

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра соціальної роботи

На правах рукопису

Шеремет Анна Олександрівна

«Дозвіллєві практики як засіб інтеграції переміщених осіб»

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня
бакалавра соціальної роботи

Науковий керівник:
доктор філософії з галузі соціальної роботи,
асистент кафедри соціальної роботи
Бутенко Надія Віталіївна

Допустити до захисту в ЕК
Кафедра соціальної роботи
Завідувач кафедри соціальної роботи
Кандидат соціологічних наук, доцент
_____ Леся ЛЮТА
(підпис)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНТЕГРАЦІЇ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	6
1.1 Основні підходи до визначення та класифікації переміщених осіб	6
1.2 Особливості адаптації та інтеграції переміщених осіб в Україні та Фінляндії.....	14
1.3 Дозвіллевi практики як засіб інтеграції	28
Висновки до розділу 1	36
РОЗДІЛ ІІ. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНТЕГРАЦІЇ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА В ФІНЛЯНДІЇ	38
2.1 Опис вибірки та методології дослідження.....	38
2.2 Дослідження особливостей інтеграції переміщених осіб	51
2.3. Визначення особливостей інтеграції переміщених осіб в Україні та в Фінляндії.....	70
Висновки до розділу 2	90
РОЗДІЛ ІІІ. ВИКОРИСТАННЯ ДОЗВІЛЛЄВИХ ПРАКТИК У ІНТЕГРАЦІЇ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	92
3.1 Дозвіллевi практики для вимушено переміщених осіб у роботі громадських організацій	92
3.2 Організація дозвіллевих заходів для сприяння інтеграції переміщених осіб.....	98
3.3 Перспективи включення дозвіллевих практик як засобів інтеграції переміщених осіб	107
Висновки до розділу 3	115
ВИСНОВКИ	117
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	120
ДОДАТКИ.....	127

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України кількість людей, які були вимушені покинути свої домівки, значно збільшилася. Люди були вимушені не просто переїжджати з небезпечних чи окупованих територій в більш безпечні громади, як це було з початку російсько-української війни у 2014 році, а й масово виїжджали за кордон через небезпеку, що панувала на всій території України. Такий масовий переїзд за кордон ще не мав аналогів в сучасній історії України до 2022 року.

Для людей, які прибули до нового місця проживання, виникає потреба розв'язувати питання щодо свого майбутнього: чи залишатися у приймаючій громаді і заново відбудовувати своє життя, чи планувати повернення до свого попереднього місця проживання. Цей вибір і визначає їхні стратегії поведінки та дії. У цьому контексті, працівники соціальної сфери мають велику відповідальність у сприянні процесам нормальної адаптації та інтеграції, а також життєвій реалізації переміщених осіб у новій громаді перебування; і на майбутнє, якщо переміщені особи приймуть рішення повернутися до попереднього місця проживання, саме на фахівців покладається відповідальність підготувати їх до цього.

Попри те, що питання інтеграції переміщених осіб набуло глобальної актуальності лише минулого року, воно стає надзвичайно важливим для ефективного впорядкування ситуації та підтримки людей, які стали постраждалими від військової агресії росії. Науковці, такі як Раян Дермот, Мулі Лахад, Хуан Чжан, Ху Сяохун, Лорі Шефер, Меліса Бланкеншіп, Кріс Брюїн та інші, вивчають теоретичні перспективи пост-міграційної адаптації та розробляють моделі, що пояснюють різні аспекти адаптації переміщених осіб, включаючи унікальні комбінації ресурсів адаптації, соціальну, економічну та психологічну адаптацію, а також важливість використання спортивних,

фізичних та культурних активностей для соціалізації, інтеграції та зміцнення соціальних зв'язків переміщених осіб у нових громадах.

Тому, з метою розв'язання цієї проблеми, наша дипломна робота спрямована на дослідження практик, технологій інтеграції переміщених осіб, зокрема і дозвіллевих. Це дозволить нам отримати поглиблене розуміння та аналіз чинних практик, а також посприяти вдосконаленню цього процесу.

Існуюча потреба у фіксації та впровадженні заходів з інтеграції вимушено переміщених осіб, недостатня кількість досліджень присвячена вивченню практик, які можна було б використовувати для інтеграції вимушено переміщених осіб, спричинила вибір теми нашого дипломного дослідження: **«Дозвіллеві практики як засіб інтеграції переміщених осіб».**

Мета – дослідити зміст та форми організації дозвілля переміщених осіб та їх вплив на інтеграцію в громаду.

Для досягнення мети були визначені **завдання дослідження:**

1. Провести теоретико-методологічний аналіз особливостей інтеграції переміщених осіб в приймаючі громади.
2. Дослідити соціально-психологічні особливості переміщених осіб.
3. Розробити та апробувати програму дозвіллевих заходів для сприяння інтеграції переміщених осіб в приймаючі громади.

Об'єкт дослідження – інтеграція переміщених осіб у приймаючу громаду. **Предмет** – дозвіллеві практики як засіб інтеграції переміщених осіб.

У роботі були використані такі **методи** дослідження – *а) теоретичні* (аналіз, узагальнення, систематизація), *б) емпіричні* (авторське анкетування з відкритими та закритими питаннями, стандартизовані методики: опитувальник пост-досвідного зростання С.Блайт та К.Норріс, Шкала самоефективності Р.Шварцера та М.Єрусалема, Шкала психологічної стійкості Коннора-Девідсона), *в) математично-статистичної обробки* (Кореляційний аналіз, критерій Манна-Уїтні, хі-квадрат Пірсона).

Наукова новизна дослідження полягає у проведенні теоретико-методологічного аналізу особливостей інтеграції переміщених осіб в приймаючі громади в українському та фінському контекстах, а також у дослідженні соціально-психологічних особливостей переміщених осіб.

Практична значущість полягає у розробці та впровадженні дозвіллевих практик як ефективних засобів інтеграції переміщених осіб у приймаючі громади. Зокрема, розроблена настільна гра «M.O.D.» для підлітків з числа внутрішньо переміщених осіб та проведені тематичні зустрічі у кафе для українських вимушено переміщених осіб у Фінляндії.

Дипломна робота складається із вступу, 3 розділів, 153 сторінок, з яких основного тексту 116 сторінок, 5 додатків.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНТЕГРАЦІЇ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

1.1 Основні підходи до визначення та класифікації переміщених осіб

Унаслідок повномасштабної військової агресії росії проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, розпочалася найбільша криза переміщених осіб від часів Другої світової війни.

За даними, представленими на команду, Міжнародної організації з міграції, МОМ, воєнний конфлікт з Росією, який розпочався з 24 лютого 2022 року, призвів до значної кількості міграції громадян України. Внаслідок цього, майже третина населення країни була змушена залишити свої домівки, шукаючи безпечної притулку як на території держави, так і за кордоном [57].

У світлі останніх подій, приблизно 12,8 мільйонів осіб були переміщені в межах країни або за її межами. Дані Агентства ООН у справах біженців свідчать про те, що щонайменше 5,4 мільйона біженців з України зареєстровані в 44 країнах Європи [44]. УВКБ ООН повідомляє, що близько 6,4 мільйонів осіб були переміщені в межах України, тоді як більш ніж 11 мільйонів людей залишаються на територіях, які постраждали від конфлікту, оскільки не можуть покинути свої домівки через підвищені ризики безпеки, руйнування доріг та мостів, нестачу ресурсів або інформації про можливості отримання притулку та житла [44].

Відповідно до даних ООН, останніми роками кількість людей, які були змушені покинути свої домівки через конфлікти, насильство, катастрофи та інші причини, та потребують міжнародного захисту, перевищила 102 мільйони осіб, що є найвищим показником за останні сім десятиліть, це число продовжує зростати [44]. Це призводить до виникнення чисельної кількості переміщених осіб, які потребують допомоги та захисту. Саме тому актуально вивчати та досліджувати різні типи переміщення осіб та їхні особливості, щоб забезпечити

ефективну та кваліфіковану підтримку. У ході дослідження важливим є комплексний аналіз різних аспектів, систематизація та класифікація переміщених осіб.

У дослідженні ми розглянемо основні типи переміщених осіб та їх характеристики, що допоможе фахівцям соціальної роботи краще розуміти потреби переміщених осіб та надавати їм ефективну допомогу.

Переміщені особи, що в науковій літературі також визначаються як вимушені мігранти, є особами, які були вигнані зі своїх домівок, регіону чи країни через небезпечні обставини, війну, політичні переслідування, порушення прав людини, техногенні, екологічні катастрофи та інші причини і які не можуть безпечно повернутися додому або вирішили не робити цього [54].

Залежно від ознак переміщення, ПО можна класифікувати за наступними категоріями:

1. За причиною:

Конфлікт: переміщення, спричинене збройним конфліктом, насильством або переслідуванням через расову, національну, релігійну, політичну, або соціальну приналежність [22, с. 551-570]. Історичні приклади таких переміщень включають голокост, що став наслідком Другої світової війни, і примусив мільйони євреїв шукати притулку поза своїми країнами; переселення після розпаду колоніальної системи, що спричинило переміщення мільйонів людей в Африці та Азії, які прагнули знайти безпеку та захист у нових районах і країнах; а також Балканські війни, які супроводжувалися збройними конфліктами та етнічними чистками на Балканах, і змусили багато осіб покинути свої рідні місця проживання і шукати новий притулок.

Лихо: переміщення, спричинене стихійними лихами, такими як повені, землетруси чи урагани [24]. Приклади стихійних лих, таких як масштабна повінь у Південно-Східній Азії у 2004 році, землетрус в Гаїті у 2010 році та ураган Катріна на узбережжі Південної частини США в 2005 році,

підтверджують значний обсяг переміщень, внаслідок яких мільйони людей змушені шукати притулок у безпечних районах через втрату житла та руйнування.

Проекти розвитку: наприклад греблі, видобуток корисних копалин або урбанізація [7, с. 193-216]. Українським прикладом проекту розвитку є будівництво Дністровської греблі, спрямованого на забезпечення водопостачання, регулювання водного режиму та виробництво електроенергії, що сприяє не лише забезпеченню води та енергії, але й розвитку туризму та рекреації у регіоні.

Голод та негативні наслідки глобальних змін клімату: внаслідок глобального потепління, змін клімату, багато країн зіткнулися зі дедалі більшою кількістю стихійних лих та негативних наслідків на сільське господарство, що призвело до зростання голоду та вимушених міграцій [20]. За глобального потепління та змін клімату багато країн, зокрема в Африці, стикаються зі засухами, повенями та іншими екстремальними погодними явищами, що спричиняє зниження врожаю, голод та переміщення населення.

2. За правовим статусом:

Легальна – переміщення осіб з дозволу правоохоронних органів та згідно з міграційним законодавством відправних та приймальних країн. Наприклад, за наявності візи або робочого дозволу.

Нелегальна – особи перетинають міжнародні кордони без необхідних дозволів та документів, або залишаються в країні після закінчення терміну їхнього легального перебування. Відповідно це переміщення без дозволу країн, відправних та/або приймальних, та є порушенням міграційного законодавства. Може бути проілюстрована прикладом перетинання міжнародного кордону через нелегальні маршрути або підроблені документи. Також, це може включати осіб, які залишаються в країні після закінчення терміну дії їхнього легального статусу перебування, не отримуючи нового дозволу на проживання.

Напівлегальна – це переміщення осіб, які перебувають в країні легально, але використовують нелегальні способи для збереження свого статусу перебування або для працевлаштування. Наприклад, особа, що має легальний статус, може нелегально працювати на іншому місці, не маючи відповідного дозволу, або використовувати фальшиві документи для підтвердження свого легального статусу у країні перебування.

Внутрішньо переміщені особи, або групи осіб, що були змушені полишити свої будинки, або місця постійного проживання внаслідок збройного конфлікту, загального насильства, порушень прав людини або природних або антропогенних катастроф, але не перетнули при цьому міжнародно визначений державний кордон.

Біженці – особи, що проживають за межами країни свого громадянства або постійного проживання, та не можуть повернутися через обґрунтований страх переслідувань за ознаками раси, релігії, національності, приналежність до певної соціальної групи чи політичні погляди;

Особи, що шукають притулку – особи, що перетнули міжнародні кордони у пошуках захисту, але чії вимоги про надання статусу біженця ще не були визначені.

Особи з тимчасовим захистом – мають права, відповідні посвідці на проживання [56].

3. За ознакою перетину кордону:

Внутрішня – в межах країни.

Зовнішня – міжнародна, регіональна, континентальна, міжконтинентальна залежно від географічного положення країн.

4. За тривалістю:

Тимчасова – довготривала (зазвичай понад 5 років), середньострокова (від 6 місяців до 5 років), короткотривала (зазвичай до 6 місяців) [17], транзитна (переміщення осіб через територію країни без наміру там оселитися).

Постійна – особа має намір переміститися назавжди [28].

Унаслідок військової агресії російської федерації 2014 року визначення ПО та їх статусу в контексті правових відносин набуло гострої потреби задля розв'язання проблем цієї категорії населення та регулювання наслідків вимушеної міграції.

В Україні визначення поняття «внутрішньо переміщена особа» (ВПО) закріплено у Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Відповідно до нього ВПО – це громадянин України, іноземець чи особа без громадянства, яка на законних підставах перебуває на території України та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили покинути місце свого попереднього проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Вони мають право на підтримку та захист своїх прав та інтересів відповідно до законодавства України. Наголосимо на тому, що уряд України має відповідальність за захист прав та інтересів переміщених осіб та біженців відповідно до національного та міжнародного законодавства [53].

Відповідно до міжнародного права, біженці – це особи, які знаходяться за межами своєї країни через обставини, що пов'язані з політичними переслідуваннями, війною, насильством або порушенням прав людини. Вони мають право на міжнародний захист та статус біженця відповідно до Конвенції ООН про статус біженців 1951 року та Протоколу до неї 1967 року [55].

Питання переміщених осіб та біженців є складним та потребує комплексного підходу з боку уряду та громадських організацій. У зв'язку з цим сутність вищевикладеного зводиться до необхідності продовження наукових досліджень та розробки нових підходів до захисту прав та інтересів цієї категорії громадян.

Психологічні та соціальні особливості переміщених осіб різних вікових груп

Вікова група	Психологічні особливості	Соціальні особливості	Особливі потреби
<i>Діти</i>	Підвищений ризик розвитку психологічних проблем, тривожність, депресія, посттравматичний стресовий розлад, втрата стабільності, криза довіри, відчуття втрати, самотності та відчуження, що ускладнює їх адаптацію. Перерва в навчанні в школі, потреба знову призвичаюватися до нових умов навчання, пошук друзів та зміна кола спілкування.	Розрив звичного оточення, недостатня соціальна підтримка, недоступність психологічних послуг, брак доступу до освіти.	Призначення нового учбового середовища, пошук друзів, адаптація до змін у колі спілкування.
<i>Дорослі</i>	Стрес та нестабільна самооцінка, криза довіри, відчуження, тривога.	Потреба в пошуку нового заняття, житла, організація нового побуту, зміна соціальних зв'язків. Нестабільність у побутових умовах, недостатня соціальна підтримка та нестабільність у фінансовому стані.	Розроблення нових навичок, умінь та знань для успішної адаптації, організація нового побуту, пошук роботи.
<i>Літні люди</i>	Втрата зв'язку зі своїм родинним та локальним культурним оточенням, а також зі своєю мовою, традиціями та релігійними обрядами, що може призводити до почуття втрати, самотності і відчуження; почуття незадоволення, що сприяє погіршенню їхнього психологічного стану.	Втрата соціальної мережі, почуття самотності та відчуження.	Підтримка у збереженні соціальної мережі та відновлення родинних та культурних зв'язків, підтримка в збереженні традицій.

Загалом, психологічні та соціальні аспекти адаптації переміщених осіб різних вікових груп різняться, але включають елементи стресу, втрати,

самотності та відчуження. Розрив зі звичним оточенням і недостатня соціальна підтримка можуть ускладнювати процес адаптації у всіх вікових групах.

Для досягнення успішної адаптації дітям необхідна підтримка у формуванні нового навчального середовища, пошуку друзів та розширення соціальних зв'язків.

У дорослих осіб адаптація може супроводжуватися стресом, невпевненістю у собі, кризою довіри та відчуженням. Вони зіштовхуються з необхідністю пошуку нової роботи, житла та організації побуту. Також виникають проблеми у встановленні нових соціальних зв'язків. Нестабільність у побутових умовах, обмежена соціальна підтримка та фінансова нестабільність можуть створювати додаткові труднощі в процесі адаптації.

Літні люди, які змінюють своє оточення, можуть відчувати втрату зв'язку з родиною, культурним середовищем, мовою, традиціями та релігійними обрядами. Це може викликати почуття втрати, самотності та відчуження. Крім того, літні люди можуть вороже ставитися до змін, що призводить до погіршення їхнього психологічного стану. Втрата соціальної мережі, почуття самотності та відчуження стають додатковими викликами, з якими вони зіткнуться під час процесу адаптації.

Отже, психологічні та соціальні особливості переміщених осіб різного віку включають елементи втрати, зміни оточення, почуття відчуження та стресу. Діти, дорослі та літні люди зіштовхуються зі своїми унікальними викликами та потребами, які вимагають підтримки і ресурсів для успішної адаптації до нових умов життя.

Спільною та суміжною особливістю для переміщених осіб будь-якого віку є необхідність формування нової мережі стосунків у приймаючій громаді, ця потреба виникає внаслідок вимушеного переїзду та розриву попередніх соціальних зв'язків. Формування нової мережі стосунків є незамінним компонентом для підвищення якості та розмаїття соціальних зв'язків, що в свою

чергу впливають на стабілізацію та покращення самопочуття, успішність адаптації та соціальну підтримку [14].

Супутні наслідки формування нової мережі стосунків: самостійне отримання інформації, підтримки, можливостей зайнятості та ресурсів, необхідних для успішної інтеграції завдяки включеності у соціальні мережі; нова мережа стосунків як допоміжний чинник в соціальній інтеграції переміщених осіб; формування самовизначення та ідентичності в новому середовищі, почуття включеності та приналежності; створення нетворкінгу на новому місці проживання.

Ці стосунки та нова соціальна мережа – те, що у майбутньому буде слугувати опорою, підтримкою та ресурсом.

Вивчення переміщених осіб є важливим явищем як на глобальному, так і на національному рівні. Міжнародні організації, зокрема Міжнародна Організація з Міграції (МОМ) та Організація Об'єднаних Націй (ООН), визначають статистичні дані щодо кількості переміщених осіб. Ці дані є важливими для актуальності наукових досліджень та розробки інноваційних соціальних технологій для роботи з переміщеними особами.

При класифікації переміщених осіб можна використовувати різні категорії, такі як причини переміщення, правовий статус та ознаки перетину кордону. Статус переміщених осіб формується на законодавчому рівні.

Дослідження переміщених осіб передбачає урахування їх психологічних та соціальних особливостей, зокрема залежно від вікових груп. В цьому контексті визначаються спільні риси та відмінності викликів та потреб переміщених осіб. Одним із ключових аспектів є розробка нових соціальних мереж, що має значення для всіх вікових груп переміщених осіб. Це сприяє їх інтеграції та соціальній взаємодії, що є необхідним для їх адаптації та благополуччя.

1.2 Особливості адаптації та інтеграції переміщених осіб в Україні та Фінляндії

Інтеграція переміщених осіб може значно різнитися у межах різних країн через відмінності в політичних, інституційних, культурних та інших факторах. У цьому розділі дослідження ми порівнюємо процес інтеграції в Україні та Фінляндії, зосереджуючись на визначених аспектах.

Інтеграційні послуги в Україні спрямовані на створення умов для інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у нове соціальне та культурне середовище за новим місцем проживання в Україні, мають на меті забезпечення підтримки та допомоги у процесі адаптації. Інтеграційні послуги в українській системі соціального захисту надаються як державними органами, так і недержавними організаціями.

Наприкінці 2021 року була затверджена Стратегія щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року, але в умовах масштабних викликів від початку повномасштабної війни, стратегія виявилася нежиттєздатною. Виникла гостра потреба підсумування та актуалізації досвіду переміщення осіб від 2014 року. 6 лютого 2023 року була презентована нова «Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення» до 2025 року, що виокремлює напрями соціального захисту ВПО, їх інтеграції, підтримки та захисту прав. Розроблена правозахисниками разом з Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій стратегія передбачає впровадження заходів для покращення інформування про права та можливості ВПО, підтримку адаптації та надання психологічної допомоги. Цілі стратегії: підвищення рівня реагування на виклики та масштаби внутрішніх переміщень, покращення безпеки евакуацій, формування заходів для адаптації та інтеграції, підтримка безпечного повернення до вимушено покинутого місця проживання та реінтеграція [61].

Одними із первинних задач, які забезпечує держава, є надання прав на отримання публічних послуг та отримання житла для ВПО.

Внутрішньо переміщеним особам в Україні гарантується право на отримання публічних послуг не тільки в територіальних центрах, де вони зареєстровані або задекларували своє місце проживання, але й у будь-якому іншому місці перебування в Україні.

ВПО можуть користуватися послугами державних органів незалежно від того, де вони зареєстровані, і не можуть бути обмежені у доступі до публічних послуг за причиною свого статусу внутрішньо переміщеної особи.

Приклади послуг, які можуть отримувати ВПО: медичні послуги, соціальний захист, отримання паспортів та інших документів, освіта, доступ до інформації тощо. Однак, водночас ВПО можуть зіштовхуватися з проблемами щодо доступу до публічних послуг через недостатню кількість медичних закладів, недоступну та непоширену інформацію про права ПО [61].

Також працює державна програма забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, яка впроваджує право на отримання житла внутрішньо переміщеними особами; фіксує форми державної підтримки при забезпеченні житлом внутрішньо переміщених осіб; визначає правила призначення житла внутрішньо переміщеним особам залежно від їх соціального статусу.

Доступ до медичного обслуговування працює за спрощеною системою для отримання первинної медичної допомоги. ВПО можуть бути прийняті у будь-якому медзакладі, якщо він здатен забезпечити необхідне лікування. Також ВПО мають право на безкоштовні ліки при перебуванні у стаціонарі або в межах програми «Доступні ліки».

Постраждалі внаслідок збройної агресії РФ українські громадяни можуть бути евакуйовані та доправлені на спеціалізоване лікування до клінік Європи. Рішення про направлення пацієнта на лікування за кордон приймає лікар, керуючись встановленими критеріями направлення громадян України для

лікування за кордон [58; 60]. Освіта та працевлаштування переміщеної молоді є важливим напрямком державної політики, здійснюється він шляхом надання можливості вступу до закладів вищої освіти на спеціальних умовах та фінансування підготовки молоді до вступу. Метою державної політики у цій сфері є забезпечення для молоді з числа внутрішньо переміщених осіб рівних можливостей для отримання якісної освіти та працевлаштування, що у перспективі дозволить успішно інтегруватися в нове середовище.

Для втілення цієї мети працюють центри зайнятості, які забезпечують молодь необхідною інформацією та консультаціями щодо працевлаштування, а також організують тренінги та курси професійного розвитку. Держава також сприяє створенню робочих місць та підприємницької діяльності внутрішньо переміщених молодих людей.

За кожну працевлаштовану ВПО роботодавці мають право отримати грошову виплату. ВПО, яка бажає змінити професію, та відповідає певним вимогам, за відсутності відповідних вакансій, та бажає набути нових знань і навичок, має можливість одноразово отримати ваучер на професійне навчання [60]. Державою створена процедура подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією РФ проти України [60]. Громадяни, що постраждали від військових дій, мають право на безплатне отримання технічних та інших засобів реабілітації відповідно до законодавства України коштом державного бюджету або користуючись іншими джерелами фінансування, передбаченими законодавством.

Для отримання засобів реабілітації необхідно звернутися до медичної установи, де їм видається рецепт на засіб реабілітації. Якщо засіб реабілітації недостатньої ефективності або якщо необхідний засіб відсутній в Україні, громадянин має право на отримання засобу реабілітації за кордоном коштом державного бюджету.

Також громадяни мають право на відшкодування витрат на ремонт технічних та інших засобів реабілітації, якщо такий ремонт необхідний внаслідок використання засобу реабілітації [60].

Крім цього, інтеграційні послуги охоплюють різноманітні культурні та соціальні заходи, які допомагають ВПО знайомитися з місцевими традиціями та культурою, а також формувати нове соціальне оточення. Однак, на практиці реалізація державою інтеграційних потреб ВПО залишається недостатньо неефективною в умовах повномасштабної війни та близько 7 мільйонів переміщених осіб. Саме діяльність недержавних організацій підвищує інтеграційний потенціал ПО та заповнює прогалини у незадоволених потребах. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України надає можливість внутрішньо переміщеним особам користуватися адміністративними послугами держави віртуально та швидко, використовуючи додаток «Дія» та відповідну цифрову платформу. Автоматизовано в смартфоні можна отримати послуги з: отримання довідки про внутрішнє переміщення осіб, подання заявки на одержання грошової допомоги на проживання (цією послугою вже скористалися понад 1,4 мільйона громадян); зміна місця фактичного проживання ВПО (послугою скористалися понад 45 тисяч осіб); скасувати довідку про внутрішнє переміщення (послугу отримали близько 75 тисяч людей); подати заявку на участь у програмі «Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам».

По-перше, було б корисно визначити поняття інтеграції у фінській системі соціального захисту. Згідно з даними Міністерства зайнятості та економіки, відповідно до «Закону про сприяння інтеграції переміщених осіб», інтеграція розуміється як інтерактивний процес розвитку, що включає участь внутрішньо переміщених осіб і суспільства з метою надання їм необхідних знань та навичок, необхідних для соціального та професійного функціонування

в суспільстві. Крім того, інтеграція передбачає надання підтримки внутрішньо переміщеним особам для збереження їх культури та мови.

Інтеграція у Фінляндії – це спланований поетапний процес, спрямований на набуття навичок, необхідних фінському суспільству.

Після прибуття до Фінляндії, при оформленні посвідки на проживання, людина отримує інформацію про права, обов'язки країни та інтеграційні послуги. Для переміщених осіб, які потребують допомоги, наступним етапом інтеграційної роботи є первинна оцінка, під час якої визначається соціальна ситуація клієнта, а також чи потребує він взагалі подальшої інтеграції. Якщо така потреба є, індивідуальний план інтеграції створюється на основі реальних потреб і запитів на інтеграцію.

Після цього починається інтеграційне навчання на основі індивідуального запиту та попередньо складеного плану. Інтеграційне навчання дає навички для працевлаштування та навчання у Фінляндії. Воно включає викладання фінської чи шведської мов, професійне планування та орієнтацію, соціальні та культурні навички та базову освіту.

Якщо українські біженці мають дійсний дозвіл на проживання, вони мають право на інтеграцію, як це описано в попередньому пункті. Процес інтеграції завжди займає близько 3 років, але в деяких випадках він може тривати до 5 років.

Фінляндія має систему цінностей, яка забезпечує переміщеним особам право на ряд соціальних послуг. Ця система ґрунтується на взаємозалежних базових та тісно пов'язаних компонентах, метою яких є особиста свобода, економічне зростання та соціальна рівність. У центрі цих цінностей знаходяться демократія, права людини, солідарність і довіра. Реалізація скандинавської моделі можлива завдяки співпраці, соціальній державі та управлінню економікою, що становить основу постійного розвитку.

Підтримка психічного здоров'я біженців та шукачів притулку є важливою складовою. Для забезпечення доступу до послуг психічного здоров'я використовуються різні підходи, такі як інформування та зменшення страху. Особливу увагу приділяється зменшенню стигми, пов'язаної з проблемами психічного здоров'я, та підвищенню довіри до фінських послуг і методів лікування. Це досягається шляхом надання інформації про симптоми психічних порушень та проблеми з психологічним здоров'ям, викладання психоосвіти, пояснення різних форм допомоги, забезпечення доступності послуг і співпраці з перекладачами. На першому місці стоїть повага до потреб і побажань клієнта щодо отримання допомоги.

Серед розладів психічного здоров'я, що найчастіше спостерігаються у людей із досвідом вимушеного переміщення, варто зазначити травматичний стресовий розлад, тривожні розлади та депресію. Близько 15-25% шукачів притулку та біженців мають діагностовані розлади психічного здоров'я, і більшість з них виявляють певні клінічно значущі симптоми. Варто відзначити, що не всі біженці мають психологічні травми, але багато з них були свідками або жертвами шоківих, потенційно травматичних подій у своїй країні, таких як війна, акти насильства, тортури, сексуальне насильство, необґрунтоване ув'язнення. Інтенсивність і частота шоківих подій, втрати, індивідуальні фактори та отримана підтримка впливають на психологічний стан переміщених осіб.

Окрім підтримки психічного здоров'я, біженці також користуються реабілітаційними послугами, які включають підтримку психічного здоров'я та допомогу у пошуку роботи.

Україна та Фінляндія докладають значних зусиль для розробки та реалізації систем інтеграції, спрямованих на допомогу переміщеним особам у подоланні викликів. Через свої власні контекстуальні особливості та досвід,

вони створюють механізми та політику, спрямовані на підтримку адаптації та інтеграції тих, хто пережив кризові ситуації та потребує підтримки.

Адаптація та інтеграція переміщених осіб є невіддільною частиною процесу відновлення та реабілітації після кризових ситуацій. Дослідження специфіки цих процесів, які можуть бути складними та тривалими, є вкрай важливим, оскільки переміщені особи зіштовхуються зі значними труднощами в адаптації до нового середовища та культури.

У залежності від контексту переміщення, стратегії та підходи до адаптації, інтеграції та пристосування можуть варіюватися. Відповідно до ресурсного підходу вони супроводжуються втратою або зменшенням доступу до ресурсів, таких як житло, майно, комунальна інфраструктура, ринок праці та соціальних зв'язків є характерними рисами переміщення та можуть ускладнити процес адаптації.

Відповідно до дослідження Раяна Дермота теоретичних перспектив пост-міграційної адаптації, здатність переміщених осіб адаптуватися до нових умов значною мірою залежить від їх здатності відновити втрачені ресурси, такі як соціальна підтримка, а також здобути нові, необхідні для життя в новому середовищі, наприклад, володіння місцевою мовою [35, с. 1-18].

Адаптація переміщених осіб – це процес, під час якого вони намагаються задовольнити свої потреби, досягти власних цілей і відповідати вимогам нового суспільства після переміщення. Існують 2 типи адаптації: по типу інтеграції, та по типу ізоляції.

Адаптація по типу інтеграції вважається успішною та є ключовою для відновлення стабільності та забезпечення якісного життя переміщених осіб в умовах нового оточення, в умовах цього типу переміщена особа може налагоджувати взаємодію з місцевими громадами, освоювати нові соціальні та культурні норми. Успішна адаптація дає можливість вимушено переміщеним

особам знайти нові можливості для розвитку, створити нові зв'язки та встановити стійке життя в новому місці.

Натомість адаптація по типу ізоляції є неуспішною та може призвести до почуття відчуження від нового оточення та призвести до соціальної відстороненості.

Успішна адаптація переміщених осіб до нових умов значною мірою залежить від їх здатності повернути втрачені ресурси, такі як соціальна підтримка, а також від здобуття нових ресурсів, які є важливими для приймаючого середовища.

Під час досліджень стресових станів людей професором Мулі Лахадом було виявлено, що кожна людина має свою власну унікальну комбінацію ресурсів адаптації. Ця модель «BASIC Ph» є комбінацією, що складається з шести основних параметрів, які утворюють індивідуальний стиль боротьби: віра, переконання та моральні цінності, емоції, соціальна сфера, уява і творчість, пізнання і мислення, фізична активність. Кожна людина має свої домінуючі стратегії подолання кризи, які розвиваються та відточуються під час їх використання [25, с. 11-32].

Завдання адаптації переміщених осіб є багатовимірним, на нього впливають різноманітні фактори, такі як культурні, соціальні та економічні умови на новому місці проживання. Виділимо демонстративні види адаптації переміщених осіб з посиланнями на наукові джерела інформації.

Культурна адаптація – процес вивчення та прийняття нових культурних норм, цінностей і традицій нового місця проживання. Згідно з дослідженням Хуан Чжана та Ху Сяохуна, переміщені особи повинні бути відкритими до вивчення нової культури та взаємодії з місцевими жителями, щоб успішно адаптуватися до нового середовища [50, с. 212-230].

Соціальна адаптація – процес встановлення нових соціальних контактів і взаємодії з новими людьми на новому місці проживання. Згідно з дослідженням

Лорі Шефера, переміщеним особам для успішної соціальної адаптації слід активно брати участь у соціальних мережах та шукати нові соціальні контакти [39, с. 569-584].

Економічна адаптація – процес отримання нової роботи або заробітку на новому місці проживання. Згідно з дослідженням Меліси Бланкеншіп, переміщені особи повинні знати місцеві економічні умови та активно шукати нові можливості роботи для успішної економічної адаптації [2, с. 237-253].

Психологічна адаптація – процес забезпечення психологічного благополуччя та добробуту переміщених осіб. Згідно з дослідженням Кріса Брюїна та його колег, переміщені особи можуть відчувати психологічний стрес і потребувати підтримки психічного здоров'я для успішної психологічної адаптації [3, с. 33-46].

Беручи до уваги різні параметри та чинники, що впливають на процес адаптації, можна зробити висновки щодо ефективних стратегій підтримки успішної адаптації переміщених осіб у нове середовище.

Серед основних стратегій модель інтеграції є оптимальною як для окремої людини, так і для суспільства в цілому. За цією моделлю, інтегрована особа чи група осіб здобуває ті самі права та обов'язки, що й решта членів суспільства, стає його повноправною та активною частиною. Інтеграція є однією з найбільш ефективних стратегій, яка передбачає поєднання культури та ідентичності переміщених осіб з новою культурою й спільнотою. Водночас дозволяючи зберегти унікальність та почуття приналежності до власної культури, забезпечуючи інтеграцію в нове середовище.

Успішна реалізація інтеграційної моделі можлива тільки за умови відкритого та сприятливого середовища з одного боку у тому числі й соціуму, та добровільного вибору інтеграційної моделі та прагнення самої людини з іншого.

Один з найважливіших показників інтегрованості внутрішньо переміщених осіб у приймаючий соціум – це рівень їх зайнятості та соціально-психологічний стан.

Дослідження концепту інтеграції в контексті переміщених осіб (біженців, ВПО та інших вимушених мігрантів) є актуальною та складною темою в сучасних наукових дослідженнях. На сьогодні не існує єдиного та загальноприйнятого визначення цієї теоретичної концепції, що відображається в різноманітності підходів та методології в наукових дослідженнях. Концепт «інтеграції» по відношенню до біженців, ВПО та інших вимушених мігрантів є надто загальним і включає надто багато різних аспектів [41].

Згідно з вивченими нами науковими джерелами, основною метою цього процесу є забезпечення повноцінного включення переміщених осіб у нове соціальне та культурне середовище, а також підтримка їх соціального, економічного та культурного розвитку, створення можливостей зайнятості та підприємництва, культурної та міжкультурної інтеграції, психологічної підтримки та інше.

Один зі значущих аспектів інтеграції переміщених осіб – це соціальна інтеграція, яка виникає в повноцінному включенні їх у нове соціальне середовище та підтримці їх соціального розвитку. Для її досягнення необхідно забезпечити доступ до основних послуг, таких як медична допомога, освіта та житло, а також створювати програми зайнятості та підприємництва для переміщених осіб.

Щодо культурної інтеграції переміщених осіб, то вона забезпечує доступ до культурних заходів та підтримку міжкультурного діалогу, включає в себе вивчення мови нового середовища та нових культурних норм.

Психологічна інтеграція виникає при підтримці психологічного благополуччя та допомоги в подоланні емоційного стресу та травми, пов'язаної з переслідуванням, військовою або іншими небезпечними ситуаціями, включає

консультації з фахівцями, які спеціалізуються на психологічній підтримці переміщених осіб.

Одним з центральних понять, які застосовуються по відношенню до ВПО у рамках підходу Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців, є «довгострокове розв'язання» (англ. durable solution). Довгостроковим розв'язанням проблем ВПО вважається ситуація, коли зникають потреби та загрози, пов'язані з переміщенням. УВКБ ООН виокремлює три форми довгострокового розв'язання проблем ВПО: місцева інтеграція, або інтеграція в місцях проживання в областях, до яких ВПО спочатку перемістилися; інтеграція в новому місці проживання при переселенні до інших частин країни; повернення до місця попереднього проживання та реінтеграція [46].

У рамках соціокультурного підходу інтеграція ПО розглядається як процес зближення їх ідентичності з ідентичністю громади, серед якої вони перебувають, налагодження комунікації та створення гармонійних культурних форм між ВПО та всіма іншими членами суспільства. Процес зближення може бути як одностороннім (асиміляція), так і двостороннім (мультикультуралізм). Ознаками інтеграції за таким підходом є зближення культурних та соціальних дистанцій між ПО та кінцевою групою.

Інтеграція ПО в рамках ресурсного підходу розглядається як процес гармонізації спільного використання ресурсів ПО та громадою, яка їх використовує. Відповідно до визначення Барбари Харрелл-Бонд, яке широко використовується в дослідженнях мігрантів та біженців, інтеграція визначається як «...ситуація, в якій громади, які приймають, і біженці можуть співіснувати, розділяючи ті самі ресурси (як економічні, так і соціальні) без більших взаємних конфліктів, ніж ті, що існують у громаді, яка приймає» [10].

Як результат вивчення наукових джерел, ми представляємо порівняльну таблицю адаптації та інтеграції (табл.1.2):

Порівняння процесів адаптації та інтеграції

<i>Аспекти</i>	<i>Адаптація</i>	<i>Інтеграція</i>
<i>Цілі</i>	Задоволення потреб, досягнення власних цілей, відповідність вимогам нового суспільства.	Зближення ідентичності переміщених осіб з ідентичністю громади, комунікація та гармонійні культурні форми між всіма членами суспільства.
<i>Стратегії</i>	Асиміляція, відокремлення, маргіналізація.	Асиміляція, мультикультуралізм, ресурсний підхід.
<i>Підхід</i>	Індивідуальний підхід до адаптації, залежно від потреб та ресурсів особи.	Інтеграція передбачає двостороннє зближення культур та соціальних дистанцій між ВПО та кінцевою групою.
<i>Процес</i>	Індивідуальний процес, залежний від потреб та ресурсів особи.	Взаємодія та комунікація між переміщеними особами та, сприяє розумінню та прийняттю один одного.
<i>Орієнтація</i>	Задоволення власних потреб.	Спільне використання ресурсів переміщених осіб та місцевих громад.
<i>Збереження ідентичності</i>	Залежно від стратегії адаптації, може бути збережена або відкинута.	Залежно від підходу до інтеграції, може бути збережена та поєднана з новою ідентичністю.
<i>Залучення до громади</i>	Можливість налагоджувати взаємодію з місцевими громадами, освоєння нових соціальних та культурних форм	Створення комунікації та гармонійних культурних форм між переміщеними особами та місцевими громадами
<i>Відношення до культури</i>	Активна взаємодія з місцевою культурою та спільнотою, спроби включитися в місцеве життя, вивчати мову, традиції, звичаї та цінності нового оточення. Відкритість до змін та готовність адаптуватися до нових культурних контекстів. Модифікація своїх культурних традицій, з врахуванням впливу нового оточення.	Гармонійний синтез власної культури та культури нового оточення, злиття елементів власної культури з культурою нового оточення та створення нової, унікальної ідентичності.
<i>Вимоги</i>	Успішна адаптація вимагає сприятливого середовища та бажання самого адаптанта.	Успішна інтеграція вимагає відкритого та сприятливого середовища, а також зусиль з обох сторін.
<i>Результат</i>	Стабільність, якісне життя переміщених осіб, здобуття нових можливостей, створення зв'язків	Зближення культурних та соціальних дистанцій, співіснування та спільне використання ресурсів, відсутність конфліктів

Створена нами таблиця порівнює процеси адаптації та інтеграції за допомогою різних аспектів.

Адаптація та інтеграція є двома процесами, що відрізняються за своїми цілями та підходами, але спрямовані на досягнення позитивних результатів для переміщених осіб та місцевих громад.

Адаптація - це процес, під час якого переміщені особи намагаються задовольнити свої потреби, досягти власних цілей і відповідати вимогам нового суспільства після переміщення та обрати відповідну стратегію (асиміляцію, відокремлення або маргіналізацію). Це індивідуальний процес, що залежить від потреб та ресурсів кожної особи. Адаптація включає можливу взаємодію з місцевими громадами та освоєння нових соціальних та культурних норм.

Інтеграція поєднує культуру та ідентичність переміщених осіб з новою культурою та спільнотою, зберігаючи унікальність та почуття приналежності до власної культури, інтегруючись в нове середовище. Інтеграція спрямована на зближення ідентичності переміщених осіб з ідентичністю громади, комунікацію та створення гармонійних культурних форм. Цей процес сприяє збереженню ідентичності та створенню сприятливих умов для самореалізації і спільного використання ресурсів. Для досягнення цього використовуються стратегії асиміляції, мультикультуралізму та ресурсного підходу. Соціальна взаємодія при стратегії інтеграції передбачає співіснування та комунікацію з членами суспільства, що сприяє зближенню культурних дистанцій.

Соціальна взаємодія адаптації та інтеграції включає взаємодію з місцевими громадами та освоєння нових соціальних та культурних норм.

У цьому контексті, адаптація сприяє взаємодії між переселенцями та місцевими жителями, їх взаємному вивченню та прийняттю нових норм, цінностей та звичаїв.

В той час, як інтеграція спрямована на співіснування та комунікацію з членами суспільства, сприяє зближенню культурних дистанцій та створенню гармонійних відносин між різними культурами.

Адаптація має переваги, такі як швидка пристосованість до нового середовища та залучення до місцевої спільноти.

Інтеграція, з свого боку, має переваги, такі як збереження культурної спадщини, багатоманітність та спільне використання ресурсів, але супроводжується викликами, такими як конфлікти та труднощі зі збереженням самоідентифікації.

Успішна адаптація та інтеграція забезпечують позитивні результати для переміщених осіб та місцевих громад. Адаптація призводить до стабільності, якісного життя та здобуття нових можливостей, враховуючи вплив нового оточення на культурні традиції. Інтеграція сприяє зближенню культур та соціальних дистанцій, співіснуванню та спільному використанню ресурсів без конфліктів. Для успіху обох процесів важливими є сприятливе середовище та бажання самої особи адаптуватися чи інтегруватися, а також сприяння та зусилля з обох сторін.

Українська та фінська держави виявляють підтримку та надають гарантії вимушено переміщеним особам. Україна забезпечує доступ до різноманітних публічних послуг, житлове забезпечення, медичну допомогу, соціальний захист, освіту, інформування, а також надає можливості евакуації, лікування, працевлаштування та відшкодування витрат на ремонт засобів реабілітації. Доступ до адміністративних послуг забезпечується через цифрові платформи, такі як додаток «Дія».

У свою чергу, Фінляндія забезпечує інтеграцію внутрішньо переміщених осіб, біженців та шукачів притулку шляхом розробки індивідуальних планів інтеграції. Ці плани включають навчання мови, підтримку у професійному плануванні, розвиток соціальних та культурних навичок, психологічну

підтримку та реабілітаційні послуги. Також забезпечується інформаційна підтримка щодо прав та обов'язків у країні та доступних інтеграційних послуг.

Здійснене дослідження висвітило поняття адаптації та інтеграції в контексті переміщених осіб. Адаптація визначається як процес, під час якого переміщені особи стараються задовольнити свої потреби, досягти власних цілей та відповідати вимогам нового суспільства. Основними цілями адаптації є задоволення потреб, досягнення власних цілей та відповідність вимогам нового середовища.

Інтеграція, зі свого боку, передбачає поєднання культури та ідентичності переміщених осіб з новою культурою та спільнотою. Головною метою інтеграції є зближення ідентичності переміщених осіб з ідентичністю громади, збереження унікальності та почуття приналежності до власної культури, а також інтеграція в нове середовище. Основними цілями інтеграції є створення комунікації та гармонійних культурних форм між всіма членами суспільства.

Важливо враховувати, що як успішна адаптація, так і успішна інтеграція вимагають зусиль з боку переміщених осіб, а також сприятливості соціального середовища. Успішна інтеграція залежить від підтримки та надання необхідних ресурсів і можливостей для самореалізації та розвитку переміщених осіб.

1.3 Дозвілєві практики як засіб інтеграції

Дозвілєві практики, як важлива складова процесу інтеграції переміщених осіб, привертають увагу дослідників та практиків, які зосереджені на вивченні та розвитку ефективних стратегій включення цієї вразливої категорії населення. У контексті становлення нового соціокультурного оточення та розв'язання потенційних проблем, пов'язаних зі статусом біженця чи шукача притулку, дозвілєві практики виступають одним із інструментів сприяння успішній адаптації та інтеграції переміщених осіб у нове соціальне середовище.

Одним з інноваційних методів, що використовується у контексті дозвіллевих практик для підтримки інтеграції біженців та шукачів притулку, є метод MindSpring. Метод MindSpring спрямований на стимулювання позитивного розвитку та самостійності учасників, розширення їхніх ресурсів та забезпечення психологічної підтримки, яка сприяє їхньому індивідуальному та соціальному становленню.

Отож, MindSpring – це метод групової роботи, розроблений для шукачів притулку, біженців. Він має на меті допомогти учасникам розвинути стійкість до потенційних проблем, пов'язаних із їхнім статусом біженця чи шукача притулку.

Метод унікальний тим, що його проводить тренер-волонтер, який поділяє культурне походження та мову учасників, що дозволяє краще зрозуміти їхні погляди та процеси мислення. Завдяки спільному культурному фону та досвіду життя в якості біженця, тренер може розпізнати та зрозуміти більшість проблем та умов життя учасників.

Це основа для того, щоб відчувати себе в комфортно та входити в групу. Крім того, спільна ідентифікація між учасниками та тренером створює безпечний простір для навчання, що покращує результати для учасників.

Тренер співпрацює з професійним ко-тренером, який працює в організації, де проводиться групова робота, наприклад, муніципалітет, школа чи соціальна установа. Групи MindSpring створюють спільноту підтримки, допомагаючи учасникам навчатися ефективніше.

MindSpring також має на меті надати учасникам можливість справлятися з проблемами, пов'язаними з переміщенням, і уникати їх у довгостроковій перспективі шляхом обговорення відповідних тем, формування нового розуміння та внутрішньої сили.

Очікувані результати MindSpring включають посилення спроможності учасників діяти, коли вони стикаються з проблемами, та запобігання

довготривалим психологічним, соціальним і сімейним проблемам. Метод також спрямований на створення мережі між учасниками для надання підтримки та розуміння поза межами зустрічей.

Інструмент MindSpring може бути дуже ефективним у інтеграційній роботі, сприяючи міжкультурній інтеграції та особистісному зростанню. Важливо забезпечити активну участь усіх членів групи та визнавати учасників як окремих осіб, а не лише як біженців. Підхід «рівний-рівному» є особливо корисними, оскільки учасники можуть поділитися своїм досвідом у безпечній, дружній атмосфері та скористатися професійним наставництвом.

Ця тема надзвичайно актуальна для інтеграції у Фінляндії, оскільки потік біженців до Фінляндії зростає з кожним роком, і цей метод дійсно ефективний у сприянні процесу інтеграції.

MindSpring справді враховує унікальний досвід біженців у процесі інтеграції. Це працює, оскільки базується на індивідуальній реальності людини. Це найкращий опорний спосіб увійти в активне життя у новому середовищі плавно, максимально органічно та ресурсно за короткий термін.

Крім того, цей метод створює найсприятливіші умови для розкриття учасників, їх мотивації та плідної роботи, адже всі рівні, у всіх схожий досвід і проблеми, і національна приналежність, і всі говорять однією рідною мовою. Це надійне місце для людини, яка відокремлена від свого звичного світу, дому, оточення та пережила травматичний досвід, відчувається незахищеною та самотньою.

Завдяки пілотному дослідженню, проведеному дослідницею та вченим Шарлоттою Кергаард Сонне з Competence Center for Transcultural Psychiatry у 2016-2017 роках, 92 учасники MindSpring задоволені результатами інтеграції за допомогою цього методу. Позитивний результат щодо конкретних цілей MindSpring: сімейне життя, психологічні проблеми, вибір у житті та готовність до життя в Данії, у середньому приблизно на 25% підвищення якості життя.

Описаний метод є одним із багатьох практичних інструментів, що використовуються у рамках дозвілєвих практик, з метою сприяння інтеграції переміщених осіб. Враховуючи комплексність та міжкультурний характер процесу інтеграції, такі методи дозволяють забезпечити підтримку, стимулювання та формування позитивного сприйняття нової соціокультурної реальності для переміщених осіб. Дослідження та аналіз дії дозвілєвих практик, зокрема методу MindSpring, є важливим кроком у напрямі розуміння та оптимізації процесу інтеграції переміщених осіб у суспільстві.

Політичні фактори впливають на процес інтеграції переміщених осіб у кожній країні. Україна і Фінляндія мають різні політичні системи та політичну культуру, що впливає на реалізацію політики інтеграції мігрантів. Згідно з дослідженням Мартіна Шведа, у Фінляндії встановлено добре структуровану систему законів та політик, спрямованих на підтримку інтеграції ПО. Україна, своєю чергою, знаходиться на етапі становлення та розвитку своєї системи політики щодо інтеграції [40, с.245-261].

Економічні умови та можливості також мають важливе значення для процесу інтеграції мігрантів. У цьому контексті Фінляндія має більш розвинену економіку та високий рівень життя, що створює більше можливостей для ПО у здобутті роботи, підприємництва та підвищення свого соціального статусу. Україна, з іншого боку, зіткнулася з економічними труднощами та високим рівнем безробіття, що ускладнює процес інтеграції [19].

Культурні відмінності також впливають на процес інтеграції. У Фінляндії існує висока культурна різноманітність та толерантність, що сприяє більшій інклюзії ПО у суспільство. Україна має свою культурну спадщину, проте інтеграція ПО може бути ускладненою через меншу культурну різноманітність та відсутність встановлених практик інтеграції [23, с. 112-133].

Культура та дозвілля взаємопов'язані і можуть впливати на процес інтеграції переміщених осіб у новому суспільстві. Культурні відмінності, такі як

наявність різноманітності та толерантність, впливають на ступінь інклюзії переміщених осіб у приймаюче суспільство. У Фінляндії, де існує висока культурна різноманітність та толерантність, інтеграція переміщених осіб може бути сприятливою.

Дозвіллієві практики – добровільна та різноманітна діяльність, яка здійснюється поза основними обов'язками, містить у собі елементи відпочинку, задоволення та саморозвитку, вдосконалення; має надзвичайно широкий спектр активностей (спорт, мистецтво, подорожі, громадські заходи тощо). Дозвілля має значення для забезпечення балансу між роботою та відпочинком, збереження фізичного та психічного здоров'я, а також для розвитку соціальних зв'язків та самореалізації [11].

Дозвілля може відігравати важливу роль у процесі інтеграції переміщених осіб, допомагаючи їм знайти нове місце у приймаючому суспільстві та побудувати стійкі соціальні мережі. Дозвілля може стати платформою для спілкування, взаємодії та знайомства з місцевим населенням, а також для збереження і розширення культурних та соціальних навичок. Наукові дослідження підтверджують позитивний вплив дозвілля на інтеграцію переміщених осіб.

Один з аспектів, на які варто звернути увагу – це використання спортивних та фізичних активностей як засобу соціалізації та інтеграції. Заняття спортом та руховою активністю можуть допомогти створити спільні моменти і спільні цілі, сприяючи взаємодії та встановленню дружніх стосунків між переміщеними особами та місцевим населенням. Дослідження показують, що спортивні активності можуть сприяти соціалізації та інтеграції біженців у місцеве населення [13]. Заняття спортом не лише допомагають створити спільні моменти та спільні цілі, але й зміцнюють довіру та сприяють взаємодії між групами [37]. Крім спорту, дозвілля також може включати культурні заходи, такі як виставки, концерти, фестивалі, ярмарки або культурні обміни. Ці

активності надають можливість переміщеним особам познайомитися з місцевою культурою, традиціями та мистецтвом, а також поділитися своєю власною культурною спадщиною з місцевим населенням. Культурні заходи можуть створювати місце для зустрічей, обміну досвідом та взаємного навчання, сприяючи взаєморозумінню і зміцненню соціальних зв'язків. Дослідження підтверджують, що участь у культурних заходах сприяє інтеграції переміщених осіб та сприймається як позитивний вплив на їхнє самопочуття та самооцінку [27].

Окрім спорту та культурних заходів, дозвілля також може включати навчальні активності, які допомагають переміщеним особам отримати нові навички та знання, що сприяють їхній соціальній та професійній інтеграції. Наприклад, мовні курси або навчання професійним навичкам можуть допомогти забезпечити переміщеним особам необхідні інструменти для успішного впровадження у новому суспільстві. Навчання є важливим елементом інтеграції, оскільки допомагає переміщеним особам підвищити свою самодостатність та можливості на ринку праці.

Отже, можемо підсумувати сфери впливу дозвілля на вимушено переміщених людей можна наступним чином:

Таблиця 1.3

Вплив дозвілля на вимушено переміщених людей

У даному контексті варто відзначити кілька наукових перспектив, що відображають різні аспекти цього явища.

Психологічний вплив дозвілля на вимушено переміщених осіб виявляється в його сприянні покращенню психологічного благополуччя та самовизначення. Через можливість вираження своїх почуттів, переключення уваги, розслаблення та отримання задоволення, дозвілля виступає як ефективний засіб релаксації та відпочинку від травматичного досвіду, сприяючи психологічній реабілітації вимушено переміщених осіб.

Соціальний вплив дозвілля проявляється у допомозі вимушено переміщеним людям у пошуку свого місця у приймаючій громаді та утворенні соціальних мереж. Різноманітні форми дозвілля створюють спільні моменти, що сприяють взаємодії та формуванню дружніх стосунків між вимушено переміщеними особами та місцевим населенням. Це сприяє їхній успішній інтеграції в новому соціальному середовищі та сприятливо впливає на становлення позитивних соціальних зв'язків.

Освітній вплив дозвілля має суттєве значення для вимушено переміщених осіб, оскільки воно передбачає навчальні активності, що сприяють їхньому отриманню нових навичок та знань. Це стимулює їхню соціальну та професійну інтеграцію, надаючи можливості для розвитку та самореалізації.

Культурний вплив дозвілля також має вагому роль у житті вимушено переміщених осіб. Дозвілля надає їм можливість збереження своєї ідентичності, культурної спадщини та традицій. Це охоплює участь у культурних подіях, фестивалях, розвиток мистецьких навичок тощо.

Економічний вплив дозвілля виявляється у можливостях розвитку навичок, які сприяють додатковому заробітку або підприємницькій діяльності вимушено переміщених осіб. Це сприяє їхньому економічному самодостатку та може виступати важливим фактором для їхньої стабілізації та успішної реінтеграції в суспільство.

У підсумку, розуміння різних аспектів впливу дозвілля на вимушено переміщених людей, зокрема у психологічному, соціальному, освітньому, культурному та економічному аспектах, є важливим для розробки ефективних програм та ініціатив, спрямованих на підтримку та поліпшення якості життя цієї групи людей.

Метод MindSpring є ефективним засобом для підтримки інтеграції біженців та шукачів притулку, оскільки сприяє розвитку ресурсності та самостійності. Крім того, цей метод надає психологічну підтримку і сприяє індивідуальному та соціальному становленню цих осіб у новому соціальному середовищі. Варто зазначити, що процес інтеграції переміщених осіб суттєво впливають політичні, економічні та культурні фактори, особливо в Україні та Фінляндії, де різниці в системах, умовах та культурних особливостях можуть мати різний вплив на успішність інтеграції.

Дозвілля є однією із працездатних практик у процесі інтеграції переміщених осіб, зокрема через спорт, культурні заходи та навчання. Ці форми дозвілля сприяють взаємодії, соціалізації, розвитку навичок та створенню стійких соціальних зв'язків з місцевим населенням. Важливо підкреслити, що дозвілля має значний вплив на вимушено переміщених осіб, оскільки допомагає їм здійснити психологічну реабілітацію, соціальну інтеграцію, отримати нові

навички, зберегти культурну ідентичність та досягти економічної самодостатності.

Висновки до розділу 1

Переміщення людей є широко поширеним і не є новим для всього світу. Це комплексне явище, яке включає різноманітні ознаки, пов'язані з причинами переміщення, правовим статусом та ознаками перетину кордону.

У контексті роботи з переміщеними особами виділяються два провідних механізми: механізм адаптації та механізм інтеграції. Механізм адаптації охоплює процеси, спрямовані на при звичаювання та асиміляцію, які допомагають особам пристосуватися до нового середовища. З іншого боку, механізм інтеграції спрямований на створення стійких соціальних зв'язків та повноцінне включення переміщених осіб до нової спільноти.

Кожна країна, що приймає переміщених осіб, має свої стратегії інтеграції, які закріплені на законодавчому рівні. Наприклад, в Україні забезпечується доступ до різноманітних публічних послуг, житлового забезпечення, медичної допомоги, соціального захисту, освіти, інформування. Також надаються можливості для евакуації, лікування, працевлаштування та відшкодування витрат на ремонт засобів реабілітації. Забезпечення доступу до адміністративних послуг здійснюється шляхом використання цифрових платформ, зокрема додатка "Дія".

Фінляндія також активно працює над інтеграцією вимушено переміщених осіб. У цьому процесі вони розробляють індивідуальні плани інтеграції, які включають навчання мови, підтримку у професійному плануванні, розвиток соціальних та культурних навичок, психологічну підтримку та реабілітаційні послуги. Крім того, надається інформаційна підтримка, що стосується прав та обов'язків у країні, а також доступних інтеграційних послуг.

Одним із способів досягнення інтеграції переміщених осіб є організація дозвілля. Практика дозвілля відіграє важливу роль у включенні осіб у приймаючу громаду. Вона сприяє формуванню відчуття приналежності, забезпечує емоційний та психологічний комфорт, розширює соціальні контакти та сприяє створенню нової соціальної мережі.

РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОТСЕЙ ІНТЕГРАЦІЇ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА В ФІНЛЯНДІЇ

2.1 Опис вибірки та методології дослідження

Другий розділ присвячений аналізу даних, отриманих у ході дослідження змісту та форм організації дозвіллевих практик переміщених осіб та їх впливу на інтеграцію в громаду та роботу. В цьому розділі будуть розглянуті результати та виведені висновки, що базуються на аналізі отриманих даних.

Для отримання даних про дозвіллеві практики переміщених осіб та їх впливу на інтеграцію були використані різні методи, включаючи авторське анкетування з відкритими та закритими питаннями. Це дозволило отримати різноманітну інформацію про вплив дозвілля на інтеграцію та виявити ключові аспекти, що визначають успішну адаптацію переміщених осіб в новому середовищі.

Анкета складається з двох частин: анкети, спрямованої на дослідження соціального становища ПО, їх досвіду вимушеного переміщення, змін під час війни, оцінки дозвілля у житті після вимушеного переміщення; та методик на визначення постдосвідного зростання, самоефективності та психологічної стійкості.

Перший блок питань нашої авторської анкети для вимушено переміщених осіб збирає дані про їхні характеристики, освіту та переміщення, щоб зрозуміти розподіл вікових груп, статеві характеристики та рівень освіти цієї групи.

Другий блок питань зосереджений на досвіді вимушеного переміщення та ситуації проживання після такого переміщення, дозволяючи дослідити місце проживання до переміщення, час переміщення, маршрут переміщення, умови проживання в даний час та плани щодо подальшого місця проживання.

Третій блок питань оцінює вплив війни на різні аспекти життя вимушено переміщених осіб, включаючи їх матеріальний статус, житло, стан здоров'я, емоційний стан та життєві перспективи.

Четвертий блок питань досліджує основні аспекти життя вимушено переміщених осіб на їхньому новому місці проживання, зокрема вид діяльності та джерело доходу, допомагаючи зрозуміти, як вони адаптувалися до нових умов та забезпечують свої потреби.

П'ятий блок питань досліджує досвід залученості до дозвілля та інтеграції в громаду вимушено переміщених осіб, з'ясовуючи участь у заходах для переміщених осіб, вплив дозвілля та спілкування з місцевими жителями, проблеми та потреби в цій сфері, а також майбутні плани та умови, що стимулюють залишання у новій громаді.

Використані методики: опитувальник пост-досвідного зростання С.Блайт та К.Норріс, Шкала самоефективності Р.Шварцера та М.Єрусалема, Шкала психологічної стійкості Коннора-Девідсона.

Методика пост-досвідного зростання, розроблена С. Блайтом та К. Норрісом містить 25 тверджень, що описують аспекти життя, на які досліджувани вказують ступінь змін після певної події, у нашому випадку, після 24 лютого 2022 року. Твердження поділені на п'ять аспектів: стосунки з оточуючими, нові можливості, особистісне зміцнення, духовні та екзистенційні зміни, поціновування життя.

Учасники опитування оцінюють кожне твердження на шкалі від 0 до 4, де 0 означає відсутність зміни, а 4 – значну зміну. Результати обчислюються шляхом підрахунку суми балів за всіма твердженнями, що вказує на загальний рівень зростання учасника.

Ця методика має деякі переваги для опитування вимушено переміщених осіб внаслідок війни. Вона дозволяє виміряти позитивний психологічний розвиток, виявити потреби та ресурси, встановити базовий рівень та відстежувати прогрес, а також забезпечити індивідуальний підхід до розуміння потреб та розвитку учасників.

Таким чином, методика пост-досвідного зростання С. Блайта та К. Норріса є цінним інструментом для оцінки психологічного стану та розвитку вимушено переміщених осіб внаслідок війни.

Методика «Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема» використовується для вивчення самоефективності людини, тобто її впевненості і переконань у власній здатності організувати та здійснити діяльність для досягнення мети. Ця методика включає 10 тверджень, які респондент оцінює за чотирибальною шкалою (1-абсолютно невірно, 2-скоріш невірно, 3-скоріш вірно, 4-абсолютно вірно). Результати підсумкової оцінки інтерпретуються на основі набраних балів і вказують на рівень самоефективності учасника: 36-40 балів – висока самоефективність, 30-35 балів – вища за середню, 25-29 балів – середня, 20-24 бали – нижча за середню, 19 і менше балів – низька самоефективність. Ця методика допомагає вивчити переконання та оцінити компоненти самоефективності людини.

Використання методики «Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема» є актуальним для анкетування вимушено переміщених осіб, адже для людей, які можуть бути травмовані або зазнати втрат під час військових конфліктів, виникають почуття нездатності та неефективності у новому середовищі. Завдяки цій методиці можна розпізнати їхні переконання та зрозуміти рівень самоефективності. Отож, методика допомагає розпізнавати, розуміти та досліджувати важливі аспекти та рівень самоефективності, що є важливим для розуміння впевненості та здатності до досягнення мети; допомагає виявити сильні та слабкі сторони, сприяє розвитку їхнього потенціалу та створенню індивідуальних планів розвитку. Результати методики дозволяють отримати конкретні дані для оцінки та розробки заходів для поліпшення стану переміщених осіб.

Шкала психологічної стійкості Коннора-Девідсона є опитувальником, призначеним для оцінки рівня психологічної стійкості. Цей інструмент включає

10 запитань, які представлені у форматі шкали з п'ятьма варіантами відповідей: 0 = ніколи, 1 = дуже рідко, 2 = іноді, 3 = часто, 4 = майже завжди.

Оцінка загального балу опитувальника визначається шляхом підрахунку суми відповідей, отриманих на кожне запитання, і може варіюватися в діапазоні від 0 до 40. Найвищі бали свідчать про найвищий рівень психологічної стійкості у пацієнта.

Ця методика є корисним інструментом для збору і аналізу даних про психологічний стан і потреби людей, що були вимушено переміщені внаслідок війни. Та розрахована на оцінку психологічного стану в ситуаціях кризи, таких як війна, природні катастрофи або вимушене переміщення.

Чому доцільно використовувати методику шкали психологічної стійкості Коннора для опитування вимушено переміщених осіб внаслідок війни: можливість зрозуміти, які психологічні проблеми виникають внаслідок війни і які індивіди можуть бути особливо вразливими; виявити потреби вимушено переміщених осіб, пов'язані з психологічним благополуччям. Результати об'єктивні, участь в анкетуванні швидка та проста [5].

Аналіз отриманих даних буде виконаний з використанням статистичних методів та інструментів, що дозволять зробити об'єктивні висновки та з'ясувати основні тенденції в дозвіллевих практиках переміщених осіб. Детальний аналіз надасть можливість виявити особливості та тематики дозвілля, які є популярними серед переміщених осіб, а також виявити їхні потреби.

У загальну вибірку дослідження увійшли 142 респонденти, які представляють групу вимушено переміщених осіб в межах Черкаської області та до міста Турку у Фінляндії.

Рис.2.1 Розподіл респондентів дослідження по віку

Розподіл за віковими категоріями: до 18 років: 3 респонденти (2,1%), 18-29 років: 40 респондентів (28,2%), 30-49 років: 83 респонденти (58,5%), 50+ років: 16 респондентів (11,3%) (див.рис. 2.1).

Розподіл за статтю: чоловіки: 13 респондентів (9,2%), жінки: 129 респондентів (90,8%).

На жаль, у нашому дослідженні проблема полягає у недостатній кількості опитаних чоловіків, які становлять лише 9.2% від загальної кількості респондентів. Це може вплинути на точність та узагальнення результатів, оскільки репрезентативність статевого розподілу є важливою у наукових дослідженнях. Така кількість учасників чоловічої статі може бути зумовлена закритістю до участі у опитуваннях, відсутністю часу, гендерними стереотипами та обмеженням виїзду за кордон (у випадку зовнішнього переміщення).

Для майбутніх досліджень, слід приділити більшу увагу забезпеченню більшої представленості чоловіків, яку можна забезпечити розширенням вибірки.

Розподіл за типом вимушеного переміщення та статтю:

Зовнішня міграція: 82 особи. З них чоловіки: 9 респондентів (6,3%), жінки: 73 респонденти (51,4%).

Внутрішня міграція: 60 осіб. З них чоловіки: 4 респонденти (2.8%), жінки: 56 респондентів (39,4%).

Були опитані переміщені особи, що переїхали до Черкаської області та до міста Турку у Фінляндії.

Результати опитування вимушено переміщених осіб в межах Черкаської області щодо їх місця проживання до вимушеного переміщення (див. рис. 2.2):

Рис.2.2 Розподіл переміщених осіб в межах Черкаської області за їхнім місцем проживання до вимушеного переміщення

Київська область (Київ): Було зазначено 4 місця проживання, що складає 6.67% від загальної кількості місць проживання.

Харківська область (Харків, Лозова): Опитані вказали 15 місць проживання, що становить 25% від загальної кількості. Харківська область виявилась другим за частотою регіоном проживання опитуваних.

Донецька область (Донецьк, Мар'їнка, Торецьк, Краматорськ, Волноваський район, с. Степне, Слов'янськ, Бахмут, Первомайськ, Маріуполь): Отримано 20 місць проживання, що складає 33.33% від загальної кількості. Цей регіон виявився найбільш поширеним серед опитаних, що свідчить про значну кількість людей, які були вимушені покинути свої домівки.

Херсонська область (Херсон, Горностаївка, Генічеський р-н): Опитувані зазначили 12 місць проживання, що становить 20% від загальної кількості.

Запорізька область (Запоріжжя, Енергодар): Було вказано лише 1 місце проживання, що складає 1.67% від загальної кількості.

Луганська область (Северодонецьк): Було вказано 8 місць проживання, що складає 13.33% від загальної кількості.

Загальна кількість місць проживання, згаданих опитуваними, становить 60. Найбільш поширеними регіонами є Донецька область, Харківська область та Херсонська область, які займають значну частку від загального числа опитаних. Зазначені результати вказують на серйозний вплив війни на життя людей і їх примусове переміщення для забезпечення безпеки та стабільності.

Результати опитування вимушено переміщених осіб до Фінляндії надають такі статистичні дані про їхнє попереднє місце проживання в Україні. Загалом було надано 82 місця проживання, які розподілилися на різні регіони України з таким відсотковим співвідношенням (див. рис. 2.3):

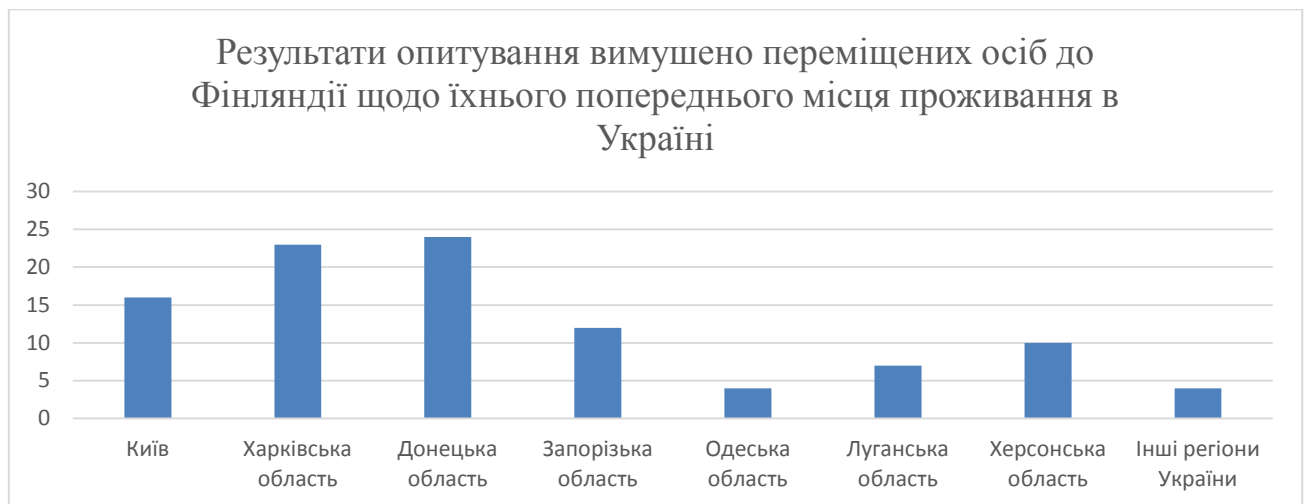

Рис.2.3 Розподіл переміщених осіб до Фінляндії за їхнім місцем проживання до вимушеного переміщення

Київ: 16 місць проживання (19.5%). Представлені місцями проживання є Київ, Ірпінь, Семиполки та Бородянка.

Харківська область: 23 місць проживання (28.0%). Особи з цього регіону зазначили такі місця проживання, як Харків, Куп'янськ, Лозова.

Донецька область: 20 місць проживання (24.4%). Цей регіон представлений місцями проживання, такими як Маріуполь, Донецьк, Бахмут, Мар'їнка, Toreцьк, Краматорськ, Слов'янськ, Дружківка, Волноваська громада.

Запорізька область: 10 місць проживання (12.2%). Цей регіон представлений місцями проживання, такими як Запоріжжя, Енергодар.

Одеська область: 3 місця проживання (3.7%). Одеса.

Луганська область: 6 місць проживання (7.3%). Цей регіон представлений місцями проживання, такими як Луганськ, Северодонецьк та Старобільськ.

Херсонська область: 8 місць проживання (9.8%). Херсон та Генічеськ.

Інші регіони України: 3 місця проживання (3.7%). Вони включають Вінницю, Умань та Полтавську область.

Відповідно до аналізу сфери зайнятості та соціально-економічного статусу до переміщення, відповіді респондентів розподілилися таким чином (див. рис. 2.4):

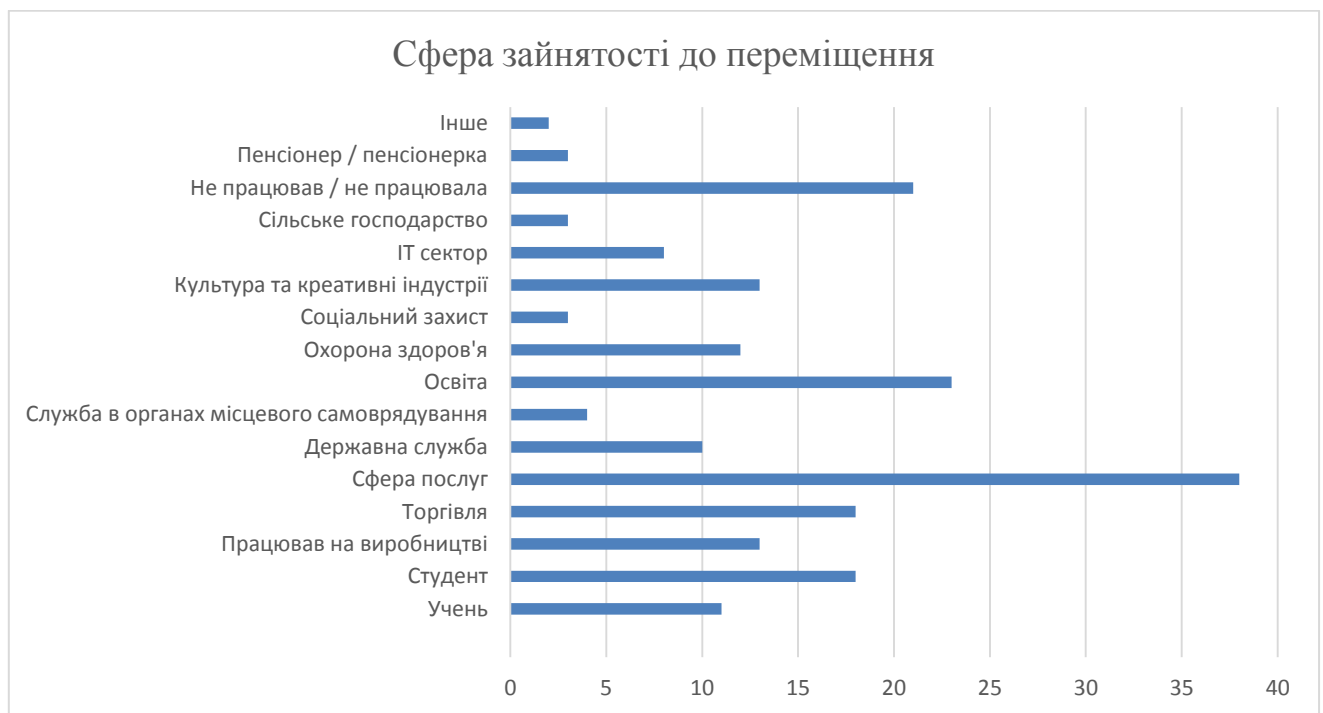

Рис.2.4 Розподіл переміщених осіб за їхньою сферою зайнятості до вимушеного переміщення

Учень: 11 осіб, Студент: 18 осіб, Працював на виробництві: 13 осіб, Торгівля: 18 осіб, Сфера послуг: 38 осіб, Державна служба: 10 осіб, Служба в органах місцевого самоврядування: 4 особи, Освіта: 23 особи, Охорона здоров'я: 12 осіб, Соціальний захист: 3 особи, Культура та креативні індустрії: 13 осіб, ІТ сектор: 8 осіб, Сільське господарство: 3 особи, Не працював / не працювала: 21 особа, Пенсіонер / пенсіонерка: 3 особи, Інше: 2 особи.

Зауважимо, що сукупна кількість відповідей може перевищувати загальну кількість опитаних (142), оскільки деякі особи зазначили кілька видів діяльності.

Загальна статистика видів зайнятості після вимушеного переміщення показує, що найбільш поширеними видами діяльності є непрацюючі особи (31%), студенти (20%), освіта (13%) і сфера послуг (13%) (див. рис. 2.5). Зауважимо, що після переміщення змінилися деякі пропорції між видами зайнятості.

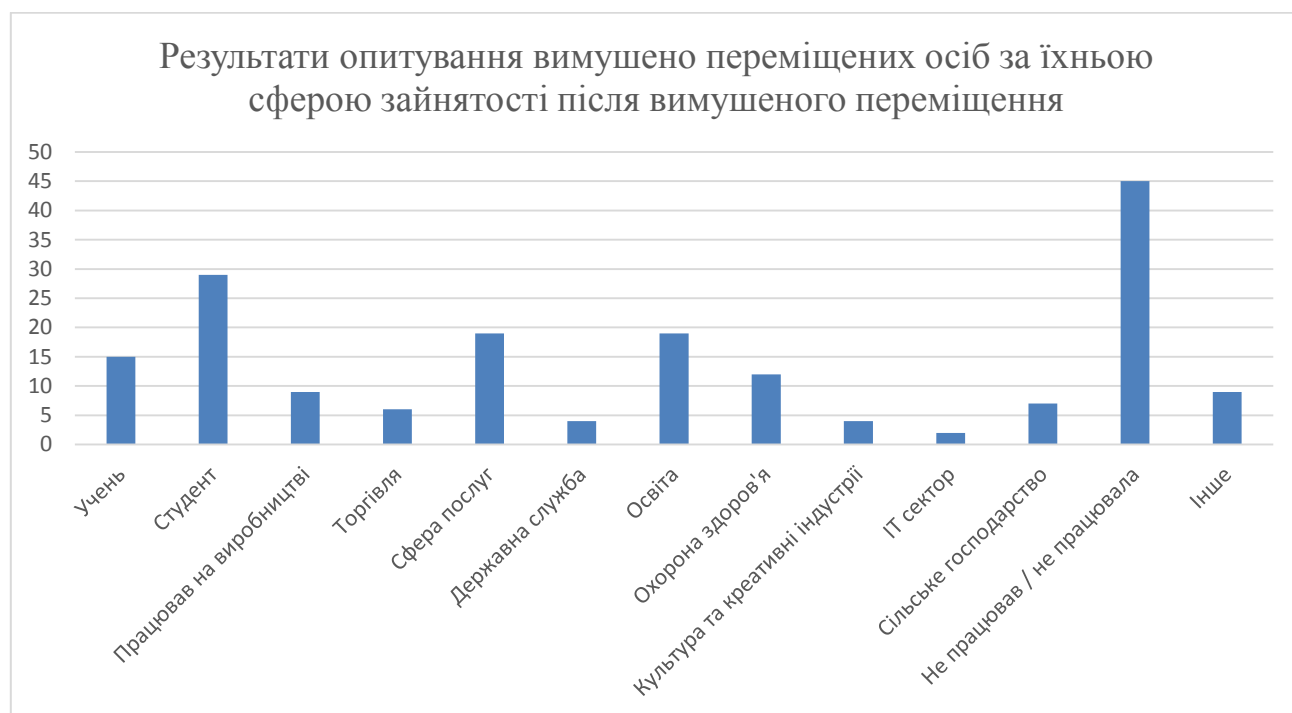

Рис.2.5 Розподіл переміщених осіб за їхньою сферою зайнятості після вимушеного переміщення

Не працюють/не працювали: 44 особи, студенти: 29 осіб, освіта: 19 осіб, сфера послуг: 19 осіб, учні: 15 осіб, працювали на виробництві: 9 осіб, сільське господарство: 7 осіб, торгівля: 6 осіб, державна служба: 4 особи, культура та креативні індустрії: 4 особи, мовні курси: 2 особи, ІТ-сектор: 2 особи, вивчають мову: 2 особи, лікування: 1 особа, суднобудування: 1 особа, приватний підприємець (лісова робота): 1 особа, волонтер: 1 особа, охорона здоров'я: 1 особа, безробітний: 1 особа, інвалід 1 групи внаслідок війни: 1 особа. Загальна статистика видів зайнятості після вимушеного переміщення показує, що найбільш поширеними видами діяльності є непрацюючі особи, студенти, освіта і сфера послуг. Зауважимо, що після переміщення змінилися деякі пропорції між видами зайнятості.

Кількість осіб, які не працюють або не працювали, зросла до 31,0% (44 особи), що може бути пов'язано зі складнощами у пошуку роботи через переїзд і втрату робочих місць.

Зменшилась кількість студентів до 20,4% (29 осіб), що може бути обумовлено обмеженими можливостями доступу до освітніх закладів та перервою у навчальному процесі через війну.

Освіта та сфера послуг продовжують залишатись значними галузями зайнятості, проте трохи знизилися відсотки до 13,4% (19 осіб) для обох галузей.

Зросла кількість осіб, які стали учнями до 10,6% (15 осіб), що може бути пов'язано з переходом до нових навчальних закладів або зміною освітньої траєкторії після переміщення.

Кількість осіб, які працюють на виробництві, зменшилась до 6,4% (9 осіб), що може бути наслідком втрати робочих місць унаслідок війни або зміни у виробничій інфраструктурі.

Загальна підсумкова інформація про освіту учасників опитування на основі наданої послідовності:

Повна загальна середня освіта (10-12 класів): 18 осіб; базова вища освіта (бакалавр): 16 осіб; повна вища (магістр або спеціаліст): 92 особи; професійно-технічна або фахова передвища освіта: 12 осіб; друга вища: 1 особа; вища та маю науковий ступінь (кандидат наук, доктор філософії, доктор наук): 3 особи.

Найбільш поширеними рівнями освіти серед учасників опитування є повна вища освіта (магістр або спеціаліст) і повна загальна середня освіта (10-12 класів).

З наданих відповідей 142 осіб про спосіб отримання місця проживання після переміщення, можна виділити наступні варіанти:

У мене тут є знайомі / друзі / колеги - 29 осіб; Мене доставили сюди евакуаційним транспортом - 32 особи; Я тут був / була раніше, і мені тут сподобалося - 14 осіб

Просто їхав / їхала навмання у цьому напрямку і вдалося залишитися - 58 осіб; Тут було безплатне житло - 12 осіб; У мене тут є родичі - 6 осіб; Університет пропонував навчання - 1 особа; Партнер мав квартиру - 1 особа; Залишились з сім'єю в Черкасах, бо вже нікуди було повертатися - 1 особа; Їхали знайомі до своїх знайомих, було місце у машині, житло шукали на місці - 1 особа; Мені запропонувала житло дівчина, що поїхала далі за кордон - 1 особа; Через роботу (релокація місця роботи) - 1 особа; Тут народився і виріс односелець - 1 особа.

Ці відповіді вказують на різні шляхи, якими люди знайшли місце для подальшого проживання, включаючи підтримку від знайомих або друзів, евакуаційний транспорт, випадкове переміщення, наявність родичів, привабливість місця через попереднє відвідування, можливості безплатного житла, пропозиції житла від партнера або інших осіб, релокація через роботу.

На основі наданих відповідей вимушено переміщених осіб на питання «На яких умовах Ви проживаєте тут зараз?» можна зробити наступні висновки:

Орендую житло самостійно або з членами моєї родини: 73 відповіді. Цей варіант є найбільш поширеним серед вимушено переміщених осіб.

Орендую житло з іншими вимушено переміщеними особами: 7 відповідей. Цей варіант також зустрічається серед опитаних осіб, але менш часто, ніж оренда самостійно або з членами родини.

Проживаю у соціальному житлі безкоштовно (гуртожиток, притулок, тощо): 52 відповіді. Цей варіант є третім за частотою серед вимушено переміщених осіб.

Проживаю безкоштовно в місцевих жителів або волонтерів: 3 відповіді. Цей варіант зустрічається декілька разів серед опитаних осіб.

На умовах оплати комунальних платежів: 5 відповідей. Цей варіант є менш поширеним серед вимушено переміщених осіб.

Інше: 2 відповіді. Два учасники опитування надали відповідь, яка не відповідає ні одному з наведених варіантів.

Загалом можна зробити висновок, що серед вимушено переміщених осіб найпоширенішим варіантом проживання є оренда житла самостійно або з членами родини, який зустрічається 73 рази. Проживання у соціальному житлі безкоштовно та оренда з іншими вимушено переміщеними особами також є значимими варіантами проживання серед цієї групи.

Варіанти відповідей на запитання «Найближчим часом Ви плануєте залишатися тут чи переїжджати в інше місце або країну?»:

Планую поки залишатися тут: 91 відповідь

Планую повернутися додому: 9 відповідей

Планую переїхати в інше місце в межах України: 7 відповідей

Планую переїхати в іншу країну: 12 відповідей

Важко сказати: 19 відповідей

Інше: 4 відповіді.

Більшість користувачів вибрали варіант «Планую поки залишатися тут», що свідчить про їх бажання залишитися в теперішньому місці проживання протягом невизначеного часу. Кілька осіб зазначили, що вже повернулися або збираються повернутися в Україну. Деякі користувачі висловили намір переїхати в інше місто в межах країни. Це свідчить про їх бажання змінити місце проживання в рамках України, але залишитися в країні загалом. Є також кілька відповідей, де користувачі зазначають, що їхні плани залежать від різних факторів, і вони не можуть однозначно сказати про свої майбутні плани, доки триває війна. Одна відповідь вказує, що користувач хоче отримати громадянство у Фінляндії і потім повернутися в Україну, щоб бути ближче до сім'ї.

Для дослідження, яке ми проводимо, ми розробили авторську анкету та використовуємо методики для визначення посттравматичного досвіду та зростання самоефективності та психологічної стійкості у вимушено переміщених осіб. Анкета складається з 5 блоків питань та 3 методик (опитувальник пост-досвідного зростання С.Блайт та К.Норріс, Шкала самоефективності Р.Шварцера та М.Єрусалема, Шкала психологічної стійкості Коннора-Девідсона).

Перший блок питань анкети збирає дані про демографічний профіль вимушено переміщених осіб та їх освітньо-професійні характеристики. Другий блок зосереджений на їх досвіді вимушеного переміщення. Третій блок оцінює вплив війни на різноманітні аспекти життя учасників. Четвертий блок досліджує основні аспекти життя в новому місці проживання. А п'ятий блок досліджує їх залученість до дозвілля та інтегрованість у приймаючу громаду.

Наша вибірка складається з 142 осіб, які були вимушено переміщені. З них 82 особи були переміщені до міста Турку в Фінляндії, а 60 осіб переміщені в Черкаську область. Ми характеризуємо вибірку за місцем їх попереднього

проживання, місцем їх переміщення, сферою зайнятості до та після переміщення, їхнім освітнім рівнем та майбутніми планами.

2.2 Дослідження особливостей інтеграції переміщених осіб

Розроблена нами авторська анкета була спрямована на визначення ставлення переміщених осіб до приймаючої громади, їхньої оцінки соціальної ситуації та визначенні особливостей проходження процесу інтеграції.

Перший блок питань нашої авторської анкети для вимушено переміщених осіб допомагає зібрати дані про їхні характеристики, освіту та передміщення. Ми отримуємо інформацію про вік, стать, освіту та попередню діяльність респондентів. Це дозволяє нам розуміти розподіл вікових груп і статевих характеристик серед вимушено переміщених осіб, а також оцінити рівень освіти та професійний досвід. Ці дані важливі для нашого розуміння інтеграції цієї групи та їхньої доступності до можливостей.

В рамках блоку 2 нашої анкети ми зосереджуємося на досвіді вимушеного переміщення та ситуації проживання після такого переміщення. Для досягнення цієї мети ми вивчаємо наступні аспекти: Місце проживання до переміщення - отримання інформації про початкову локацію респондентів і контекст їхнього переміщення. Час переміщення до безпечнішої території - розуміння таймінгів та пов'язаних з ними факторів. Маршрут переміщення - спосіб знаходження місця проживання та вибір нової локації. Умови проживання в даний час - умови життя після переміщення, оренда житла, спільне проживання з іншими вимушено переміщеними особами або отримання безкоштовного житла. Плани щодо подальшого місця проживання - наміри щодо залишання поточного місця проживання, повернення додому, переїзду в інше місце в Україні або за кордоном. Причини бажання виїхати - фактори, такі як загрози, некомфортні умови, фінансові обмеження, що впливають на рішення щодо місця

проживання. Ці питання допомагають зрозуміти досвід вимушеного переміщення та потреби вимушено переміщених осіб.

Цікаві відповіді, які потребують фіксації продемонстровані на питання «Як ви вважаєте чому ВПО хочуть виїхати з цього місця проживання?»

Відповідно до наданої інформації, основні причини, зазначені відповідачами, мають таку частоту:

Є загроза бойових дій: 3 рази.

Некомфортно, брак послуг: 5 разів.

Немає фінансових можливостей: 22 рази.

Немає можливості працевлаштуватися: 32 рази.

Кращі варіанти проживання/можливості в іншому місці/країні: 24 рази.

Не бачу перспектив для дитини/для себе: 16 разів.

Відчуваю напруженість зі сторони місцевих жителів: 4 рази.

Недоброзичливе/байдуже ставлення місцевої влади: 4 рази.

Не планую переїжджати: 41 раз.

Важливо розуміти, що причини виїзду можуть бути унікальними для кожної особи і можуть поєднувати декілька факторів одночасно. Подані вище пункти відображають найбільш поширені відповіді на запитання, але не вичерпують усіх можливих варіантів.

Блок 3. Оцінювання змін під час війни спрямований на оцінку впливу війни на різні аспекти життя вимушено переміщених осіб. Ці питання допомагають нам зрозуміти, як війна вплинула на їхній матеріальний статус, житло, стан здоров'я, емоційний стан та життєві перспективи. Шляхом вибору відповідей респонденти можуть оцінити, як суттєво змінилися ці аспекти внаслідок війни. Додатково, присутній варіант "Інше", який дає можливість респондентам висловити свої унікальні думки або додаткову інформацію щодо змін, які відбулися у їхньому житті під час війни. В цілому, цей блок питань

допомагає нам отримати глибше розуміння впливу війни на вимушено переміщених осіб та їхні потреби і перспективи.

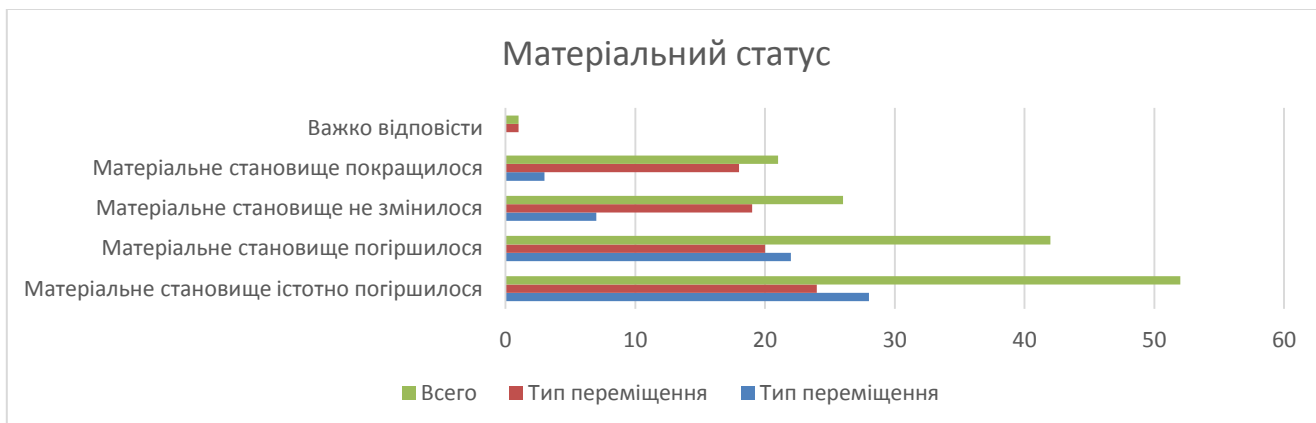

Рис.2.6 Розподіл переміщених осіб за їхньою оцінкою власного матеріального статусу

У відповідь на запитання «Як Ви оцінюєте зміни свого матеріального статусу під час війни?» респонденти обрали один із п'яти варіантів відповідей (див. рис. 2.6).

За результатами таблиці можна зробити наступні спостереження:

Загалом, дані таблиці показують, що серед вимушено переміщених осіб через війну значна кількість повідомляє про погіршення свого матеріального статусу. Зокрема, серед внутрішньо переміщених осіб 82% повідомили про погіршення або істотне погіршення, а серед зовнішньо переміщених осіб цей показник становить 63%. Також, внутрішньо переміщені особи у більшій мірі повідомляють про істотне погіршення свого матеріального статусу порівняно з зовнішньо переміщеними особами.

Варто зазначити, що є невелика частка осіб, які повідомили про покращення свого матеріального статусу. Проте, загальна кількість осіб, для яких спостерігається покращення, є невеликою.

Ці дані вказують на те, що війна має значний вплив на матеріальний статус вимушено переміщених осіб, і багато з них зазнають погіршення своєї економічної ситуації.

У відповідь на запитання «Чи постраждало під час війни Ваше житло?» респонденти обрали один із п'яти варіантів відповідей (див. рис. 2.7).

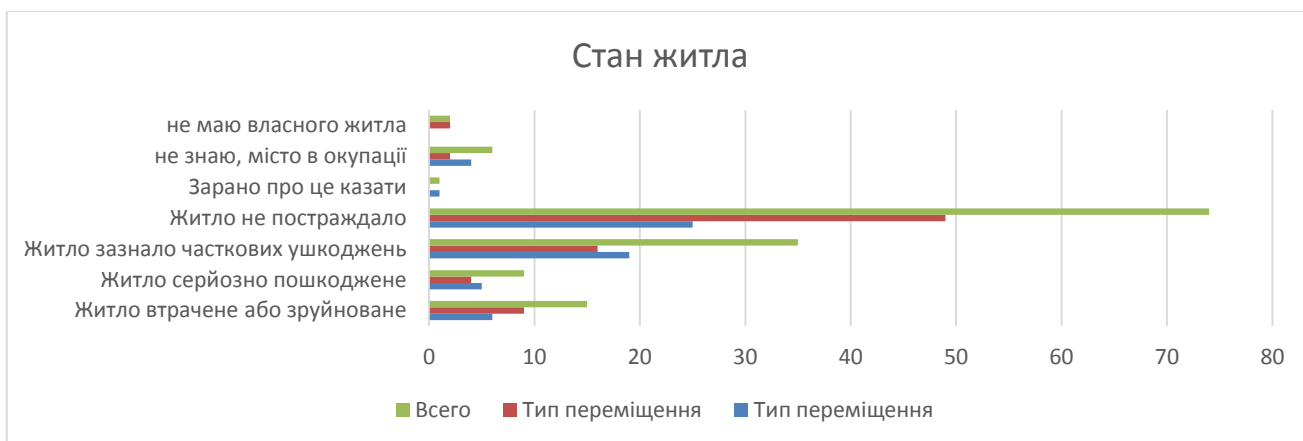

Рис.2.7 Розподіл переміщених осіб за їхньою оцінкою стану власного житла

Внутрішня міграція: 3 60 осіб, які переміщалися в межах країни, 6 осіб повідомили, що їхнє житло було втрачене або зруйноване, 5 осіб мають серйозні пошкодження житла, 19 осіб зазнали часткових ушкоджень житла, і 25 осіб повідомили, що їхнє житло не постраждало від війни. Крім того, є 1 особа, яка заздалегідь не знає про стан свого міста, 4 особи не знають, чи їхнє місто перебуває в окупації, і 0 осіб не мають власного житла.

Зовнішня міграція: 3 82 осіб, які переміщалися за межі країни, 9 осіб повідомили, що їхнє житло було втрачене або зруйноване, 4 особи мають серйозні пошкодження житла, 16 осіб зазнали часткових ушкоджень житла, і 49 осіб повідомили, що їхнє житло не постраждало від війни. Крім того, є 2 особи, які проживають в окупованому місті, і 2 особи не мають власного житла.

У відповідь на запитання «Як Ви оцінюєте зміни свого емоційного стану за час війни?» респонденти обрали один із п'яти варіантів відповідей (див. рис. 2.8).

Рис.2.8 Розподіл переміщених осіб за їхньою оцінкою емоційного стану

Загальні висновки з даних комбінованої таблиці, що відображає зв'язок між типом переміщення та оцінкою змін у емоційному стані протягом війни, такі:

Переміщені особи внаслідок війни зазнали значних змін у своєму емоційному стані. З 142 осіб, які брали участь у дослідженні, 49 осіб повідомили про істотне погіршення емоційного стану.

Більшість переміщених осіб, незалежно від типу переміщення, зазнали погіршення емоційного стану. Зокрема, з 60 осіб, які здійснили внутрішню міграцію, 59 осіб повідомили про погіршення або істотне погіршення, тоді як з 82 осіб, які здійснили зовнішню міграцію, 72 особи повідомили про погіршення.

Є невелика кількість осіб, які повідомили про покращення свого емоційного стану. Загалом, 6 осіб повідомили про покращення, при цьому 1 особа з внутрішньою міграцією і 5 осіб з зовнішньою міграцією.

Отже, результати свідчать про значні негативні зміни в емоційному стані переміщених осіб під час війни, незалежно від типу переміщення.

У відповідь на запитання «Як Ви оцінюєте зміни стану власного здоров'я за час війни?» респонденти обрали один із п'яти варіантів відповідей (див. рис. 2.9).

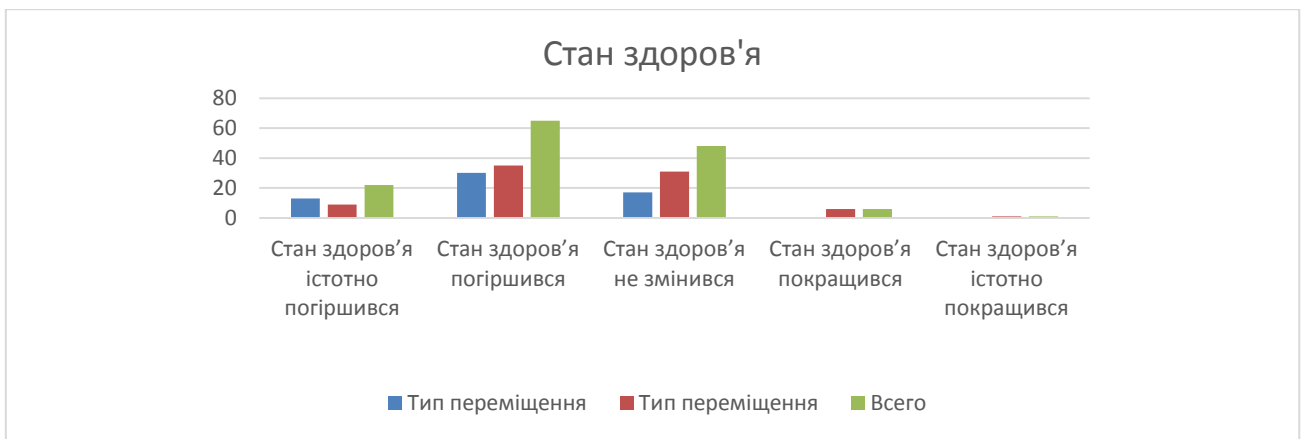

Рис.2.9 Розподіл переміщених осіб за їхньою оцінкою стану здоров'я

Інтерпретуючи дані про оцінку змін стану здоров'я вимушено переміщених осіб внаслідок війни, ми можемо зробити наступні спостереження: для 21% осіб, які внутрішньо мігрували через війну, стан здоров'я істотно погіршився. Половина внутрішньо переміщених осіб (50%) повідомили про погіршення свого стану здоров'я. Значна кількість (28%) зазначили, що стан їхнього здоров'я не змінився. Не було жодних звітів про покращення або істотне покращення здоров'я серед внутрішньо переміщених осіб. Зовнішня міграція: для 11% осіб, які зовнішньо мігрували через війну, стан здоров'я істотно погіршився. Більшість зовнішньо переміщених осіб (43%) повідомили про погіршення свого стану здоров'я. Значна кількість (38%) зазначили, що стан їхнього здоров'я не змінився. Існує невелика група осіб (7%) з повідомленням про покращення свого стану здоров'я, а також одна особа (1%) повідомила про істотне покращення.

Загалом: при оцінці загальної групи вимушено переміщених осіб внаслідок війни, 16% зазначили істотне погіршення свого стану здоров'я. Більшість осіб (46%) повідомили про погіршення свого стану здоров'я. Значна кількість (34%) заявили, що стан їхнього здоров'я залишився незмінним. Є невелика група осіб (4%), які повідомили про покращення свого стану здоров'я.

У відповідь на запитання «Як Ви оцінюєте власні життєві перспективи?» респонденти обрали один із п'яти варіантів відповідей (див. рис. 2.10).

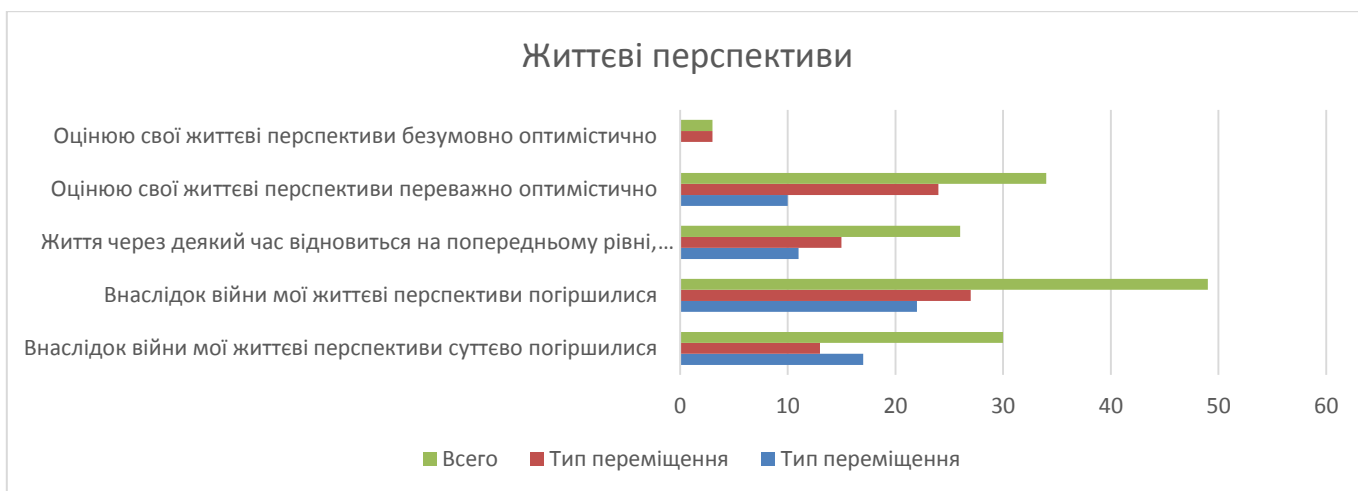

Рис.2.10 Розподіл переміщених осіб за їхньою оцінкою життєвих перспектив

Більшість переміщених осіб внаслідок війни повідомляють про погіршення своїх життєвих перспектив. З 142 осіб, які брали участь у дослідженні, 30 осіб повідомили про суттєве погіршення, а 49 осіб повідомили про погіршення.

Є кілька осіб, які вважають, що їхнє життя через деякий час відновиться на попередньому рівні або близькому до нього. Загалом, 26 осіб оцінюють свої життєві перспективи переважно оптимістично, а 34 особи оцінюють свої життєві перспективи безумовно оптимістично.

Немає осіб, які повідомили про покращення своїх життєвих перспектив.

Загалом, результати свідчать про те, що багато переміщених осіб внаслідок війни відчують погіршення своїх життєвих перспектив. Є невелика кількість осіб, які мають оптимістичний погляд на майбутнє, проте загальна тенденція є негативною.

Блок 4. Складові Вашого життя на новому місці проживання спрямований на вивчення основних аспектів життя вимушено переміщених осіб на їхньому новому місці проживання. Ці питання допомагають нам отримати інформацію про вид діяльності, яку вони займають наразі, а також основне джерело їхнього доходу. Шляхом вибору відповідей респонденти можуть вказати свою поточну

зайнятість та джерело отримання доходу. Присутній варіант "Інше" дає можливість респондентам вказати інші види діяльності або джерела доходу, які не включені у перелік. Ці дані допомагають нам зрозуміти, як вимушено переміщені особи адаптувалися до нового місця проживання і забезпечують свої потреби. В цілому, цей блок питань надає нам важливу інформацію щодо складових життя вимушено переміщених осіб на новому місці проживання та їхньої економічної самостійності.

Блок 5. Дозвілля у Вашому житті після вимушеного переміщення, спрямований на дослідження досвіду залученості до дозвілля та інтеграції в громаду для вимушено переміщених осіб. Цей блок включає ряд питань, що стосуються участі в заходах для переміщених осіб, впливу дозвілля та спілкування з місцевими жителями на інтеграцію, пріоритетних видів дозвілля, перешкод і проблем, організації заходів для переміщених осіб, підтримки від місцевих жителів та влади, відсутності закладів/заходів у громаді перебування, відвідування храму та місцевих заходів, проведення безоплатних заходів для переміщених осіб, основних потреб, які не задовольняються, умов, які сприяють залишанню у новій громаді, вивчення державної мови, облаштування нового місця проживання, наявності необхідного для життя, недостатків у новому помешканні, останніх покупок для комфорту, співпраці зі закладами соціального спрямування та бачення майбутнього.

Ці питання спрямовані на збір інформації про досвід дозвілля та інтеграції в громаду після вимушеного переміщення. Вони дозволяють визначити, чи беруть участь опитувані в заходах для переміщених осіб, який вплив має дозвілля та спілкування з місцевими жителями на інтеграцію, які види дозвілля є пріоритетними для опитуваних. Крім того, питання виявляють можливі перешкоди і проблеми, які можуть виникнути при участі у заходах для переміщених осіб, та оцінюють якість організації та проведення таких заходів.

З'ясовується, чи отримують опитувані підтримку від місцевих жителів та влади під час участі у заходах для переміщених осіб і які потреби не задовольняються.

Додатково, досліджується вивчення державної мови у країні перебування, організація побуту у новому місці проживання, наявність необхідних речей для життя, останні покупки для зроблення помешкання комфортнішим. Для внутрішньо переміщених осіб досліджується співпраця та отримання послуг від закладів соціального спрямування, а для переміщених осіб до Фінляндії - співпраця та отримання послуг від органів місцевого самоврядування, недержавних організацій, церков.

Завершується блок питань запитаннями про майбутні плани вимушено переміщених осіб та умовами, які залучають їх і стимулюють залишатися у новій громаді. Ці питання допомагають отримати інформацію про потреби, проблеми та побажання вимушено переміщених осіб у сфері дозвілля та інтеграції в громаду.

Дослідження має розвідувальний характер, тому головною ціллю ми ставили пошук зв'язку та впливу між основними трьома метриками: опитувальник пост-досвідного зростання С.Блайт та К.Норріс, Шкала самоефективності Р.Шварцера та М.Єрусалема, Шкала психологічної стійкості Коннора-Девідсона.

Загальна кількість учасників: $N = 142$.

Середнє значення результатів шкали Коннора-Девідсона: 22,24.

Розподіл значень за шкалою Коннора-Девідсона серед вимушено переміщених осіб внаслідок війни дає наочну картину рівня психологічної стійкості учасників. Детальний розподіл значень є наступним (див. у Додаток А):

Низький рівень психологічної стійкості (0-10 балів): 14 учасників (10% від 142).

Це може свідчити про те, що деякі учасники переживають серйозні проблеми з психологічною стійкістю внаслідок війни. Це може бути пов'язано з травматичними подіями, стресом, втратами та невпевненістю у майбутньому.

Помірний рівень психологічної стійкості (11-20 балів): 50 учасників (35% від 142).

Це група учасників, які мають середній рівень психологічної стійкості. Вони можуть відчувати певний рівень стресу та емоційного навантаження, але здатні зберегти певний контроль над своїми емоціями та адаптуватися до нових умов.

Середній рівень психологічної стійкості (21-30 балів): 64 учасника (45% від 142).

Ця група учасників відзначається середнім рівнем психологічної стійкості. Вони можуть бути здатні ефективно впоратися зі стресом та адаптуватися до нових умов життя внаслідок війни.

Високий рівень психологічної стійкості (31-40 балів): 14 учасників (10% від 142).

Це група учасників, які демонструють високий рівень психологічної стійкості. Вони можуть мати сильні копінг-стратегії, що допомагають їм ефективно впоратися зі стресом та травмою внаслідок війни. Приклади копінг-стратегій, які можуть бути притаманні переміщеним особам з високим рівнем психологічної стійкості, включають активне залучення до спільноти, пошук підтримки від однодумців та розвиток резилієнтності через позитивне переоцінювання випробувань.

Проте важливо зауважити, що шкала Коннора-Девідсона є лише інструментом оцінки психологічної стійкості і не враховує всіх аспектів психологічного стану учасників. Індивідуальні характеристики, досвід, соціокультурне середовище та підтримка оточення також можуть впливати на психологічну стійкість учасників.

Додатково, варто враховувати, що вимушене переміщення внаслідок війни може бути викликом не тільки для психологічного стану, але й для фізичного здоров'я, соціальної адаптації та загального благополуччя учасників. Також можуть впливати фактори, які викликали вимушене переміщення, наприклад, загроза безпеці, втрата домівок, розрив родин, економічні труднощі тощо.

Середнє значення вказує на середній рівень самоефективності учасників, що були оцінені за допомогою шкали Шварцера. Значення 28,34 може служити базовим показником для порівняння індивідуальних результатів. Наприклад, учасники з балами вище за середнє можуть вважатись більш самоефективними, тоді як ті, чий бал нижче, можуть потребувати додаткової підтримки або ресурсів.

Дані про вимушено переміщених осіб внаслідок війни, а також їх самоефективність за шкалою Р. Шварцера та М. Єрусалема надають уявлення про розподіл внутрішньо переміщених осіб за рівнем самоефективності.

Демонструємо розподіл відповідно до наших результатів опитування (див. Додаток Б):

Група з високою самоефективністю (36-40 балів): 14 осіб (приблизно 9.86%). Ця група складає найменшу частку від загальної кількості переміщених осіб. Можливі причини та чинники такого розподілу можуть включати: особи з високою самоефективністю мають більше шансів зберегти своє положення та ресурси під час переміщення. Високий рівень самоефективності може допомогти уникнути ризиків та швидше адаптуватись до нових умов.

Група з самоефективністю, вищою за середню (30-35 балів): 51 особа (приблизно 35.92%). Ця група є найбільшою за кількістю серед всіх. Особи з вищим рівнем самоефективності можуть мати кращі навички виживання та адаптації до нових умов; мати доступ до додаткових ресурсів або підтримки.

Особи з середнім рівнем самоефективності можуть навички виживання та адаптації, що дозволяють їм утримуватись у середньому діапазоні. Вони можуть знаходитися поза екстремальними категоріями, не досягаючи найвищих рівнів, але й не опиняючись на рівні низької самоефективності.

Група з самоефективністю, нижчою за середню (20-24 бали): 26 осіб (приблизно 18.31%). Особи з нижчим рівнем самоефективності можуть мати недостатньо розвинені навички виживання та адаптації, що ускладнює їх здатність до пристосування до нових умов. Вони можуть зазнавати більших труднощів у забезпеченні основних потреб і недостатньої підтримки під час переміщення.

Група з низькою самоефективністю (19 і менше балів): 9 осіб (приблизно 6.34%). Ця група є найменшою за кількістю і включає учасників з низьким рівнем самоефективності. Вони можуть зіштовхуватися з низьким рівнем підтримки та обмеженими можливостями забезпечення необхідних потреб.

Розподіл внутрішньо переміщених осіб за рівнем самоефективності відображає різний рівень ресурсності, готовності та здатності осіб пристосуватись до нових умов. Цей розподіл може бути обумовлений низкою різних факторів, включаючи індивідуальні навички, доступ до ресурсів, підтримку та обставини, в яких відбувається переміщення.

(Результати вимірювання переміщених осіб в Україні та Фінляндії, отримані за допомогою шкали Шварцера, були об'єктом аналізу з метою визначення можливої різниці між ними та їх статистичної значимості. При оцінці цих результатів встановлено, що вони мають однакові значення. Для дослідження ступеня значимості цієї різниці було використано критерій Манна-Уїтні, який вважається непараметричним методом порівняння незалежних вибірок.

Значимість отриманих результатів була оцінена за допомогою р-значення, яке в даному випадку склало 0,022 (див. рис. 2.11).

Всього	142
U Манна-Уїтні	3011,500
W Вилкоксона	6414,500
Статистика критерия	3011,500
Стандартная ошибка	241,641
Стандартизованная статистика критерия	2,282
Асимптотическая значимость (2-сторонний критерий)	,022

Рис.2.11 Розподіл переміщених осіб за шкалою Шварцера та типом переміщення

Враховуючи встановлений рівень значимості, наприклад, 0,05, нульова гіпотеза про відсутність різниці між результатами вимірювання в Україні та Фінляндії була відхилена. Це свідчить про наявність статистично значимої різниці між цими двома країнами відносно переміщення осіб згідно з шкалою Шварцера.

Отже, ми приймаємо альтернативну гіпотезу, що результати вимірювання переміщених осіб в Україні та Фінляндії не є однаковими. Цей висновок підкреслює наявність статистично значимої відмінності між цими двома країнами щодо зазначеного показника.

У додаток до статистичної значимості, також варто враховувати практичну значимість отриманих результатів. Це залежить від контексту дослідження і самої шкали Шварцера. Важливо оцінити розмір різниці між країнами з практичної точки зору та визначити його практичне значення.

У підсумку, за допомогою критерію Манна-Уїтні та шкали Шварцера було підтверджено статистично значиму різницю між результатами вимірювання переміщених осіб в Україні та Фінляндії.

Важливо враховувати, що самоефективність може змінюватись в залежності від умов та обставин.

Для розуміння досвіду адаптації українських вимушено переміщених осіб цікаво подивитись, в яких з факторів за шкалою Блайта відбулися найсильніші зміни.

За даними методики пост-досвідного зростання, можна виділити наступні значення для вимушено переміщених осіб внаслідок війни:

Таблиця 2.1

Результати шкали Блайта

Категорія	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	N
Стосунки з оточуючими	15.94	5.571	142
Нові можливості	13.04	6.060	142
Особистісне зміцнення	14.39	6.374	142
Духовні та екзистенційні зміни	15.11	6.232	142
Поцінування життя	12.56	7.287	142
Загальні результати шкали Блайта	71.04	26.791	142

Зазначена методика дозволяє оцінити психологічні наслідки та зміни після досвіду переміщення. В вашому випадку, найбільші зміни спостерігаються в категорії “Стосунки з оточуючими” (M = 15,94). Вони є достовірно вищими ($p < ,001$) у порівнянні з величиною змін за іншими чотирма шкалами.

Така ситуація у нас серед внутрішніх та зовнішніх мігрантів. Бачимо, що загальні показники на десять менші у внутрішніх мігрантів ніж у зовнішніх. У обох групах найбільше середнє спостерігається за фактором «Стосунки з оточуючими». Це може свідчити про значний вплив війни на соціальні зв'язки та взаємодію з оточуючими людьми.

Значення значимості, рівне 0,050, було використане для статистичного аналізу за допомогою критерію Манна-Уїтні, і в результаті нульова гіпотеза була

відхилення. Це означає, що різниця в переміщенні осіб між Україною та Фінляндією за шкалою Блайта є статистично значимою (див. рис. 2.12).

Всього	142
U Манна-Уитни	2935,000
W Вилкоксона	6338,000
Статистика критерия	2935,000
Стандартная ошибка	242,087
Стандартизованная статистика критерия	1,962
Асимптотическая значимость (2-сторонний критерий)	,050

Рис.2.12 Розподіл переміщених осіб за шкалою Блайта та типом переміщення

Отже, можна зробити висновок, що хоча значення переміщення осіб на шкалі Блайта є однаковими в Україні та Фінляндії, існує статистично значима різниця між цими двома країнами. Це може вказувати на наявність факторів, які впливають на рух осіб між цими країнами та їх специфіку. Додаткові дослідження можуть бути корисними для кращого розуміння причин і наслідків цієї статистично значимої різниці.

Порівнявши результати з дослідженням, проведеним Блайтом і Норрісом у статті «Positive psychological outcomes following Antarctic deployment», можна зауважити, що у внутрішніх мігрантів відображаються менші значення у всіх категоріях за методикою пост-досвідного зростання. Це може вказувати на те, що внутрішні переміщені особи, які пережили війну, можуть зазнавати більших труднощів у встановленні нової соціальної мережі та знаходженні нових можливостей в новому місці проживання.

Причини і чинники цих значень можуть бути різними. Війна і переміщення можуть спричиняти значні стресові ситуації, руйнуючи стабільність та змінюючи звичні умови життя. Особи, що були вимушено переміщені внаслідок війни, можуть стикатися з втратами рідних, друзів,

рідного середовища та соціальної підтримки, що може впливати на їхні стосунки з оточуючими.

Також воєнний конфлікт може породжувати почуття небезпеки, страху та невизначеності, що може вплинути на особистісне зміцнення та сприйняття життя. Духовні та екзистенційні зміни можуть виникати внаслідок переосмислення цінностей, пошуку сенсу та справжнього значення в умовах воєнного конфлікту.

Почуття втрати, непевності та небезпеки можуть також вплинути на сприйняття життя і його цінування. Низькі значення в цій категорії можуть відображати труднощі у відчутті задоволення та радості в умовах воєнного конфлікту та вимушеного переміщення.

У цілому, вплив війни на трансформацію суспільства може бути значним. Воєнний конфлікт породжує нові соціальні культурні умови, які можуть впливати на психологічний добробут та зміни у вимушено переміщених осіб. Результати дослідження, проведеного Блайтом та Норрісом, показують, що стосунки з оточуючими мають найбільш значимі зміни серед усіх категорій, що свідчить про важливість цього аспекту для переміщених осіб.

Значення «Нові можливості» також відображають певні зміни, хоча вони менш виражені порівняно зі стосунками з оточуючими. Це може вказувати на те, що вимушено переміщені особи, незважаючи на труднощі, все ж знаходять нові можливості і шляхи розвитку в новому середовищі.

Значення критерію Нові можливості рівне 0,005, було використане для статистичного аналізу, і в результаті нульова гіпотеза була відхилена. Це означає, що різниця в переміщенні осіб між Україною та Фінляндією за шкалою Блайта за критерієм Нові можливості є статистично значимою (див. рис. 2.13).

Всього	142
U Манна-Уитни	3142,500
W Вилкоксона	6545,500
Статистика критерия	3142,500
Стандартная ошибка	241,656
Стандартизованная статистика критерия	2,824
Асимптотическая значимость (2-сторонний критерий)	,005

Рис.2.13 Розподіл переміщених осіб за шкалою Блайта, ознака Нові можливості та типом переміщення

Отже, можна зробити висновок, що значення переміщення осіб на шкалі Блайта за критерієм Нові можливості є однаковими в Україні та Фінляндії, проте існує статистично значима різниця між цими двома країнами. Це може вказувати на наявність інших факторів, які впливають на переміщення осіб між цими країнами, але не ураховані в рамках шкали Блайта за критерієм Нові можливості.

Щодо «Особистісного зміцнення» та «Духовних та екзистенційних змін», результати показують помірні зміни. Це може відображати процес переосмислення цінностей, пошуку сенсу та зміни у світогляді після війни та переміщення.

Результати вимірювання переміщених осіб в Україні та Фінляндії за допомогою шкали Блайта за ознакою Особистісне зміцнення показують, що значення цієї ознаки відрізняються між обома країнами. Це означає, що існує статистично значима різниця в особистісному зміцненні між Україною та Фінляндією за шкалою Блайта.

Значимість цієї різниці також враховується. Значення значимості, рівне 0,005, було використане для статистичного аналізу, і в результаті нульова гіпотеза була відхилена. Це означає, що різниця в особистісному зміцненні між Україною та Фінляндією за шкалою Блайта є статистично значимою (див. рис. 2.14).

Всього	142
U Манна–Уитни	3139,500
W Вилкоксона	6542,500
Статистика критерия	3139,500
Стандартная ошибка	241,710
Стандартизованная статистика критерия	2,811
Асимптотическая значимость (2-сторонний критерий)	,005

Рис.2.14 Розподіл переміщених осіб за шкалою Блайта, ознака Особистісне зміцнення та типом переміщення

Отже, можна зробити висновок, що значення особистісного зміцнення на шкалі Блайта відрізняються між Україною та Фінляндією, і ця різниця є статистично значимою.

Показники «Поцінування життя» мають найменші значення серед усіх категорій. Це може свідчити про складність у відчутті радості та задоволення в умовах воєнного конфлікту та вимушеного переміщення.

Загальні результати шкали Блайта підтверджують позитивні психологічні наслідки та зміни після досвіду переміщення, хоча вони також відображають велику варіацію між особами (відхилення).

Враховуючи ці результати, важливо враховувати потреби та виклики, з якими стикаються вимушено переміщені особи внаслідок війни. Розуміння цих аспектів може допомогти розробити програми та підходи, спрямовані на покращення психологічного благополуччя та підтримку вимушено переміщених осіб. Наприклад, програми реабілітації, соціальна підтримка, психологічна терапія та інші ресурси можуть бути корисними для забезпечення підтримки та допомоги вимушено переміщеним особам у процесі адаптації до нових умов життя.

Також важливо враховувати індивідуальні різниці та унікальні потреби кожної особи. Деякі можуть потребувати більшої підтримки в розвитку нових стосунків, знаходженні нових можливостей або переосмисленні цінностей. Інші

можуть виявляти більшу стійкість та адаптивність у нових умовах. Індивідуальний підхід до підтримки та допомоги може бути ефективним для врахування унікальних потреб та досвідів кожної особи.

Дослідження, проведені Блайтом та Норрісом, можуть слугувати важливими вказівниками для подальших досліджень та розробки програм підтримки. Розуміння психологічних наслідків та змін після переміщення внаслідок війни може сприяти розвитку ефективних стратегій і підходів для поліпшення якості життя вимушено переміщених осіб.

Враховуючи складність та багатогранність впливу війни на психологічний стан та добробут людей, подальші дослідження та розробка програм підтримки є важливими завданнями. Це допоможе забезпечити ефективну підтримку, сприяти адаптації та підвищенню рівня благополуччя вимушено переміщених осіб після війни.

Загальні результати шкали Блайта підтверджують, що вимушено переміщені особи внаслідок війни можуть досвіджувати значні психологічні зміни та виклики. Середнє значення шкали Блайта складає 71,04 з середньоквадратичним відхиленням 26,791. Це вказує на велику варіацію між особами, але в цілому середня оцінка показує позитивні психологічні наслідки переміщення.

Проте варто враховувати, що ці результати базуються на конкретній методиці дослідження та обмеженому обсязі даних ($N = 142$). Інші дослідження та реплікація результатів можуть доповнити та підтвердити ці висновки.

Окрім того, важливо пам'ятати, що кожна особа має унікальний досвід та реагує на війну та переміщення по-різному. Індивідуальні фактори, такі як попередні досвіди, соціальна підтримка, ресурси та особистісні риси, можуть впливати на сприйняття та адаптацію до нових умов.

Отже, ці результати є початковим кроком у розумінні психологічних наслідків переміщення внаслідок війни. Вони надають важливу інформацію для

подальшого дослідження та розробки програм підтримки. Розуміння цих наслідків може допомогти створити ефективні стратегії для поліпшення благополуччя та якості життя вимушено переміщених осіб і сприяти їхній адаптації до нових умов життя.

2.3. Визначення особливостей інтеграції переміщених осіб в Україні та в Фінляндії

Далі буде проведення ряд кореляційних матриць, для пошуку впливу між метриками та участю, активністю, залученістю та адаптацією мігрантів (див. у додатках). За допомогою цього буде винайдено гіпотези для розробки та покращення методик. Також буде проаналізовано основні запити мігрантів.

Для проведення детальнішого аналізу, була створена кореляційна матриця, яка враховує зв'язок між типом переміщення, віком, статтю та п'ятьма шкалами Блайта, включаючи його загальний показник. Дані аналізу показали наступні значущі кореляції (див. Додаток В):

Тип переміщення має значущу кореляцію з «Особистісним зміцненням» та «Новими можливостями». Це свідчить про те, що люди, які були змушені переміщуватися через війну, можуть відчувати певний рівень особистісного зміцнення та бачити нові можливості у своєму майбутньому.

Вік також має значну, але мінусову кореляцію з «Особистісним зміцненням» та «Новими можливостями». Це означає, що зі зростанням віку, особистісне зміцнення та сприйняття нових можливостей можуть зменшуватися.

Стать не має значущої кореляції з досліджуваними показниками, оскільки кількість чоловіків, які заповнили анкету, була невеликою. З цього можна зробити висновок, що необхідно більше даних про різні статеві групи для отримання більш достовірних результатів.

Дуже значуща кореляція спостерігається між «Поцінуванням життя» та «Духовними та екзистенційними змінами», а також з «Особистісним зміцненням». Це може свідчити про те, що особи, які цінують своє життя та переживають духовні та екзистенційні зміни, також мають вищий рівень особистісного зміцнення. Це може вказувати на те, що позитивне ставлення до життя та розвиток внутрішнього світу можуть сприяти зміцненню особистості.

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити кілька припущень:

Люди, які були змушені переміщуватися через війну, можуть відчувати певний рівень особистісного зміцнення та бачити нові можливості у своєму майбутньому. Це може бути пов'язано з їхнім досвідом, виживанням у складних умовах та кардинальними змінами у житті.

Зі збільшенням віку може спостерігатися зменшення рівня особистісного зміцнення та сприйняття нових можливостей.

Позитивне ставлення до життя, духовні та екзистенційні зміни можуть сприяти вищому рівню особистісного зміцнення. Це свідчить про важливість розвитку внутрішнього світу та цінування життя для зміцнення особистості.

У подальших дослідженнях важливо розширити обсяг вибірки, включити різні статеві групи та врахувати інші можливі фактори, що можуть впливати на зміни емоційного стану та життєві перспективи людей під час війни. Такий підхід дозволить отримати більш точні та достовірні результати.

У даному науковому дослідженні було проведено аналіз впливу участі у заходах для переміщених осіб на самоефективність, стійкість та показник пост-досвідного зростання, використовуючи шкали Шварцера і Коннора-Девідсона. Для оцінки зв'язку між цими змінними було використано перехрестні таблиці та коефіцієнт спряженості.

Результати аналізу за шкалою Шварцера та іншими шкалами показали схожі результати. Виявлено, що немає наявного впливу участі у заходах для

переміщених осіб на виведені показники. Це підтверджується відсутністю статистично значущих відмінностей з рівнем значущості більше ніж 0,000.

Відсутність виявленого впливу може бути пов'язана з обмеженими обсягами досліджуваної групи, що може обмежувати здатність знайти статистично значущі відмінності.

Необхідно врахувати, що ці результати можуть бути конкретними для даної вибірки і не можуть бути узагальнені на загальну популяцію. Для отримання більш достовірних результатів, рекомендується проведення подальших досліджень з більшою вибіркою та врахуванням інших можливих факторів, які можуть впливати на розглядувані показники.

Здійснюючи аналіз впливу можливості відвідувати храм свого віросповідання, ми можемо зробити наступні спостереження. За допомогою шкали Блайта, ми встановили зворотній зв'язок.

Наш аналіз також показав, що можливість відвідувати храм має значущу кореляцію з усіма ознаками, крім особистісного зміцнення.

Враховуючи наявність зв'язку між можливістю відвідування храму і показником поцінювання життя, можемо припустити, що релігійні обряди та практики, що здійснюються у храмі, можуть мати певний вплив на сприйняття і ціннісне ставлення до життя. Наприклад, участь у релігійних обрядах та спільноті може сприяти формуванню певних цінностей, які, у свою чергу, можуть сприяти покращенню показника поцінювання життя.

Необхідно враховувати, що наш аналіз базується на кореляційних дослідженнях, і він не дозволяє зробити висновки про причинно-наслідкові зв'язки. Існують інші фактори, які також можуть впливати на показники шкали Блайта і поцінювання життя, і вони не були враховані в даному дослідженні. Додаткові дослідження та аналіз даних можуть допомогти більш точно з'ясувати природу цього зв'язку та визначити можливі причини його існування.

Підсумовуючи, наш аналіз вказує на наявність зворотного зв'язку між можливістю відвідувати храм та результатами на шкалі Блайта, а також на значущу кореляцію цієї можливості з іншими ознаками, крім особистісного зміцнення. Це вказує на важливість дослідження впливу релігійних практик та сприйняття на сприйняття життя та загальний стан благополуччя.

Також важливою місією нашого дослідження є оцінка впливу залученості до дозвіллевих заходів на процес інтеграції вимушено переміщених осіб.

В результаті аналізу ми не виявили значущих кореляцій між відвідуванням дозвіллевих подій і основними показниками інтеграції. Проте, виявлені найсильніші зв'язки знаходяться між «Особистісним зміцненням» та «Духовними та екзистенційними змінами».

Далі, ми проаналізували загальні результати впливу відвідуваності на основні показники. Хоча ми не виявили сильного впливу, використання шкали Блайта та Шварцера дозволило зрозуміти, що показники належать до більш високого рівня порівняно зі шкалою Коннора-Девідсона. Це свідчить про те, що відвідування дозвіллевих заходів може мати більший вплив на загальний стан та самопочуття учасників, ніж показники стійкості, вимірювані шкалою Коннора-Девідсона.

Цікавим результатом є виявлення кореляції між «Відчуттям підтримки» та іншими показниками. Ця ситуація аналогічна до виявленої у попередніх аналізах. Зокрема, ми спостерігаємо, що дані показники корелюють з «Особистісним зміцненням», «Духовними та екзистенційними змінами» та «Новими можливостями». Також ми спостерігаємо значущу кореляцію з використаною шкалою Коннора-Девідсона, що свідчить про зв'язок між показником стійкості та відчуттям підтримки.

У цілому, наші результати показують, що відвідування культурних та спортивних заходів може позитивно впливати на психологічний стан, особистісний розвиток та загальний стан учасників. Зв'язки між відвідуваністю

та показниками адаптації можуть бути більш помітними за допомогою альтернативних шкал вимірювання, таких як шкали Блайта та Шварцера. Додатково, відчуття підтримки з боку місцевих жителів також виявилось важливим фактором, пов'язаним з показниками інтеграції.

Ці результати мають значення для розуміння впливу дозвілевих заходів, а також взаємодії з місцевими жителями.

За отриманими даними опитування, можемо підбити певні статистичні підсумки.

Участь в дозвілевих подіях: Приблизно 66,20% респондентів брали участь у заходах, організованих для переміщених осіб, тоді як 33,80% не брали участі. Це вказує на те, що більшість опитаних були активні та зацікавлені в прийнятті участі у таких подіях.

Вплив дозвілля та спілкування з місцевими жителями на інтеграцію в громаду: За отриманими даними, 58,45% респондентів вважають, що дозвілля та спілкування з місцевими жителями сприяють їхній інтеграції в громаду, що є значною більшістю. Тільки 12,68% респондентів не вважають, що ці фактори сприяють інтеграції. Також важливо підкреслити, що 28,87% респондентів не могли дати відповідь на це питання, що може вказувати на їхню невпевненість, недостатню обізнаність чи ресурсність та нехтування цим аспектом.

Загалом, найчастішими перешкодами, які унеможливають відвідування дозвілевих подій, є фінансові проблеми і відсутність часу та транспорту.

Недостатньо часу: 53,3%. Фінансові проблеми: 37,3%. Відсутність транспорту: 21,3%. Відсутність заходів: 4%. Мовний бар'єр: 2,7%. Стан здоров'я: 2,7%. Відсутність бажання: 2,7%. Соціальний страх спілкування: 1,3%. Відсутність компанії: 1,3%. Відсутність інформації про заходи для ВПО: 1,3%. Немає: 1,3%. Маленька дитина: 1,3%.

Після об'єднання результатів відповідей на питання «Як Ви оцінюєте організацію та проведення заходів для переміщених осіб?» можемо підбити наступні висновки:

Загалом, більшість учасників (64) висловлюють дуже задоволення заходами для переміщених осіб, що свідчить про позитивний ефект таких заходів на цю групу людей. Також є деякі учасники (25), які вважають себе трохи задоволеними. Це може вказувати на потребу у поліпшенні окремих аспектів заходів. З іншого боку, існує невелика кількість осіб (6), які виражають своє незадоволення. Це може бути сигналом про потребу у змінах та вдосконаленнях у проведенні таких заходів.

Інші учасники опитування надали розгорнуті відповіді, які можна класифікувати так:

Відсутність інформації: деякі люди не мають достатньої інформації про заходи для переміщених осіб. Тому організаторам заходів слід звернути увагу на ефективність комунікації та забезпечення широкого доступу до інформації для всіх зацікавлених сторін.

Відсутність досвіду участі: частина людей не брала участі в заходах для переміщених осіб. Це може бути зумовлено різними факторами, такими як відсутність можливості, незнання або відмова від участі. Для привернення більшої уваги та забезпечення широкої участі важливо з метою зробити заходи більш доступними та привабливими для всіх потенційних учасників. Наприклад, можна розглянути різні формати заходів та різні категорії, потреби, щоб врахувати різні графіки та потреби потенційних учасників.

Самоорганізація: деякі переміщені особи самостійно організують та проводять свої заходи. Це свідчить про активну громадську діяльність та ініціативність групи.

Часові обмеження: проведення заходів у робочий час може створювати обмеження для тих, хто має зайнятість або працює. Тому важливо пропонувати

альтернативні часові рамки, такі як вечірні або вихідні години, щоб дати можливість більшій кількості людей взяти участь у заходах.

Інтерпретація відповідей респондентів вимушено переміщених осіб на питання щодо підтримки від місцевих жителів та влади до переміщених осіб буде наступною:

"Так, відчуваю підтримку і від місцевих жителів, і від влади": Цей варіант відповіді був вибраний 42 рази. Він свідчить про те, що деякі респонденти вимушено переміщених осіб відчувають підтримку як від місцевих жителів, так і від влади під час участі у заходах для переміщених осіб.

"Відчуваю підтримку тільки від місцевих жителів": Цей варіант відповіді був вибраний 31 раз. Це означає, що деякі респонденти вимушено переміщених осіб відчувають підтримку лише від місцевих жителів під час участі у заходах для переміщених осіб.

"Відчуваю підтримку тільки від влади": Цей варіант відповіді був вибраний 7 раз. Це означає, що деякі респонденти вимушено переміщених осіб відчувають підтримку лише від влади під час участі у заходах для переміщених осіб.

"Не відчуваю підтримки від місцевих жителів та влади": Цей варіант відповіді був вибраний 40 разів. Це свідчить про те, що багато респондентів вимушено переміщених осіб не відчувають підтримки ні від місцевих жителів, ні від влади під час участі у заходах для переміщених осіб.

"Інше": Деякі респонденти надали інші відповіді, які не вписуються в основні категорії. Місцеві жителі навпаки часто ставлять палки в колеса: 1.

Не звертаю на це уваги, оскільки не вважаю себе тим, кого потрібно підтримувати або якоюсь новою частиною спільноти. В Україні я всюди вдома: 1. Від БФ, церкви та місцевих: 1. 50/50: 1. 18 осіб не надали відповіді на це питання. Відсутність відповіді від 18 з 142 переміщених осіб на питання щодо відчуття підтримки від місцевих жителів та влади може мати кілька можливих

пояснень. Що може вказувати на те, що ці респонденти не мають достатньо досвіду взаємодії з місцевими жителями та владою, щоб сформулювати власну думку про підтримку. Деякі респонденти можуть не бажати висловити свою думку про підтримку від місцевих жителів та влади. Інша можлива причина відсутності відповіді полягає в тому, що деякі респонденти можуть не вважати питання про підтримку важливим у контексті своєї участі у заходах для переміщених осіб.

Загалом, інтерпретуючи відповіді, можна сказати, що існує різноманітність у сприйнятті підтримки від місцевих жителів та влади серед респондентів вимушено переміщених осіб. Деякі відчують підтримку і від місцевих жителів, і від влади, деякі відчують підтримку лише від місцевих жителів або від влади, а багато респондентів не відчують підтримки взагалі. Крім того, існують окремі відповіді, які не вписуються в основні категорії і можуть відображати індивідуальні думки та досвід респондентів.

За отриманими даними щодо питання "Чи маєте Ви можливість відвідувати храм Вашого віросповідання у місці, де зараз перебуваєте?" можна зробити наступні висновки:

Значна частина респондентів (47,2%) мають можливість відвідувати храм свого віросповідання. Деякі респонденти (6,3%) відвідують храми, які належать до близьких конфесій або віросповідань, оскільки їхня власна конфесія не представлена у їхньому поточному місці перебування.

Є також група респондентів (8,5%), які не мають можливості відвідувати храм, що може бути пов'язано з обмеженнями у їхньому розташуванні або іншими факторами, які перешкоджають участі у релігійних процесіях. Водночас, значна кількість респондентів (43%) зазначили, що вони не відвідують храм. Це може свідчити про різноманітні причини, включаючи відсутність віросповідання, втрату інтересу до релігії або індивідуальні вподобання. Нарешті, лише один респондент (0,7%) відповів, що він "Більше не

вірять". Це свідчить про його зміну релігійних переконань або втрату віри взагалі.

Загальна інтерпретація відповідей 142 респондентів на питання про відвідування місцевих культурних, спортивних чи інших заходів у громаді свого перебування наступна: 35 респондентів (24,6%) заявили, що активно користуються такими можливостями. 63 респонденти (44,4%) відповіли, що такі заходи проводяться нечасто або ж скористатися такою можливістю складно. 4 респонденти (2,8%) повідомили, що у громаді такі заходи не проводяться. 17 респондентів (12%) відповіли, що у них немає можливості відвідувати подібні заходи. 20 респондентів (14,1%) заявили, що це їх не цікавить. 4 респонденти (2,8%) надали інші відповіді: 1 респондент зазначив, що це заважає його здоров'ю, а 3 респонденти відмовилися відповісти.

Вимушено переміщені особи, що були опитані, надали наступні відповіді на питання щодо проведення безоплатних культурних, спортивних чи інших заходів спеціально для вимушено переміщених осіб в їхньому поточному місці перебування:

46 осіб заявили, що активно користуються такими можливостями. Це означає, що вони відвідують події та заходи, спеціально організовані для вимушено переміщених осіб і доступні безкоштовно.

29 осіб зазначили, що такі заходи проводяться нечасто або складно скористатися такою можливістю. Це означає, що хоча в таких заходах беруть участь, вони відбуваються рідко або доступ до них обмежений, що може ускладнювати можливість їх використання.

15 осіб повідомили, що в їхньому місці перебування не проводяться жодні безоплатні заходи для вимушено переміщених осіб. Це означає, що вони не мають доступу до спеціальних подій або заходів, які були б організовані саме для ВПО.

27 осіб відповіли "Не знаю", що свідчить про їх незнання щодо проведення таких заходів. Вони можуть не мати достатньої інформації про наявність чи організацію таких подій.

19 осіб вказали, що хоча такі заходи проводяться, вони не користуються такими можливостями. Це означає, що хоча доступ до таких подій є, ці особи не використовують ці можливості або не цікавляться ними.

2 особи вказали, що беруть участь в таких заходах, коли є вільний час. Це означає, що вони можуть відвідувати події та заходи для вимушено переміщених осіб, але лише тоді, коли у них є вільний час для цього.

2 особи відповіли, що можливо не знають про проведення таких заходів, що свідчить про їх обмежену інформованість;

1 особа зазначила, що можливо проводяться такі заходи, але вона не має доступної інформації для підтвердження;

1 особа зазначила, що раніше вони користувалися такими можливостями, але в даний час вже не користується.

Загалом, відповіді свідчать про різні рівні доступу та активності вимушено переміщених осіб у використанні безоплатних культурних, спортивних чи інших заходів. Деякі особи активно користуються цими можливостями, деякі мають труднощі, а інші можуть бути непоінформовані про наявність таких заходів.

Відповіді на питання "Як Ви вважаєте, чи достатньо Вам можливостей для самореалізації у місці, де Ви зараз перебуваєте?":

Більшість відповідей (78) свідчать про те, що люди вважають, що вони мають достатньо можливостей для самореалізації у місці, де вони перебувають. 56 відповідей вказують на те, що хоча певні можливості присутні, але їх недостатньо. 8 відповіли, що немає достатньо можливостей для самореалізації. 2 стверджують, що взагалі немає можливостей, а 6 було важко відповісти на це питання.

Таблиця 2.2

Яких заходів не вистачає вимушено переміщеним особам в їх нових громадах

			\$Brak ^a								Всього
			спортивні секції	творчі гуртки	технічні гуртки	навчальні курси	ігрові заклади	культурні та освітні події	свято	всього вистачає	
Тип переміщення	Внутрішня міграція	Количество	14	9	6	18	8	10	9	19	93
		% в Т1	15,1%	9,7%	6,5%	19,4%	8,6%	10,8%	9,7%	20,4%	
		% в \$Brak	35,0%	29,0%	30,0%	47,4%	50,0%	37,0%	69,2%	46,3%	
	Зовнішня міграція	Количество	26	22	14	20	8	17	4	22	133
		% в Т1	19,5%	16,5%	10,5%	15,0%	6,0%	12,8%	3,0%	16,5%	
		% в \$Brak	65,0%	71,0%	70,0%	52,6%	50,0%	63,0%	30,8%	53,7%	
Всього		Количество	40	31	20	38	16	27	13	41	226

Процентные отношения и итоги основаны на ответах.

а. Сгруппировать

Таблиця 2.3

Яких заходів не вистачає вимушено переміщеним особам в їх нових громадах

		Ответы		Процент наблюдений
		N	Процент	
\$Brak ^a	спортивні секції	40	17,7%	29,6%
	творчі гуртки	31	13,7%	23,0%
	технічні гуртки	20	8,8%	14,8%
	навчальні курси	38	16,8%	28,1%
	ігрові заклади	16	7,1%	11,9%
	культурні та освітні події	27	11,9%	20,0%
	свято	13	5,8%	9,6%
	всього вистачає	41	18,1%	30,4%
Всього		226	100,0%	167,4%

а. Сгруппировать

Подивимось яких заходів не вистачає вимушено переміщеним особам в їх нових громадах (див. Таб. 2.2, 2.3).

Якщо внутрішнім мігрантам найбільше бракує навчальних курсів, то зовнішнім – спортивних секцій. 20,4% внутрішніх мігрантів задоволенні тією кількістю заходів, яка у них наявна і цей показник більше ніж у зовнішніх мігрантів на близько 4%.

Можемо спостерігати що у питанні щодо заходів яких не вистачає вимушено переміщених особам, респонденти відповідали ще й про недостатній доступ до робочих місць, житла, медичних послуг, психологічної підтримки. Тому можемо зробити припущення, якщо ті сфери є незадоволеними, люди не мають доступу, ресурсу та можливостей для відвідування дозвілєвих подій і включення цієї компоненти в своє життя загалом.

Також подивимось чого найбільше бракує з розподілом за ознакою «Тип переміщення» (див. рис. 2.11):

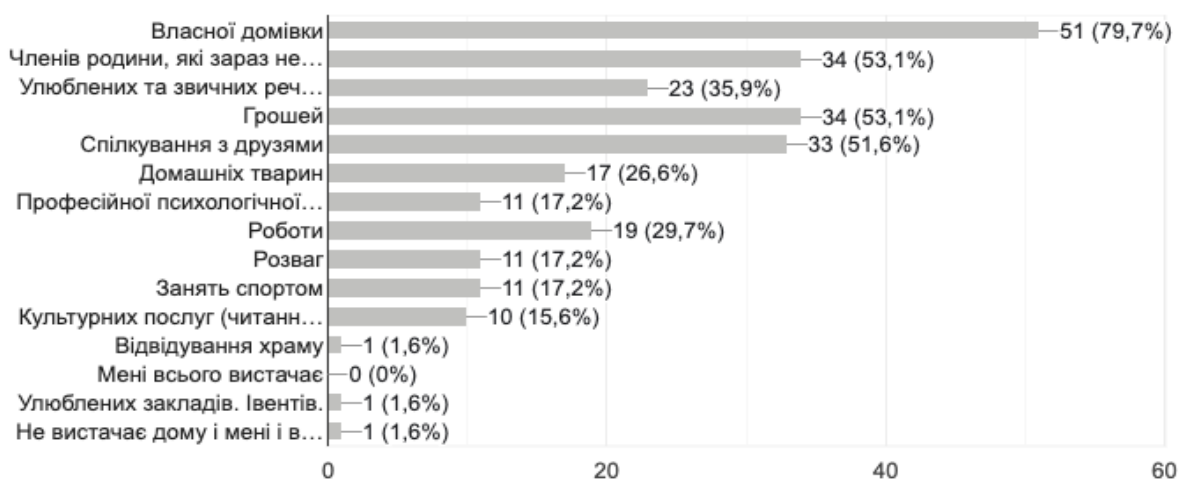

Рис.2.11 Чого бракує вимушено переміщеним особам в межах України

Вимушено переміщені особи в межах України відчувають нестачу власної домівки (51); членів родини, які зараз не поруч (34); грошей (34); спілкування з друзями (33); улюблених та звичних речей (одягу, взуття, прикрас) – (23); роботи (19); домашніх тварин (17); професійної психологічної допомоги (11); розваг (11); занять спортом (11); культурних послуг (читання, музики, кіно) – (10); відвідування храму, відвідування улюблених закладів та івентів, дому та усієї сім’ї – по одній відповіді. Жоден респондент не вказав, що йому всього вистачає.

Вимушено переміщені особи до Фінляндії (див. рис. 2.12):

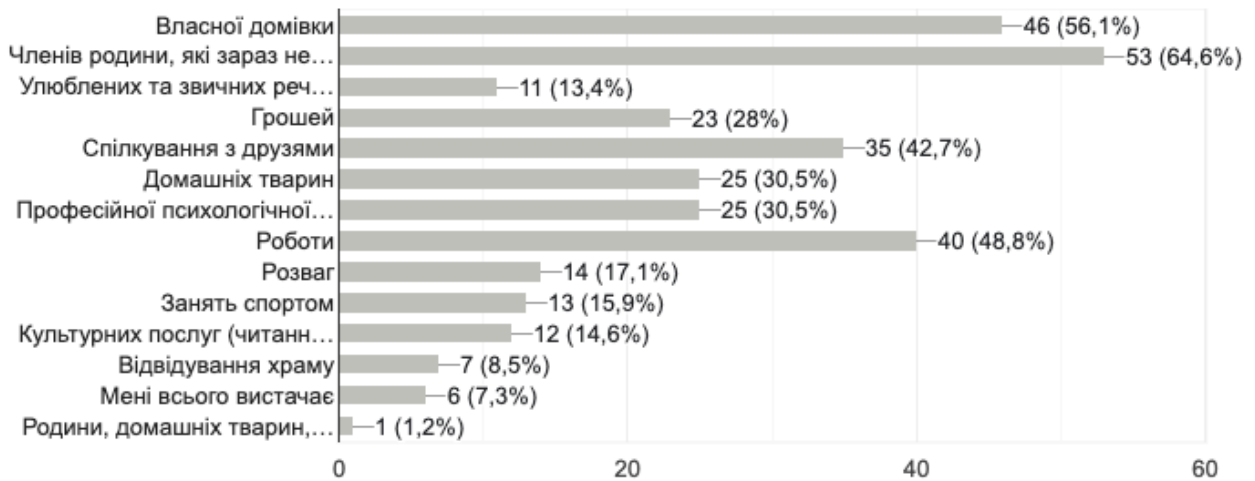

Рис.2.12 Чого бракує вимушено переміщеним особам до Фінляндії

Вимушено переміщені особи до Фінляндії відчують нестачу членів родини, які зараз не поруч (53); власної домівки (46); роботи (40); спілкування з друзями (35);

домашніх тварин (25); професійної психологічної допомоги (25); грошей (23); розваг (14); занять спортом (13); культурних послуг (читання, музики, кіно) – (12); улюблених та звичних речей (одягу, взуття, прикрас) – (11); відвідування храму (7); всього вистачає (6). Один респондент вказав, що йому не вистачає всього.

Порівнюючи вимушено переміщених осіб в межах України та вимушено переміщених осіб до Фінляндії, можна сказати, що пріоритети та типи нестачі можуть залежати від контексту переміщення та індивідуальних умов кожної групи.

У вимушено переміщених осіб в межах України, де імовірно зберігаються культурна та мовна спільнота, більш актуальною є нестача спілкування з друзями, а також членів родини в результаті переміщення. Гроші та власна домівка також визначаються як основні фактори нестачі. Крім того, особи відчують нестачу улюблених речей, роботи та домашніх тварин, що свідчить про втрату комфорту та звичності.

У вимушено переміщених осіб до Фінляндії, де можливо існує більша мовна та культурна віддаленість, пріоритетом є нестача членів родини та власної домівки, що можуть створювати почуття відокремлення та незручності. Робота та спілкування з друзями також виявляються важливими, що свідчить про потребу в соціальних контактах та стабільності. Додатково вимушено переміщені особи до Фінляндії відчувають нестачу професійної психологічної допомоги, грошей та розваг, що можуть вказувати на потребу в підтримці та задоволенні особистих потреб.

Також подивимось відповіді на питання «Чи облаштували ви свій побут у новому місці проживання?» з розподілом за ознакою «Тип переміщення».

Вимушено переміщені особи в межах України (див. рис. 2.13):

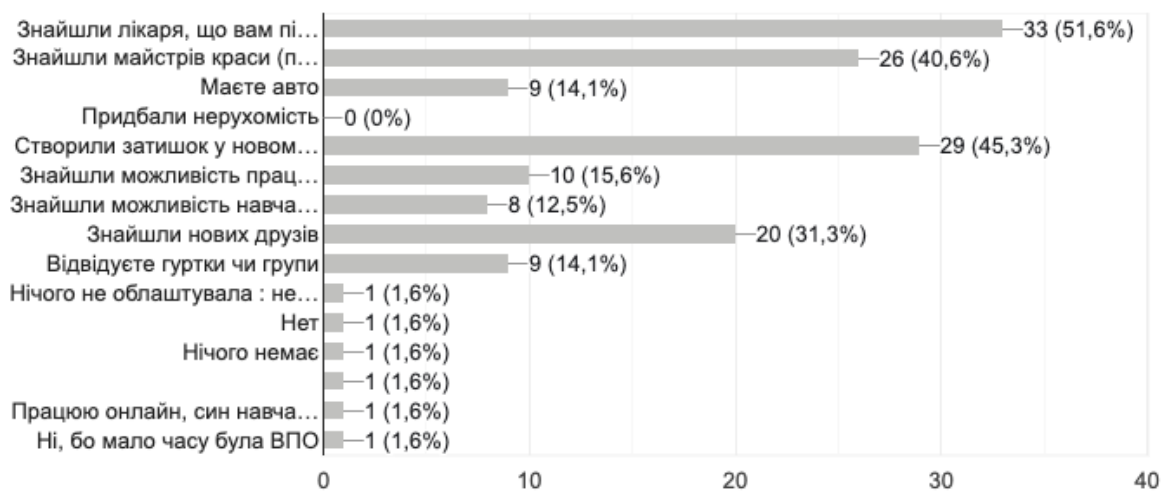

Рис.2.13 Облаштування побуту ВПО в межах України

Вимушено переміщені особи до Фінляндії (див. рис. 2.14):

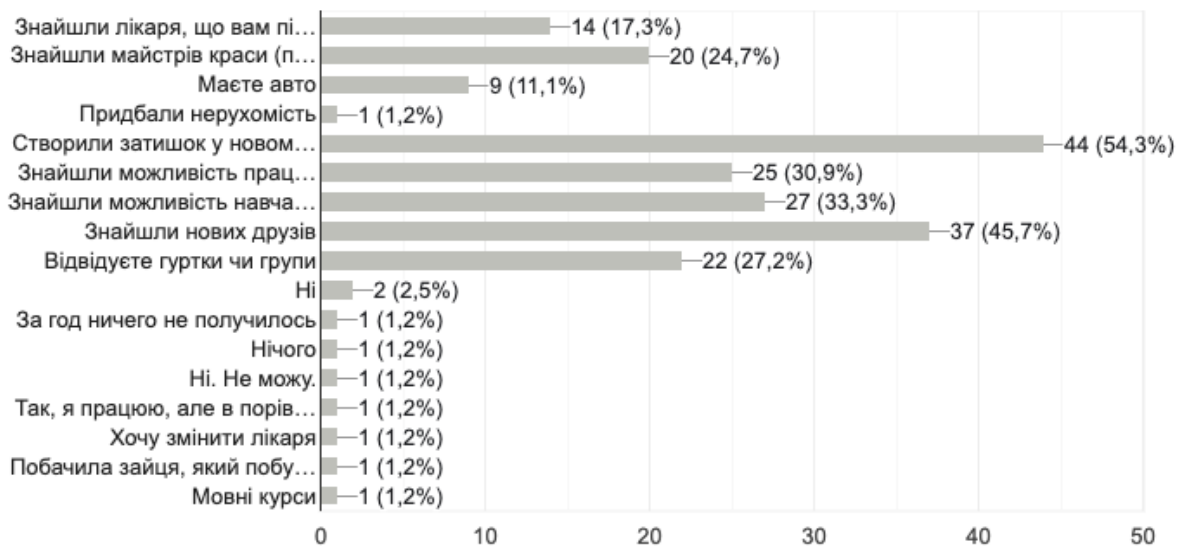

Рис.2.14 Облаштування побуту ПО до Фінляндії

Відповіді на питання «Чи є у Вашому помешканні все необхідне для життя?» з розподілом за ознакою «Тип переміщення».

Вимушено переміщені особи в межах України (див. рис. 2.15):

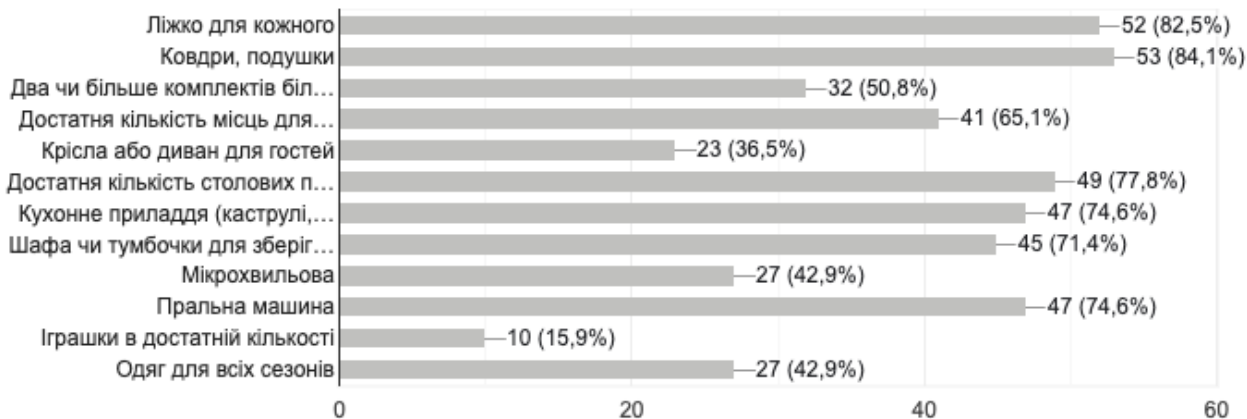

Рис.2.15 Наявність побутових речей ВПО в межах України

Вимушено переміщені особи до Фінляндії (див. рис. 2.16):

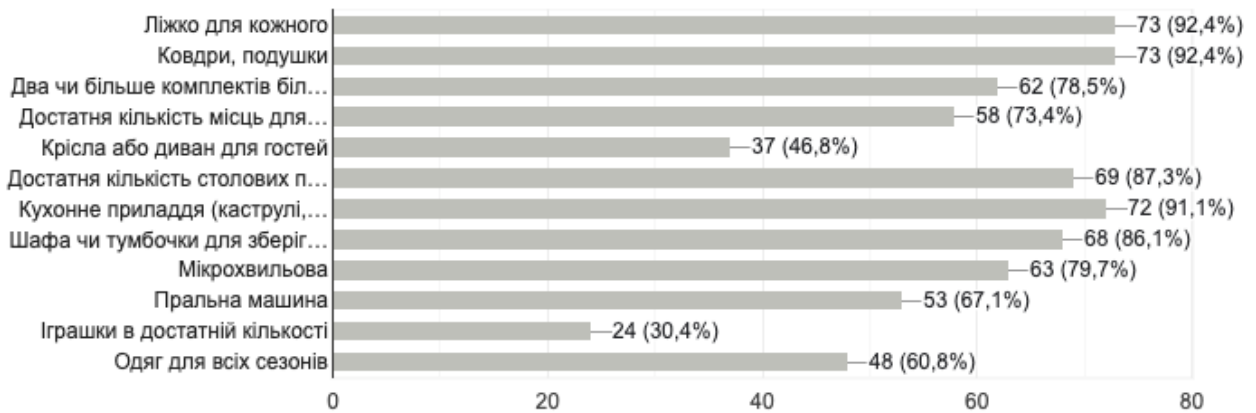

Рис.2.16 Наявність побутових речей ПО до Фінляндії

Відповіді вимушено переміщених осіб в межах України на питання "Чого не вистачає у Вашому помешканні?" дають уявлення про недостатність різних предметів, зручностей та комфорту у їхньому поточному житті. Відповіді можна узагальнити наступним чином:

Меблі та предмети побуту: у деяких відповідях згадуються крісла для сидіння, стіл, шафи, тумбочки, шафи, ліжка, телевізор, пральна машина, мікрохвильова піч, посуд, каструлі, сковорідки тощо. Це свідчить про те, що у їхньому поточному житті не вистачає необхідних меблів, побутової техніки та посуду.

Комфорт та зручності: відповіді також згадують про відсутність комфорту та зручностей, таких як простір для всієї родини, окрема кімната, приватний куточок, місця для сидіння, спальні місця для кожного, гармонійність, спокій, тишу тощо.

Одяг, гігієна та постільна білизна: деякі відповіді зазначають відсутність необхідного одягу, гігієнічних засобів та постільної білизни.

Гарячої води та ремонту: Відповіді вказують на проблеми з гарячою водою і потребу в ремонті.

Загалом, відповіді свідчать про те, що вимушено переміщені особи часто зазнають недоліків у своєму поточному житті, пов'язаних з відсутністю

необхідних предметів побуту, комфорту, зручностей та елементарних засобів для життя.

Аналізуючи відповіді вимушено переміщених осіб на питання "Чого не вистачає у Вашому помешканні?" в межах Фінляндії, можна спостерігати наступні тенденції:

Брак простору: багато відповідей зазначають відсутність місця або потребу в додатковому просторі. Вимушено переміщені особи вказують на необхідність ще однієї кімнати, бажання мати балкон з меблями, бажання мати вільний простір.

Брак побутової техніки та меблів: деякі відповіді згадують конкретні предмети, яких не вистачає, такі як пральна машина, телевізор, посудомийна машина, мікрохвильовка, шафи, полиці тощо.

Відчуття дому: деякі відповіді вказують на бажання мати особисті речі, відчуття стабільності та комфорту.

Адаптація та пристосування: деякі відповіді свідчать про те, що вимушено переміщені особи навчилися пристосовуватися до обмежених умов та жити з мінімальним набором речей. Вони можуть зазначати, що впоралися з нестачею певних речей і навчилися жити без них.

Задоволеність наявним: деякі відповіді стверджують, що у них "все є" або "не в речах щастя". Це свідчить про те, що деякі вимушено переміщені особи в цілому задоволені наявними умовами проживання і не відчувають великої нестачі або потреби в додаткових речах.

Відповіді вимушено переміщених осіб на питання "Яку річ Ви в останнє купували, щоб зробити ваше помешкання більш комфортним?" (див. рис. 2.17).

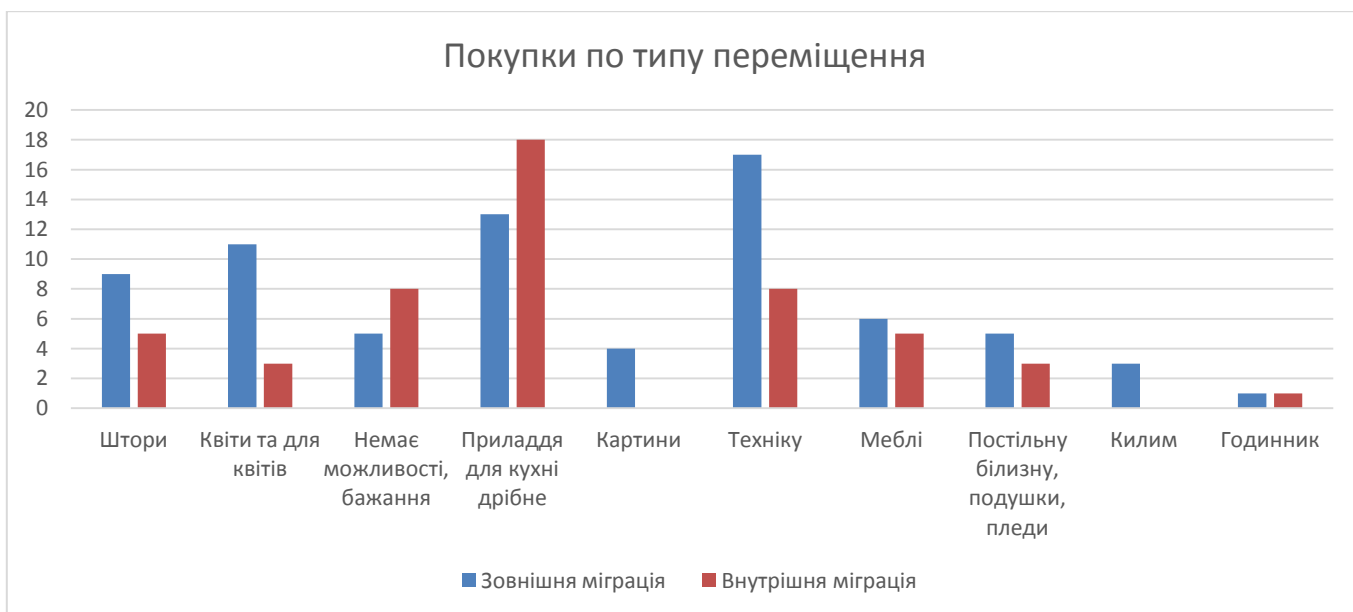

Рис.2.17 Побутові покупки по типу переміщення

Відповіді вимушено переміщених осіб в межах України на питання вказують на окремі предмети, які вони придбали для поліпшення комфорту у своєму житлі. Основні покупки включають наступне:

Посуд, сковороди, каструлі: деякі відповіді згадують про покупку нового посуду, сковорідок, каструл та інших кухонних приладь.

Штори, скатертини: деякі люди встановлюють нові штори або скатертини для прикраси та покращення вигляду приміщення.

Меблі: декотрі відповіді згадують покупку нових шаф, столів, стільців, комодів та стійок для одягу.

Побутові прилади: деякі особи купують нові прилади, такі як телевізори, пральні машини, електродуховки, відпарювачі та тостери.

Дрібниці та аксесуари: у відповідях згадуються різні дрібниці, такі як лампи, гірлянди, килими, фільтри для води, квіти, робочі столи, вази та декоративні аксесуари.

Постільна білизна та гігієнічні засоби: деякі особи зазначають покупку нової постільної білизни та гігієнічних засобів для покращення комфорту в спальні та ванній кімнаті.

Інші предмети: у відповідях також згадуються різні предмети, такі як книги, настільні лампи, віники, форми для запікання, чайний набір, серветниці тощо.

8 осіб відповіли, що нічого не купували.

Відповіді переміщених осіб, що переїхали до Фінляндії, на питання "Яку річ Ви в останнє купували, щоб зробити ваше помешкання більш комфортним?" включають:

Технологічні пристрої: деякі особи зазначають покупку ноутбука, тостера, принтера та мікрохвильової печі для поліпшення функціональності та зручності у їхньому помешканні.

Декоративні елементи: відповіді вказують на покупку свічок, картин, люстр, штор, гардин, ваз та декоративних аксесуарів для створення приємної атмосфери та вигляду приміщення.

Меблі та організаційні засоби: деякі особи купували шафи, комоди, полички, органайзери для речей та насіння для вирощування, щоб поліпшити функціональність та організацію свого простору.

Побутові прилади: деякі відповіді згадують покупку прасок, м'ясорубок, яйцерізок та посудомийних машин для полегшення побутових обов'язків.

Постільна білизна та текстиль: деякі особи купують нову постільну білизну, пледи, скатертини та подушки для покращення затишку і комфорту у спальні.

Рослини: у відповідях згадуються квіти, кущі та горщики для квітів, що додають естетики та свіжості в приміщення.

Кухонні прилади та посуд.

Загалом, відповіді свідчать про те, що переміщені особи активно інвестують у покупку предметів, які допомагають зробити їхнє помешкання комфортнішим, затишнішим та функціональнішим. Це включає як практичні

предмети для побутових потреб, так і естетичні елементи, які створюють приємну атмосферу у приміщенні.

Загальні резюмуючі тенденції відповідей переміщених осіб в межах України на питання "Де ви бачите своє майбутнє?" включають наступне:

Бажання бути вдома: багато відповідей вказують на бажання повернутися до рідного міста або дому після закінчення конфлікту чи війни. Люди сподіваються на мирне життя та повернення до нормальних умов.

Безпека та стабільність: багато респондентів згадують про умови безпеки, відсутність конфлікту та загрози. Вони виразно зазначають, що майбутнє повинно бути сповнене миру та безпеки.

Робота та можливості: деякі відповіді згадують про важливість мати гарну роботу та можливості для особистого та професійного розвитку. Вони підкреслюють важливість високооплачуваної роботи та можливості навчання.

Власне житло: багато респондентів згадують про бажання мати своє затишне житло, в якому вони можуть почуватись комфортно та безпечно.

Повернення до нормального життя: деякі відповіді виражають сумнів щодо майбутнього та потреби у відновленні нормальних умов після війни. Люди зазначають, що вони живуть одним днем і не мають довгострокових планів через непевність ситуації. Велика частина людей не можуть дати відповіді на це питання.

Загальний зміст відповідей переміщених осіб, що переїхали до Фінляндії на питання про майбутнє можна узагальнити таким чином:

Багато людей бачать своє майбутнє у Фінляндії. Вони сподіваються на стабільність, безпеку, гарні умови для роботи та життя, а також на змогу інтегруватися в суспільство і мати близьких друзів та сім'ю поруч.

Деякі відповіді свідчать про складні життєві обставини, такі як втрата житла, руйнування життя чи відсутність перспектив. Вони можуть почуватись безнадійними щодо свого майбутнього.

Кілька відповідей зазначають необхідність певних умов для майбутнього, таких як мирна ситуація, перемога у конфлікті, стабільність у країні тощо.

Деякі люди бачать своє майбутнє в залежності від особистих факторів, таких як отримання роботи, вивчення мови, засвоєння навичок, зміна робочої діяльності чи повернення додому.

Узагальнюючи, багато людей визначають своє майбутнє на основі різних факторів, таких як стабільність, безпека, працевлаштування, можливість інтеграції та побудови стосунків з оточуючими людьми.

Висновки до розділу 2

Дослідження, яке ми проводимо, базується на використанні авторської анкети та методик для визначення посттравматичного досвіду, підвищення самоефективності та психологічної стійкості вимушено переміщених осіб. Анкета складається з 5 блоків питань, а також включає 3 методики: опитувальник постдосвідного зростання С. Блайта та К. Норріса, Шкалу самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема, а також Шкалу психологічної стійкості Коннора-Девідсона.

Перший блок питань анкети збирає дані про демографічний профіль вимушено переміщених осіб та їх освітньо-професійні характеристики. Другий блок зосереджений на їх досвіді вимушеного переміщення. Третій блок оцінює вплив війни на різноманітні аспекти життя учасників. Четвертий блок досліджує основні аспекти життя в новому місці проживання. А п'ятий блок досліджує їх залученість до дозвілля та інтегрованість у приймаючу громаду.

Вибірка для дослідження складається зі 142 осіб, які були вимушено переміщені. З них 82 особи були переміщені до міста Турку в Фінляндії, а 60 осіб переміщені в Черкаську область. Ми аналізуємо вибірку за такими критеріями, як місце попереднього проживання, місце переміщення, сфера

зайнятості до та після переміщення, освітній рівень та майбутні плани учасників.

На основі отриманих результатів дослідження можна зробити висновок, що дозвіллієві практики є необхідною компонентою в загальному процесі інтеграції вимушено переміщених осіб внаслідок війни, але не можуть служити самостійним інструментом для інтеграції.

Деякі ключові висновки, які випливають з наших даних, полягають у визначенні значних змін в категорії "стосунки з оточуючими". Це може свідчити про значення підтримки та переоцінки загальних взаємин у житті вимушено переміщених осіб з початком повномасштабної війни. Таким чином, можна прослідкувати можливий вплив війни на трансформацію суспільства. Крім того, ми спостерігаємо зворотній лінійний зв'язок між зростанням віку людини й зменшенням рівня особистісного зміцнення та нових можливостей, що свідчить про необхідність підтримки впродовж життя. У нашому дослідженні також виявлено значущу кореляцію між поцінуванням життя, духовними та екзистенційними змінами та особистісним зміцненням. Відвідування храму також має помітний вплив на стосунки з оточуючими. Нові можливості, духовні та екзистенційні зміни та поцінування життя виявляються сильно пов'язаними з участю в культурних та спортивних заходах.

РОЗДІЛ III. ВИКОРИСТАННЯ ДОЗВІЛЛЄВИХ ПРАКТИК У ІНТЕГРАЦІЇ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

3.1 Дозвіллєві практики для вимушено переміщених осіб у роботі громадських організацій

Громадські організації, що працюють з вимушено переміщеними особами внаслідок війни є надцінними у інтеграції в приймаючу громаду. Зазвичай ці організації об'єднують в собі кілька місій, чи розширяють їх в екстрених умовах, як це зробили організації, про які йтиметься далі.

У цьому розділі дипломної роботи розглянемо два приклади громадських організацій, які активно займаються організацією дозвіллєвих практик для переміщених осіб, та на базі яких проводилася наша практична діяльність. Першим прикладом буде «Черкаський обласний молодіжний ресурсний центр» – громадська організація, заснована в Черкасах у 2017 році.

Молодіжний ресурсний центр є важливим майданчиком для обміну ідеями, досвідом та знаннями, зокрема з молодими людьми з інших регіонів України та з-за кордону. Організація активно співпрацює з місцевими та міжнародними партнерами, щоб забезпечити молодим людям доступ до новітніх технологій та знань. МРЦ є простором для знаходження партнерів, однодумців та друзів, розвитку навичок та здобуття нових знань з бажаної тематики.

Цільова аудиторія – молодь від 14 до 35 років, проте центр не має категоричних вікових обмежень і відкритий для всіх відвідувачів. Візія Черкаського обласного молодіжного ресурсного центру – створення простору та ресурсної підтримки для особистісного, громадського та професійного розвитку молодої людини та реалізації молодіжних ініціатив. Метою центру є впровадження більш ефективних форм реалізації молодіжної політики в області, залучення молоді до активної громадської діяльності, виховання почуття

патріотизму, духовності, національної свідомості та громадянської відповідальності.

Місія організації: безпечний простір для підвищення ресурсності молоді, розвиток спроможність молоді втілювати ідеї громадських ініціатив, створювати середовище для діалогу, співпраці та розвитку молодих черкасців.

Молодіжний ресурсний центр має багато активностей, таких як клуби за інтересами, книжкова полиця, кінопокази, унікальні та цікаві настільні ігри («Монополія. Черкаси», «Cash FLOW», «M.O.D.»), майстер-класи для молоді різного віку, консультації, навчання волонтерів, благодійні та соціально важливі акції, турніри, вишколи, тренінги, екскурсії, поїздки, розіграші, фестивалі, цікаві статті та підбірки для кожного, онлайн опитування, челенджі.

Організація надає такі послуги: психологічне консультування, допомога з організацією подій у просторі, бронювання локації для проведення подій.

Проведення подій в молодіжному ресурсному центрі в умовах російсько-української війни є особливо актуальним, оскільки молодь стає однією з основних груп населення, яка потребує підтримки та допомоги.

МРЦ є важливим центром підтримки та допомоги для молоді з числа внутрішньо переміщених осіб. У центрі проводяться психологічні консультації, розробляються та втілюються проєкти соціальної адаптації та підтримки молоді, яка змушена була переїхати зі своїх рідних міст та сіл через російську військову агресію.

Окрім того, МРЦ є осередком проведення проєктів та заходів з підтримки молодіжного активізму та участі у громадському житті. У таких проєктах молодь долучається до розвитку своєї громади та виконує важливу роль у соціальному житті країни.

Проходячи практику у МРЦ я мала можливість спілкуватися з молоддю, яка проживає в умовах війни, та зрозуміти їх потреби та проблеми. Завдяки цьому, вдалося отримати більше інформації про соціальний контекст війни та

збільшити свої знання та розуміння про те, як соціальні та політичні фактори впливають на життя молоді.

З початком повномасштабної війни МРЦ розширив межі відповідальності та активно займався подіями для вимушено переміщених підлітків, став якорем стабільності та ресурсності. Завдяки діяльності центру переміщені підлітки можуть інтегруватися та соціалізуватися в новому середовищі, отримати підтримку в адаптації, сформувати просоціальне коло спілкування, здобути бажані знання та активності.

Одна з організацій, яка здійснила реформування своєї діяльності з 24 лютого 2022 року, є спільнота Михайлівської церкви міста Турку, Фінляндія. У рамках програми міжнародного обміну, у нас була можливість здійснити практичну діяльність у цій спільноті. У нашому дослідженні будуть вивчені види підтримки, яку ця спільнота надає, а також механізми, якими вона отримує дозвіл та фінансування для реалізації своєї соціальної діяльності.

Міністерство освіти і культури Фінляндії виділяє фінансови з національного бюджету на надання грантів релігійним громадам і надає компенсацію Євангелічно-лютеранській церкві Фінляндії для забезпечення виконання її статутних завдань та соціальних обов'язків. Це означає, що кожна церква має свою місію та специфічну клієнтську групу. Кожна церква обирає категорію людей для співпраці та надання допомоги. Вже з 2007 року Михайлівська церква обрала собі категорію біженців та шукачів притулку і працює з ними, надаючи широкий та різноманітний спектр послуг, особливо тим, хто звертається за притулком до церкви.

Дух спільноти та пошук власного місця та групи є важливими цінностями для спільноти Михайлівської церкви. Тому було створено багато різноманітних груп для людей різного віку та у різних життєвих ситуаціях, щоб кожна людина мала можливість знайти себе в цих групах.

Цільова аудиторія цієї спільноти - біженці, які потребують допомоги, представники різних віровчень, культур, націй та вікових груп.

Для сімей з дітьми проводяться зустрічі з християнською освітою, походи, літні табори, ігри та розваги.

Спільнота активно працює з молоддю, створюючи відчуття належності до великої родини, де спільнота є другим домом для всіх її членів. Активності для молоді включають молодіжні вечори, курси ALFA з основ християнства, гітарні та музичні клуби, молодіжні ярмарки, табори, поїздки, обіди, молодіжні гітарні майстерні, де можна навчитися грати без попереднього досвіду.

Також для дорослих людей організуються зустрічі, де можна познайомитися, дізнатися новини, брати участь у вечірках, інтернаціональних кафе щонеділі з 17:30 до 20:00, пікніках, ярмарках.

Спільнота також пропонує різноманітні музичні активності для тих, хто любить музику, включаючи гітарну майстерню, молодіжний гурт, що виступає на молодіжних ярмарках, де кожен бажаючий може взяти участь. Крім того, у спільноті є хор, співоча група, низькопороговий хор для всіх і музичний ансамбль.

Для активного відпочинку організуються громадські катання на ковзанах, футбольні та хокейні ігри, поїздки на природу та вигул собак. Власники собак можуть скористатися послугами з вигулу собак, а також взяти участь у святах та благословеннях домашніх тварин і насолодитися відпочинком на природі.

Окрім того, спільнота активно працює з шукачами притулку та біженцями, оскільки в останні роки кількість біженців, які прибувають до Фінляндії з політичних причин, зростає. Спільнота розглядає доступність допомоги та підтримки для всіх, незалежно від віросповідання та національності, як одну з своїх цінностей. Вона надає широкий спектр послуг

для біженців та шукачів притулку, створюючи безпечне місце, де вони можуть отримати консультацію, підтримку та інтегруватися в нову спільноту.

У спільноті також проводяться біблійні групи арабською та перською мовами щотижня другої неділі. Крім того, кожної неділі з 17:30 до 20:00 відбувається інтернаціональне кафе (Puistokatu 13, 20100 Turku), де люди можуть знайомитися, спілкуватися, насолоджуватися кавою, чаєм та закусками та відчувати затишну домашню атмосферу.

Військова агресія росії проти України змусила тисячі сімей шукати притулку в інших країнах. Усі переміщені особи мають ряд потреб, які потрібно задовольняти, основною з них є інтеграція в нове суспільство.

Внаслідок повномасштабного вторгнення росії на територію України, з'явилася найбільша кількість біженців від часів Другої світової війни.

Майже третина громадян України покинула свої домівки в пошуках притулку як за кордоном, так і у більш безпечних місцях на території держави. 12,8 млн. осіб були переміщені в межах країни або за її межі.

Для Українців щосереди з 18:00 до 20:00 діє кафе «Майкл» (Nyrköistentie 26, 20240 Turku), де можна отримати вечерю, поспілкуватися з українцями та фінами, відчути щось рідне та близьке поза домом, обговорити свій досвід та попросити допомоги, в тому числі і фінансової.

Молодіжний ресурсний центр є організацією, спрямованою на створення платформи для громадської діяльності молоді та розвитку патріотизму та свідомості. Цей центр пропонує широкий спектр послуг та активностей, спрямованих на задоволення потреб молодих людей.

Одним із головних завдань Молодіжного ресурсного центру є сприяння громадській діяльності молоді. Він надає різноманітні ресурси, інструменти та навчальні програми для розвитку лідерських навичок, комунікаційних вмінь та творчих здібностей молоді. Центр організовує тренінги, семінари та курси,

спрямовані на підвищення освіченості, культурного розвитку та самореалізації молоді.

Крім того, Молодіжний ресурсний центр пропонує психологічне консультування молоді, що допомагає їм зрозуміти та подолати особисті труднощі, стрес та проблеми, з якими вони можуть зіткнутися. Цей центр відіграє важливу роль у підтримці психологічного благополуччя та здоров'я молоді, що сприяє їхньому загальному розвитку та самовдосконаленню.

Спільнота церкви Михайла, з іншого боку, займається наданням допомоги особам у різних життєвих ситуаціях. Вона пропонує фінансову підтримку, психологічну підтримку, юридичні консультації та гуманітарну допомогу. Спільнота також організовує групи підтримки для переміщених осіб. Вона надає матеріальну допомогу та розподіляє ресурси для забезпечення основних потреб, таких як харчування, житло та медична допомога.

Крім фінансової підтримки, спільнота надає психологічну підтримку, забезпечує юридичні консультації та підтримку, що допомагають постраждалим особам зрозуміти їхні права та отримати необхідну юридичну допомогу у вирішенні правових питань або конфліктів. Окрім цього, спільнота церкви Михайла активно залучає осіб різного віку, вірувань та національностей до дозвіллевих активностей.

Обидві організації продемонстрували неймовірну гнучкість та адаптивність їхньої діяльності відповідно до вимог часу та відповідно до запитів людей, які потребують підтримки та допомоги. Таким чином їхня основна активність залишилося такою ж, але вони розширили специфіку своєї цільової аудиторії і на вимушено переміщених осіб, що постраждали від російської повномасштабної агресії.

3.2 Організація дозвілєвих заходів для сприяння інтеграції переміщених осіб

Однією з моїх основних задач була участь у бета-тестуванні та розробці авторської настільної гри «M.O.D.» для підлітків з числа внутрішньо переміщених осіб: приєдналася до команди розробників настільної гри та допомагала їм проводити сесії бета-тестування гри. Виконувала завдання з тестування гри та подавала звіти про свої спостереження та пропозиції щодо покращення гри.

Доповнила психологічні характеристики персонажів, редагувала правила авторської настільної гри «M.O.D.» для підлітків з числа внутрішньо переміщених осіб: працювала над редагуванням правил гри та доповненням психологічних характеристик персонажів, щоб забезпечити більш цікавий та стимулювальний досвід гри. Для редагування правил та психологічних характеристик персонажів проводила дослідження та збирала інформацію про підлітків з числа внутрішньо переміщених осіб. Це допомогло краще зрозуміти їхні потреби та проблеми, з якими вони зіткнулися. Працювала з командою розробників гри, щоб додати більше реалістичних ситуацій та персонажів в гру, щоб вона стала ще цікавішою та більш допомогла вимушено підліткам зрозуміти їхні емоції та думки.

У підсумку, моя участь в бета-тестуванні та редагуванні авторської настільної гри «M.O.D.» була важливою досвідом для мене. Навчилася співпрацювати з командою та збирати інформацію для покращення продукту. Ця робота також допомогла зрозуміти, як важливо зрозуміти потреби цільової аудиторії та як важливо враховувати їхні потреби при розробці продукту або послуги.

Також брала участь у зйомках правил гри, що дозволило мені розширити моє розуміння процесу розробки гри та зробити внесок у розв'язання технічних питань.

Окрім цього, провела індивідуальну сесію гри «M.O.D.» з дівчиною з Херсонської області. Ми лінійно проходили усі етапи гри, розбираючи її травматичний досвід та рефлексуючи. Дівчина вперше цілісно змогла озвучити та поділитися своїм досвідом, отримати підтримку.

Отож, загалом провела 6 сесій гри у ролі модераторки. Продовжимо детальніше про гру. Вона є настільною та рольовою, створеною для молоді з числа вимушено переміщених осіб. Спрямована на те, щоб надати гравцям можливість побудувати свою власну історію та подолати внутрішні бар'єри шляхом інтерактивного розповідання та спільного вирішення випробувань.

Мета гри: побудувати власний шлях перемоги над собою та внутрішніми страхами у форматі рольової розважальної настільної гри; розвинути емоційний інтелект гравців, навчити їх розрізняти та ефективно управляти своїми емоціями.

Ознайомити гравців з методикою «Шлях героя» та показати, як вона може бути застосована для побудови власних перемог.

Сценарій гри:

Гра відбувається у вигаданому світі Дюскотс, де кожен гравець може знайти віддзеркалення себе, своєї суперсили та стати героєм цього всесвіту. Мультивсесвіт Дюскотс надзвичайно багатогранний, і кожен гравець має можливість впливати на його створення.

Гравці можуть обрати, чи залишитись у зручному і звичному світі, чи ж піднятись на Шлях. Шлях - це справжній випробувальний курс, який включає безліч пригод, зустрічей з дивними істотами та іншими Героями, що так само, як і гравці, намагаються подолати свої власні Шляхи.

Проте варто зазначити, що через багатогранність Мультівсесвіту Дюскотс, Шлях є нестабільним і може раптово змінюватися. Це створює непередбачуваність і викликає у гравців необхідність адаптуватись до нових ситуацій і змінювати свої стратегії.

У процесі гри, кожен гравець створює свого героя, розповідає його історію та вирішує різноманітні завдання і випробування, які представлені у формі інтерактивних завдань, логічних головоломок, соціальних взаємодій і конфліктних ситуацій.

Короткий опис гри представляємо у таблиці:

Таблиця 3.1

Короткий опис гри «М.О.Д.»

<i>Елемент гри</i>	<i>Опис</i>
Фантастичний світ	Гра відбувається у світі Дюскотс, де гравці стають героями.
Мультівсесвіт	Гра дозволяє гравцям будувати унікальний шлях у світі що постійно змінюється.
Комплект гри	Включає ігрове поле, кубики, картки героїв, фішки та таймер.
Головне завдання	Подолати шлях, пройти випробування та завершити гру першим.
Два варіанти шляху	Арабська гра (клітинка 2-12) та римська гра (клітинка II-VI).
Елементи гри	Кубики, картки героїв, фішки, голосування, пісочний годинник, картки емоцій, пригод та допомоги, монети моралі.
Вибір реакцій	Гравці можуть обирати різні реакції та дії для своїх героїв.
Взаємодія гравців	Можливість спілкування та взаємодії між гравцями.
Початок гри	Розкласти поле, взяти стартовий набір карток, вибрати героїв.
Прогрес гравців	Переміщення по шляху, розвиток героїв, розв'язання пригод.
Ролі гравців	Оповідач, ведучий, слухачі.
Комплекти карт	Картки героїв, картки емоцій, пригод, допомоги, сюжету, переляку.
Структура рівнів	12 рівнів, що представляють виклики та етапи гри.
Фази ходу	Фаза історії, фаза випробувань, фаза голосування.

У фантастичному світі Дюскотс гравці втілюються в героїв цього світу з метою подолати нестабільний і змінюючийся мультивсесвіт, що впливає на історію героїв. Завдання гравців у грі полягає в успішному проходженні шляху, подоланні випробувань та завершенні гри першим, вибравши між арабською та римською грою, кожна з яких пропонує унікальні пригоди та зустрічі з дивними істотами. Гра використовує різноманітні компоненти, включаючи кубики, картки героїв, фішки та колоди карт емоцій, пригод та допомоги, для визначення руху, розвитку сюжету та взаємодії між гравцями. Гравці мають можливість обирати різні реакції та дії для своїх героїв, взаємодіяти між собою, створюючи конкуренцію та динаміку в грі.

Таблиця 3.2

Фази гри «М.О.Д.»

Фаза 2:	Пригода
Опис	Гравець промовляє "Аж раптом..." та бере одну карту Пригод з колоди.
Виконання дії	Гравець виконує дію, яка прописана на карті Пригоди.
Підкидання кубика	Гравець кидає кубик і спробує викинути рівно або більше число, вказане на карті.
Пригода успішно пройдена	Якщо викинуто відповідне число або більше, гравець закінчує пригоду.
Невдалий результат	Якщо гравець викидає менше число, ніж вказано на карті, він розповідає про невдалий результат.
Просити допомоги	Гравець може попросити допомоги та виставити вартість допомоги (мінімум 1 монета Моралі).
Допомога від іншого гравця	Якщо інший гравець може допомогти, він використовує Карту Допомоги або бали Моралі.
Завершення ходу	Хід завершується після того, як всі карти зіграні.
Результат ходу	Гравець просувається на 1 клітину вперед або залишається на місці.
Фаза 3:	Голосування
Підготовка	Картки Емоцій перемішуються та викладаються на полі зворотною стороною вгору.

Голосування	Гравці голосують за емоцію, якою була сказана пригода, кладучи фішку героя на вибрану карточку емоції.
Угадування емоції	Гравець, який вгадав емоцію, отримує 1 монету Моралі.
Невдале вгадування	Якщо ніхто не вгадав емоцію, Оратор віддає 1 монету Моралі або зіграну карту Пригоди з мінімальним значенням.
Успішне вгадування	Якщо всі гравці вгадали емоцію, Оратор отримує додаткову Монету Моралі.
Поновлення карт	Після голосування гравці поповнюють карти емоцій і карти допомоги, які ще не були використані.
Збирання карток	Всі зіграні картки Пригод збираються та повертаються до колоди Пригод.

Опишемо правила гри детальніше з ними можна ознайомитися у додатках (додаток Г).

Гра "M.O.D." - Мультівсесвіт Дюскотс, пропонує гравцям унікальний і безпечний простір для самовираження та розвитку особистості, особливо для молоді з числа вимушено переміщених осіб.

Основна фокусна точка гри полягає в розвитку емоційного інтелекту гравців. Вони навчаються розпізнавати свої емоції, виявляти їх вплив на прийняття рішень, а також розвивати навички емоційного регулювання. Гра пропонує гравцям відчувати імпульси своїх емоцій, розібратися в їхньому походженні і використовувати ці знання для побудови успішних стратегій і вирішення завдань.

Крім того, гра ознайомлює гравців з методикою «Шлях героя», яка базується на концепції персонального розвитку та подолання внутрішніх бар'єрів. Гравці вчаться застосовувати цю методику, випробовуючи її в контексті своїх героїв і історій в Мультівсесвіті Дюскотс. Це дозволяє їм зрозуміти, як власні перемоги та досягнення можуть бути втілені у реальному житті.

Гра створена з урахуванням потреб молоді з числа вимушено переміщених осіб, які можуть зазнавати психологічного стресу, втрати і почуття відокремленості. Вона пропонує унікальний і безпечний простір для самовираження, розвитку особистості та забезпечення позитивного впливу на емоційний стан гравців.

Завдяки грі, молоді з числа вимушено переміщених осіб надається можливість знайти підтримку, відчутти себе частиною спільноти та розкрити свій потенціал. Вона стимулює розвиток творчого мислення, співпраці, та прийняття рішень у випробувальних ситуаціях.

Функція гри не лише розважальна, її можна розглядати як інструмент для саморозвитку та підтримки гравців у процесі їхнього особистісного росту. Вона надає можливість поглибити розуміння себе, і навички емоційного регулювання. Гра «M.O.D.» пропонує гравцям відчутти імпульси своїх емоцій, розібратися в їхньому походженні і використовувати ці знання для побудови успішних стратегій і вирішення завдань.

Крім того, гра ознайомлює гравців з методикою Шлях героя «M.O.D.», яка базується на концепції персонального розвитку та подолання внутрішніх бар'єрів. Гравці вчаться застосовувати цю методику, випробовуючи її в контексті своїх героїв і історій у Мультивсесвіті Дюскотс. Це дозволяє їм зрозуміти, як власні перемоги та досягнення можуть бути втілені у реальному житті.

Окрім того, гра допомагає молоді з числа вимушено переміщених осіб розвинути соціальні навички і встановити нові зв'язки з іншими учасниками гри. Вона сприяє спільному вирішенню завдань, комунікації, взаємодії та підтримці один одного. Гравці мають можливість знайти спільну мову, поділитися своїми думками та почуттями, вчасно реагувати на потреби інших учасників. Через взаємодію з іншими гравцями вони можуть встановити нові

зв'язки та спілкуватися з людьми, які пережили подібні ситуації. Це сприяє підтримці та спільному розв'язанню проблем.

Кожен гравець може відчувати себе героєм своєї власної історії, що дозволяє зберегти почуття власної ідентичності та контролю над власним життям. Гра створює можливість для самовираження, дослідження різних ролей і взаємодії з власними емоціями, переконаннями та цінностями.

Одним з ключових аспектів гри є підкреслення важливості прийняття і вирішення внутрішніх конфліктів. Гравці навчаються розуміти свої внутрішні бар'єри, страхи і суперечливі почуття, а також шукати способи подолання цих перешкод. Через інтерактивні завдання та спільні розмови, гравці розвивають навички самоаналізу, рефлексії та пошуку конструктивних рішень.

Гра також допомагає гравцям розібратися у своїх емоціях та розвинути навички емоційного регулювання. Через імпульси емоцій, які вони відчують у грі, вони навчаються розпізнавати та розуміти свої емоції, а також реагувати на них здоровим і конструктивним способом. Це допомагає гравцям заспокоїтися, зосередитися та приймати обґрунтовані рішення.

Гра "M.O.D." також надає можливість молоді з числа вимушено переміщених осіб виявити свій творчий потенціал та розвинути уяву. Вони можуть впливати на розвиток історії гри, творити свої власні сюжети та вирішувати завдання у Мультисесвіті Дюскотс. Це дає їм можливість відчувати себе героями своєї власної історії та зберегти почуття власної ідентичності та контролю над власним життям.

Загалом, гра "M.O.D." відкриває широкі можливості для підтримки, стимулює творчий потенціал гравців і розвиває їхню уяву. Вони мають можливість впливати на розвиток історії, творити свої власні сюжети і змінювати світ Мультисесвіту Дюскотс.

У спільноті Михайлівської церкви моєю задачею була організація вечорів для українців в кафе «Майкл», запрошення фінів для інтеракції, організація

вечері та тематичних вечорів, проводити ігри з дітьми, поки їхні батьки мають можливість відпочити, поспілкуватися.

У рамках кафе «Майкл» для українців було успішно організовано шість тематичних ввечорів, спрямованих переважно на жінок з дітьми. Вечори включали в себе музичний тематичний супровід з сучасними та автентичними українськими піснями. Крім того, було проведено святкування дня народження однієї з постійних відвідувачок кафе, яка є активною волонтеркою.

З метою збагачення культурного досвіду українців, на два вечори був запрошений мій фінський одnogрупник, який виступив з гітарою. Це дало змогу відвідувачам не лише насолодитися музикою, але й практикувати свої вміння спілкуватися на фінській мові. Це було чудовою можливістю для них розвивати навички мови та насолоджуватися живою взаємодією з іншими.

Додатково, в рамках цих ввечорів була моя запрошена викладачка з соціальних сервісів, яка могла відповісти на актуальні питання, пов'язані з документами та умовами проживання в Фінляндії. Це охоплювало такі питання, як освіта, працевлаштування та медичне обслуговування. Присутні мали можливість отримати вичерпну інформацію та консультацію, що допомогло їм в адаптації до нових умов життя.

Важливою складовою цих ввечорів було створення комфортної атмосфери для спілкування, обміну досвідом та відпочинку від повсякденних обов'язків. Окрема кімната для гри з дітьми дозволяла батькам на декілька годин відпочити і відокремитися від дітей, одночасно забезпечуючи їх безпеку та розвагу.

Українці, які відвідували кафе, висловлювали вдячність за можливість насолодитися українською музикою та смаком домашньої їжі, що створювало теплу атмосферу нагадування про батьківщину навіть на час, проведений далеко від неї. Такі зустрічі допомагали українській спільноті у Фінляндії підтримувати

свої зв'язки, сприяли обміну культурними цінностями та зміцненню взаєморозуміння між учасниками.

Загалом, тематичні вечори у кафе «Майкл» для українців стали важливим фактором формування української культурної спільноти у Фінляндії. Ці зустрічі допомагають українцям зберегти зв'язок зі своєю національною ідентичністю, традиціями та мовою, тим самим сприяючи їх культурній самосвідомості та самовираженню.

Такі тематичні вечори також сприяють побудові сильних міжособистісних зв'язків та соціальних мереж української спільноти. Вони створюють можливість для українців зустрічатися, обмінюватися досвідом та підтримувати одне одного в адаптації до нового середовища.

Організація тематичних вечорів у кафе «Майкл» для українців свідчить про важливість підтримки та розвитку культурної спадщини української громади за кордоном.

Загалом, тематичні вечори та спілкування української спільноти у Фінляндії відіграють важливу роль у підтримці культурної самосвідомості, адаптації та інтеграції українців у новому культурному середовищі. Вони стимулюють активну участь українців у формуванні культурного життя Фінляндії та сприяють зміцненню взаєморозуміння та співпраці.

Реалізація організованих форм дозвілля, впроваджених нами, включала комплексну функціональність дозвілля з метою поліпшення інтеграційного процесу. Адже у рамках участі в грі можна отримати психологічні консультації від психолога, випрацювати ефективні копінг-стратегії та сформувати толерантність до невизначеності, обрости новими соціальними контактами, відпочити, перемкнути фокус уваги, потренуватися у вираженні емоцій та самопрезентації, покращити навички сторітелінгу.

У рамках кафе «Майкл» можна отримати смачну вечерю, провести час у спільноті людей зі схожим досвідом, підсилити соціальні мережі, обмінятися

досвідом, отримати відповіді на питання щодо умов проживання, відчуті підтримку, перепочити та насолодитися українською музикою в спільноті українців далеко поза домом.

3.3 Перспективи включення дозвілєвих практик як засобів інтеграції переміщених осіб

Результати дослідження та аналітичні дані дозволяють зробити висновок, що дозвілля може відігравати важливу роль у процесі інтеграції переміщених осіб в нових громадах. Проте, воно не може бути розглянуте як самостійний інструмент, а має функціонувати у взаємодії з іншими складовими інтеграційного процесу.

Для того, щоб дозвілля було ефективним і доступним для особи, необхідно мати передумови, які охоплюють економічні, психологічні, соціальні аспекти. Економічні передумови включають наявність необхідних ресурсів для здійснення дозвілля, таких як фінансові можливості та доступ до необхідної інфраструктури. Психологічні передумови охоплюють мотивацію та психологічну готовність особи до залучення до дозвілля. Соціальні передумови передбачають наявність соціальної підтримки, сприятливого соціального середовища та можливостей для взаємодії з іншими людьми.

Важливо зазначити, що дозвілля не може бути єдиною складовою інтеграції переміщених осіб. Воно має працювати в комплексі з іншими базовими складовими, такими як освіта, працевлаштування, медична допомога та соціальна підтримка. Тільки взаємодія всіх цих елементів може забезпечити успішну інтеграцію переміщених осіб у нове оточення.

Дослідження потреб та запитів переміщених осіб в рамках поліпшення їх дозвілля привело до ідей, спрямованих на різні аспекти поліпшення якості

життя та інтеграції цих осіб уприймаюче суспільство. Ось детальніші пояснення щодо кожної з ідей:

1. Розширення різноманітності та кількості подій для всіх вікових категорій. Дослідження вказують на необхідність більшої різноманітності і кількості культурних, розважальних та спортивних подій, що враховуватимуть інтереси та потреби різних вікових груп, включаючи молодь, дорослих і людей похилого віку.

2. Збільшення кількості гуртків та розважальних заходів для дітей. Існує потреба у більшій кількості гуртків, активностей та розважальних заходів, які б задовольняли потреби дітей, сприяли їхньому розвитку та допомагали у соціалізації.

3. Організація подій, спрямованих на людей чи сім'ї без дітей. Для тих, хто не має дітей, важлива можливість брати участь у заходах, які відповідають їхнім інтересам та потребам. Організація подій, спрямованих саме на такі групи, допоможе створити сприятливе середовище для їхньої соціальної взаємодії та задоволення дозвіллям.

4. Забезпечення більшої доступності та підтримки для участі в заходах. Важливо забезпечити доступність культурних та розважальних подій для переміщених осіб, включаючи безкоштовність, доступність для людей з інвалідністю та врахування специфіки психологічних характеристик цієї клієнтської групи, що допоможуть залучити широке коло учасників.

5. Покращення якості та змісту проведених заходів. Важливо забезпечити високу якість та різноманітність заходів, щоб задовольнити потреби різних груп переміщених осіб. Це можна досягти шляхом залучення професіоналів, спеціалістів із різних галузей, які забезпечать якісну реалізацію подій.

6. Залучення місцевих жителів до організації та проведення заходів. Залучення місцевих жителів до планування, організації та проведення

культурних та розважальних подій сприятиме активнішій взаємодії між переміщеними особами та місцевим населенням, сприяючи їхній інтеграції.

7. Забезпечення безпеки та комфорту для всіх учасників. Важливо створити середовище, де переміщені особи будуть почуватись безпечно та комфортно. Заходи повинні бути організовані таким чином, щоб уникнути будь-якої форми страху або дискримінації.

8. Підвищення свідомості та інформованості про заходи. Для успішної участі переміщених осіб в культурних та розважальних заходах важливо забезпечити належну інформованість щодо проведення подій. Це можна зробити шляхом розповсюдження інформації про заходи за допомогою різних каналів зв'язку.

9. Поліпшення медичного обслуговування та допомоги в пошуку роботи. Важливо забезпечити доступ до якісного медичного обслуговування та підтримки в пошуку роботи для переміщених осіб.

10. Розширення мережі приміщень для українських громад. Важливо розширити наявну інфраструктуру та приміщення для українських громад, зокрема у маленьких містах, щоб забезпечити їм місця для проведення подій.

11. Створення сприятливих умов для соціалізації дітей та підлітків. Важливо створити середовище, де діти та підлітки зможуть соціалізуватись, отримувати освіту та мати доступ до розваг і місць для спілкування, що сприятиме їхньому розвитку та інтеграції.

12. Проведення більшої кількості спортивних та культурних заходів. Залучення переміщених осіб до спортивних та культурних подій, а також врахування різних культурних груп сприятиме розширенню спектру дозвілля та сприяє культурній різноманітності.

13. Введення психологічних консультацій та допомоги. Надання психологічної підтримки та консультування переміщеним особам допоможе їм

впоратись зі стресом, тривогами та іншими емоційними труднощами, що можуть виникати внаслідок вимушеного переміщення.

14. Покращення умов проживання та забезпечення окремого житла для родин. Важливо забезпечити адекватні умови проживання для переміщених родин, що включають можливість доступу до окремого житла та інфраструктури, що враховує їхні потреби.

15. Збільшення підтримки та ресурсів для організацій, що працюють з переміщеними особами. Важливо надати достатні ресурси, фінансову підтримку та сприяти співпраці з організаціями, які працюють з переміщеними особами, для ефективного реалізації цих ідей.

16. Розвиток програм інтеграції для переміщених осіб, включаючи мовні курси та освітні можливості. Надання можливості безкоштовного або пільгового навчання для інтеграції в нове соціокультурне середовище. Організація освітніх програм та тренінгів з метою підвищення професійних навичок та можливостей для зайнятості.

17. Створення спеціальних проектів та ініціатив для підтримки розвитку молодіжного підприємництва та робочих місць. Надання фінансової та консультативної підтримки молодим підприємцям з числа переміщених осіб для створення власних бізнесів та робочих місць. Організація навчальних програм та менторської підтримки для молодих підприємців з метою розвитку їх навичок та здібностей.

18. Залучення молоді до активної участі в громадському житті та прийнятті рішень. Організація консультаційних механізмів, які дозволяють молоді висловлювати свої думки, задавати запитання та брати участь у прийнятті рішень, що стосуються їхнього майбутнього.

19. Розширити мережу культурних центрів та осередків, що пропонують культурні та освітні програми для української громади.

20. Забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, незалежно від соціального стану, статі, віку та етнічної належності. Запровадження антидискримінаційних політик та заходів, спрямованих на забезпечення рівних прав та можливостей для всіх громадян. Розробка і реалізація програм, спрямованих на соціальну інтеграцію вимушено переміщених осіб.

21. Розширення доступу до психологічної підтримки та терапевтичних послуг для переміщених осіб. Забезпечення доступу до професійних психологічних консультацій та терапії для переміщених осіб з метою підтримки їхнього психічного благополуччя та інтеграції. Розробка та проведення інформаційних кампаній щодо психологічного здоров'я та доступу до психологічних послуг для свідомого використання ресурсів та зменшення стигми.

Основні ідеї для покращення залученості вимушено переміщених осіб до Фінляндії до дозвіллевих практик:

1. Підтримувати ініціативи, спрямовані на розвиток культурного спадщини та мистецтва української громади в Фінляндії. Фінансова та організаційна підтримка проєктів, спрямованих на збереження та презентацію української культурної спадщини. Забезпечення доступу до приміщень для проведення культурних заходів української громади.

2. Забезпечити доступ до освіти та навчальних ресурсів для всіх членів громади, зокрема шляхом розширення програм освіти для дорослих. Розробка та реалізація спеціалізованих освітніх програм для українців, що допомагають їм отримати нові навички та підвищити свою кваліфікацію. Забезпечення доступу до навчальних матеріалів та онлайн-ресурсів українською мовою для навчання дорослих українців.

3. Запровадження більше мовних програм та підтримка у знайомстві з фінською мовою для комунікації з фінами. Організація безкоштовних мовних

курсів для української громади з метою вивчення фінської мови та полегшення комунікації з місцевим населенням.

4. Розвивати і підтримувати інтернаціональні та міжкультурні обміни, що сприяють розумінню та толерантності між різними культурами та національностями. Організація обмінних програм, стажувань та візитів між українською громадою та місцевими організаціями, навчальними закладами та підприємствами. Проведення міжнародних культурних фестивалів, виставок та конференцій, спрямованих на спільне вивчення та обмін досвідом між різними культурами.

5. Залучення більш чутливого персоналу до роботи в українських центрах та заборона роботи осіб з російським громадянством. Встановлення кваліфікаційних вимог та навчання для працівників українських центрів з метою забезпечення культурного розуміння та чутливості до потреб української громади. Заборона працевлаштування осіб з російським громадянством у відповідальних посадах українських центрів для забезпечення безпеки української громади.

6. Підтримувати мовні програми та курси для українців, що допомагають зберегти рідну мову та культуру. Забезпечення доступу до мовних курсів української мови для дітей та дорослих у Фінляндії. Організація мовних заходів, лекторіїв та семінарів для українців з метою підтримки вивчення української мови та збереження культурних традицій.

7. Створювати можливості для спілкування та обміну досвідом між українською громадою та місцевим населенням, наприклад, через культурні фестивалі, виставки та дискусійні панелі. Організація культурних заходів, які залучають як українців, так і представників місцевої громади для створення платформи для спілкування та обміну досвідом. Проведення виставок, ярмарків та інших заходів, що пропонують можливість представити українську культуру та традиції місцевому населенню.

8. Розробляти програми професійного розвитку та підтримки для українців, що допомагають їм знайти роботу в Фінляндії та адаптуватись до місцевого ринку праці. Надання інформації та консультацій щодо процесу працевлаштування та отримання необхідних документів у Фінляндії. Організація професійних курсів, тренінгів та практичних семінарів, спрямованих на розвиток навичок та знань, що підвищують шанси на успішну адаптацію на ринку праці.

9. Проведення освітніх та інформаційних кампаній про права та можливості української громади в Фінляндії, зокрема щодо міграційних процедур, освіти, медичної допомоги та соціальних послуг. Проведення семінарів, інформаційних зустрічей та консультацій, що надають українцям необхідну інформацію про їхні права та доступні ресурси в Фінляндії. Розробка інформаційних матеріалів, брошур та веб-ресурсів, що надають зрозумілу та доступну інформацію про права та можливості для української громади.

10. Залучати українську громаду до волонтерської діяльності в рамках місцевих благодійних організацій та проектів. Популяризація волонтерської діяльності серед української громади шляхом організації інформаційних кампаній та зустрічей. Створення платформи, де українці можуть знайти інформацію про доступні волонтерські можливості та приєднатись до відповідних проектів. Організація спільних волонтерських заходів та проектів, які сприяють інтеграції української громади в місцеве середовище та спільному добрі.

11. Створювати менторські програми для української молоді, які допомагатимуть їм у навчанні та професійному розвитку. Розробка програм, які забезпечують пошук менторів з відповідним досвідом та знаннями для української молоді. Організація тренінгів, семінарів та інших форм зустрічей, де ментори надають підтримку, поради та допомогу українській молоді в навчанні, кар'єрному розвитку та адаптації в новому середовищі.

12. Проводити культурні обміни та виставки, що демонструватимуть українську культуру та мистецтво в Фінляндії.

13. Забезпечення можливостей для української громади та місцевих жителів Фінляндії для взаємного обміну культурними традиціями та досвідом.

14. Створювати інформаційні ресурси та платформи для української громади, де можна отримати інформацію про послуги, заходи, робочі місця та інші корисні ресурси. Розробка веб-сайтів, мобільних додатків та інших електронних платформ, які надають доступну та зрозумілу інформацію про доступні послуги, заходи, робочі місця та інші корисні ресурси для української громади. Забезпечення регулярного оновлення та підтримки інформаційних ресурсів, щоб вони завжди містили актуальну інформацію та були легкодоступними для українців.

15. Розвиток стійкості у новому незвичному середовищі, особливо після травматичного досвіду, є складним завданням для переміщених осіб. Використання методу Mind Spring, зокрема групової роботи під керівництвом тренера з ідентичним досвідом, може виявитися ефективним підходом у таких ситуаціях. Організація групових сесій за методом Mind Spring, які проводяться під керівництвом тренера, який сам має досвід інтеграції.

16. Забезпечення безпечного та підтримуючого середовища, де учасники можуть ділитися своїм досвідом, працювати над особистісним зростанням та розвитком, а також знаходити спільні стратегії для адаптації до нових умов. У рамках методу Mind Spring використовуються компоненти спільної рідної мови та культури, що сприяє підсиленню ресурсності переміщених осіб. Це дозволяє забезпечити відчуття приналежності та ідентифікацію з групою, а також сприяє розвитку ефективних стратегій поведінки у новому середовищі: використання української мови та культурних елементів у групових сесіях методу Mind Spring; підтримка учасників, що сприяє їхньому психологічному та соціальному благополуччю; створення позитивних асоціацій та зближення учасників групи

за допомогою спільної рідної мови та культурних виявів. Використання методу Mind Spring може мати значний вплив на ресурсність та адаптацію переміщених осіб у новому середовищі. Шляхом спільної роботи та обміну досвідом у безпечному середовищі, учасники отримують можливість розкрити свій потенціал та знайти ефективні шляхи пристосування до нових умов.

Ці ідеї можуть сприяти розвитку та поліпшенню становища вимушено переміщених осіб.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі нашої дослідницької роботи ми ретельно розглянули питання, пов'язані з використанням дозвіллевих практик для вимушено переміщених осіб у діяльності громадських організацій. Для досягнення цієї мети, ми провели аналіз роботи двох організацій: Молодіжного ресурсного центру у місті Черкаси, який спеціалізується на роботі з внутрішньо переміщеними особами, та спільноти Михайлівської церкви, що надає підтримку вимушено переміщеним особам, які прибули до Фінляндії, зокрема у місті Турку.

У рамках дослідження ми розглянули практичну діяльність цих організацій і виявили, яким чином вони змінили свою роботу після початку повномасштабної війни. Крім того, ми поділилися результатами власної практичної діяльності, проведеної в цих організаціях. В контексті Молодіжного ресурсного центру, ми розробили та провели сесії авторської настільної гри "M.O.D." для підлітків з числа внутрішньо переміщених осіб. Ми детально описали процес гри та її вплив на цю категорію осіб. Щодо Михайлівської церкви, ми також представили нашу власну практичну діяльність, яка полягала у проведенні тематичних зустрічей в кафе "Майкл" для українців з ідентичним досвідом переміщення.

У результаті нашого дослідження та практичної діяльності в організаціях, що працюють з українськими вимушено переміщеними особами, ми виділили

перспективи включення дозвіллевих практик як засобу інтеграції переміщених осіб, а також загальних та специфічних ідей для вимушено переміщених осіб, які прибули до Фінляндії. Це відкриває шлях для подальшого розвитку цих ідей та забезпечує можливість залучення більшої кількості людей до дозвілля та інтеграційних процесів.

У майбутньому, необхідно провести додаткові дослідження для більш глибокого розуміння ефективних підходів та методів використання дозвілля в роботі з вимушено переміщеними особами. Такі дослідження можуть принести значний внесок у сферу соціальної роботи та сприяти створенню більш інклюзивного та підтримуючого середовища для цієї групи населення.

ВИСНОВКИ

У рамках дипломної роботи було проведено дослідження з метою вивчення дозвіллєвих практик як засобу інтеграції переміщених осіб.

Було проведено теоретико-методологічний аналіз особливостей інтеграції переміщених осіб в приймаючі громади. Початково ми розглянули дефініції переміщених осіб, виходячи з ознак, що визначають причини їх переміщення. Далі, в рамках контексту роботи з переміщеними особами, ми чітко розмежували та детально описали два провідних механізми – адаптацію та інтеграцію. Ці механізми виступають ключовими факторами у процесі інтеграції переміщених осіб.

Додатково, було проведено ознайомлення з особливостями стратегій інтеграції, що використовуються в контексті державної політики України та Фінляндії. В результаті аналізу було встановлено, що кожна з цих країн має власні стратегії інтеграції, закріплені на рівні законодавства. В Україні, наприклад, переміщеним особам забезпечується доступ до різноманітних публічних послуг, житлового забезпечення, медичної допомоги, соціального захисту, освіти та інформування. Фінляндія активно працює над інтеграцією переміщених осіб, надаючи їм індивідуальні плани інтеграції, підтримку у професійному плануванні, розвиток соціальних та культурних навичок, психологічну підтримку та реабілітаційні послуги, а також інформаційну підтримку щодо прав та обов'язків у країні та доступних інтеграційних послуг.

Вивчення наукового контексту свідчить про те, що дозвіллєві практики мають вплив на почуття приналежності, емоційно-психологічний комфорт, формування соціальних мереж та створення позитивного сприйняття інтеграційного процесу.

У рамках даного дослідження було проведено аналіз соціально-психологічних особливостей переміщених осіб. Виокремлено сфери, в яких дозвілля має вплив на вимушено переміщених людей, зокрема психологічний,

соціальний, освітній, культурний та емоційний вплив. Також була підсумована різниця в психологічних та соціальних особливостях, а також в особливих потребах, залежно від вікових груп переміщених осіб.

У процесі дослідження був виявлений демографічний профіль вимушено переміщених осіб, їхні психологічні характеристики, вплив війни на різні аспекти їхнього життя, основні аспекти проживання на новому місці та залученість до дозвіллевих практик, а також їхню інтегрованість у приймаючі громади.

Також були досліджені особливості інтеграції переміщених осіб за допомогою методик самоефективності, постдосвідного зростання та психологічної стійкості.

На основі отриманих результатів досліджень можна зробити висновок, що дозвіллеві практики є необхідною компонентою загального процесу інтеграції вимушено переміщених осіб внаслідок війни, проте вони не є самостійним інструментом для інтеграції. З результатів дослідження випливає, що для переміщених осіб надзвичайно важливими є стосунки з оточуючими та необхідність підтримки з боку приймаючої громади. Нові можливості, духовні та екзистенційні зміни, а також цінування життя сильно пов'язані з участю та долученістю до культурних та спортивних заходів. Включення дозвілля як засобу інтеграції переміщених осіб в нові громади є перспективною ідеєю, оскільки це сприяє встановленню зв'язків з оточуючим середовищем. Дослідження підтверджує значущість підтримки від оточення та взаємин у контексті вимушеного переміщення. Участь у культурних та спортивних подіях дозволяє зміцнити особистість та сприяє формуванню ідентичності в новій громаді. Культурні події також створюють передумови для обміну досвідом та зміцнення зв'язків між групами, сприяючи побудові довіри та включеності до спільноти. Включення до дозвілля надає можливість зберегти ідентичність та знайти опору в незнайомому середовищі. Проте, є перешкоди, такі як

відсутність інформації та часові обмеження, які ускладнюють залучення переміщених осіб до дозвіллевих активностей. Залучення до дозвілля сприяє формуванню стійких соціальних мереж, набуттю знань та підтримки можливостей зайнятості, що є необхідними для успішної інтеграції. Важливо, щоб приймаюча громада була готова прийняти переміщених осіб, а дозвілля може сприяти зниженню негативних стереотипів та створенню безпечного місця для діалогу та підтримки.

У ході нашого дослідження та практичної роботи була розроблена та апробована програма дозвіллевих заходів, спрямованих на сприяння інтеграції переміщених осіб в приймаючі громади. Ми зосередилися на дослідженні та аналізі діяльності громадських організацій, які працюють з вимушено переміщеними особами, як українському, так і фінському контекстах.

У нашій практичній роботі ми розробили гру для молоді з числа вимушено переміщених осіб, спрямовану на їх емоційне розвантаження, розвиток емоційного і інтелектуального потенціалу, формування залученості та включеності до нових соціальних мереж, відчуття приналежності до спільноти людей зі схожим досвідом, самовираження, використання стратегій сторітелінгу, проживання емоцій та інших аспектів. Крім того, ми організували кафе для українців у спільноті Михайлівської церкви, де можна провести час у спільноті людей зі схожим досвідом, підсилити соціальні мережі, обмінятися досвідом, отримати відповіді на питання щодо умов проживання, відчутти підтримку та відпочити.

В результаті наших досліджень та практичної діяльності ми змогли виокремити ідеї для покращення рівня інтегрованості вимушено переміщених осіб та їх залученості до дозвіллевої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Berry, J. W. Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*. 2005. № 29(6). P.1081-1104.
2. Blankenship M. B., Yun K., Riley C. Economic adaptation of refugees: A review of empirical literature. *World Development*. 2018. №111. P. 237-253.
3. Brewin C. R., Cloitre M., Hyland P., Shevlin M., Maercker A., Bryant R. A., Somasundaram D. A review of current evidence regarding the ICD-11 proposals for diagnosing PTSD and complex PTSD. *Clinical Psychology Review*. 2019. №69. P. 33-46.
4. Bronstein, I., Montgomery, P., & Ott, E. Psychological impact of forced displacement in adults: A systematic review. *Journal of Traumatic Stress*. 2020. №33(3). P. 223-234.
5. Campbell-Sills, L., & Stein, M. B. Psychometric analysis and refinement of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC): Validation of a 10-item measure of resilience. *Journal of Traumatic Stress*. 2007. №20(6). P. 1019–1028.
6. Castellano, S., & Bray, J. H. Building Social Networks for Refugees: The Role of Community-Based Organizations. *American Journal of Community Psychology*. 2018. №61(3-4). P. 468-480.
7. Cernea, M. M. The Risks and Reconstruction Model for Resettling Displaced Populations. *The World Bank Research Observer*. 1997. №12(2). P. 193-216.
8. Chimni, B. S., & Shahani, L. Rights of Internally Displaced Persons: International Law and Domestic Protection Regimes in India. *International Journal on Minority and Group Rights*. 2018. №25(3–4). P. 441–464.

9. Chimni, B. S., & Shahani, L. Rights of Internally Displaced Persons: International Law and Domestic Protection Regimes in India. *International Journal on Minority and Group Rights*. 2018. №25(3–4). P. 441–464.
10. Chris Rojek. *Leisure Theory*: Palgrave Macmillan London. 2005. 243p.
11. Driver, B. L., Brown, P. J., & Peterson, G. L. *Benefits of leisure*: Venture Publishing, 1991. 483 p.
12. Fazel, M., Reed, R. V., Panter-Brick, C., & Stein, A. Mental health of displaced and refugee children resettled in low-income and middle-income countries: Risk and protective factors. *The Lancet*. 2012. №379(9812). P. 250-265.
13. Feldman A. F., Nusser L. (2018). Sports, leisure, and integration of refugees: A systematic review. *Frontiers in Psychology*. 2018. № 8.
14. Foner, N. *From Ellis Island to JFK: New York's Two Great Waves of Immigration*. Yale University Press, 2000. 352 p.
15. Hendrix C. S., Van Hear N. *Migration, displacement and transformation of home*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2011. 164 p.
16. Hynie, M., Killian, M., & Kirmayer, L. J. Seeking refuge in a divided world: A mental health intervention for refugee children and adolescents in Canada. *Transcultural Psychiatry*. 2017. №54(5-6). P.675-698.
17. IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre). *Global Report on Internal Displacement 2016*. URL: <https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/2016-IDMC-GRID.pdf>
(дата звернення: 29.11.2022)
18. *International Law and Domestic Protection Regimes in India*. *International Journal on Minority and Group Rights*. 2017. №25(3–4). P.441–464.
19. International Organization for Migration (IOM). URL: <https://www.iom.int/>
(дата звернення: 27.11.2022).
20. Kaikkonen V., Kortteinen M. Employment experiences of migrant workers in Finland. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2018. №44(7). P. 1130-1146.

21. Keller, R., Maier, F., Büscher, R., & Fürstenau, B. Online Support for Forced Migrants: Conceptualizing and Assessing the Role of Social Network Sites in Coping with Forced Migration. *Journal of International Migration and Integration*. 2017. №18(2). P. 425-446.
22. Kibreab, G. Displacement in the Horn of Africa: Redefining the affected population. *Journal of Refugee Studies*. 2014. №27(4). P. 551-570.
23. Kiselgof, S., & Vagulina, N. Ethnic diversity and social integration in Ukraine. *Ethnicities*. 2018. №18(1). P. 112-133.
24. Laczko, F., & Aghazarm, C. Migration, environment and climate change: Assessing the evidence. Geneva: International Organization for Migration, 2009. 441p.
25. Lahad, M., & Leykin, D. The Integrative Model of Resiliency –The «BASIC Ph» Model, or What Do We Know about Survival? The «BASIC Ph» Model of Coping and Resiliency Theory, Research and Cross-Cultural. London, UK and Philadelphia, USA: Jessica Kingsley, 2013. P. 11-32.
26. Lin, N. Social capital: A theory of social structure and action. Cambridge University Press, 2001. 294p.
27. McGarty, C., Bliuc, A. M., Thomas, E. F., & Bongiorno, R. (2017). Collective action as the material expression of opinion-based group membership. *Journal of Social Issues*. 2017. №73(3). P. 456-473.
28. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2014). International Migration Outlook 2014. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2014_migr_outlook-2014-en (дата звернення: 24.11.2022)
29. Portes, A. Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*. 1998. №24. P.1-24.

30. Pumariega, A. J., Rothe, E., & Pumariega, J. B. (2005). Mental health of immigrants and refugees. *Community Mental Health Journal*. 2005. №41(5). P. 581-597.
31. Putnam, R. D. *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster, 2000. 541p.
32. Richardson D., Gagnon A.-M., Jones-Correa M. *Immigration Policies in Receiving States: Understanding the Role of Public Opinion*. *Annual Review of Political Science*. 2020. № 23(1). P. 55–76.
33. Robert A. Stebbins. *The Idea of Leisure*: New York, 2017. 142p.
34. Rousseau, C., & Drapeau, A. (2012). Refugees' mental health and transcultural psychotherapy: An overview. *Journal of Refugee Studies*. 2012. №25(1), P.134-148.
35. Ryan D. et al. *Theoretical Perspectives on Post-Migration Adaptation and Psychological Well-Being among Refugees: Towards a Resource-Based Model*. *Journal of Refugee Studies*. 2008. Vol. 21. № 1. P. 1–18.
36. Sarrazin, P., Boiché, J., Cury, F., Famose, J. P., & Souchon, N. (2018). They're players but they don't play: The paradoxical effect of role models on performance in a cooperative game situation. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2018. №30(4). P. 457-476.
37. Sarrazin, P., Vallerand, R. J., Guillet, E., Pelletier, L. G., & Cury, F. *Motivation and dropout in female handballers: A 21-month prospective study*. *European Journal of Social Psychology*. 2018. №32(3). P. 395-418.
38. Saxe, R., Esposito, S., & Canizares, M. *Impact of arts engagement on refugee integration*. *Cultural Trends*. 2018. №27(3). P.225-240.
39. Sheffer, L., Goodkind, J. R., & LaNoue, M. D. *Social support networks and the mental health of Syrian refugees*. *Journal of Community Psychology*. 2019. №47(3). P. 569-584.

40. Shved, M. The politics of immigrant integration: A comparative study of integration policies and outcomes. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*. 2019. №21(3). P. 245-261.

41. Stubbs P. Creative Negotiations: Concepts and Practice of Integration of Refugees, Displaced People and Local Communities in Croatia. Paper presented to International Conference "War, Exile and Everyday Life": Institute of Ethnology and Folklore Research, 1995. 18p.

42. Taylor International Cooperation on Migration and Development. Displacement: Global Overview of Trends 2018. Forced Displacement Overview. URL: https://www.acaps.org/sites/default/files/publications/global_overview_of_trends_2018.pdf (дата звернення: 18.01.2022).

43. Tyler Tapps, Mary Sara Wells. Dimensions of Leisure. Human Kinetics, 2nd edition, 2021. 312p.

44. UNHCR (УВКБ ООН) - Статистика про біженців. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (дата звернення: 17.11.2022)

45. UNHCR. Protection of Persons Affected by Displacement URL: <https://www.acaps.org/en/protective-measures-for-persons-affected-bydisplacement-unhcr-resources/protection-of-persons-affectedbydisplacement.html> (дата звернення: 21.01.2022).

46. UNHCR. The Guiding Principles on Internal Displacement. UNHCR Policy Development and Evaluation Service. URL: <https://www.unhcr.org/4d9486929.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

47. UNHCR. What is Displacement? URL: <https://www.acaps.org/en/what-isdisplacement/> (дата звернення: 21.01.2022).

48. Voloshchuk, K., & Lishchynska, N. (2019). Leisure as an important factor of integration of displaced persons into the local population. *Socialization: Sociology, Psychology, Pedagogics*. 2019. №22(3). P.160-173.

49. Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. The psychology of culture shock: Routledge, 2001. 386p.
50. Zhang, X., & Hu, X. Cultural adaptation of immigrant students: a systematic review. *Journal of International Students*. 2019. № 9(1), P. 212-230.
51. Zhou, M. Revisiting ethnic entrepreneurship: Convergencies, controversies, and conceptual advancements. *International Migration Review*. 2004. №38(3). P.1040-1074.
52. Zhou, Y., & Lee, R. M. The Formation of Social Networks Among Resettled Refugee Adults: Its Association With Acculturation and Psychological Well-Being. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2018. №49(10). P.1506-1524.
53. Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" Документ 1706-VII, чинний, поточна редакція — Редакція від 29.10.2022, підстава - 2622-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення: 17.12.2022)
54. Інститут Брукінгса, Global forced displacement reaches new high: 82.4 million people. URL: <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2021/06/18/global-forced-displacement-reaches-new-high-82-4-million-people/> (дата звернення: 23.11.2022)
55. Конвенції ООН про статус біженців 1951 року та Протоколу до неї 1967 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення: 30.11.2022)
56. Конвенція про статус біженців 1951 року. URL: <https://www.unhcr.org/uk/publications/legal/5ddfc47/handbook-procedures-criteria-determining-refugee-status-under-1951-convention.html> (дата звернення: 28.11.2022)
57. Криза в Україні 2022: 6 місяців гуманітарного реагування. URL: <https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/Криза%20в%20Україні%202022%206%20місяців%20гуманітарного%20реагування.pdf>

58. Міністерство охорони здоров'я України. Як здійснюватиметься медична евакуація громадян України. URL: https://moz.gov.ua/article/news/jak-zdijsnjuvatimetsja-medichna-evakuacija-gromadjan-ukraini?fbclid=IwAR3J-ijBomCUcZyEuJ14pFdTGJPjGX_1aJpK1u2UE6z_lFzqWs21D0ePxJ4 (дата звернення: 3.12.2022)

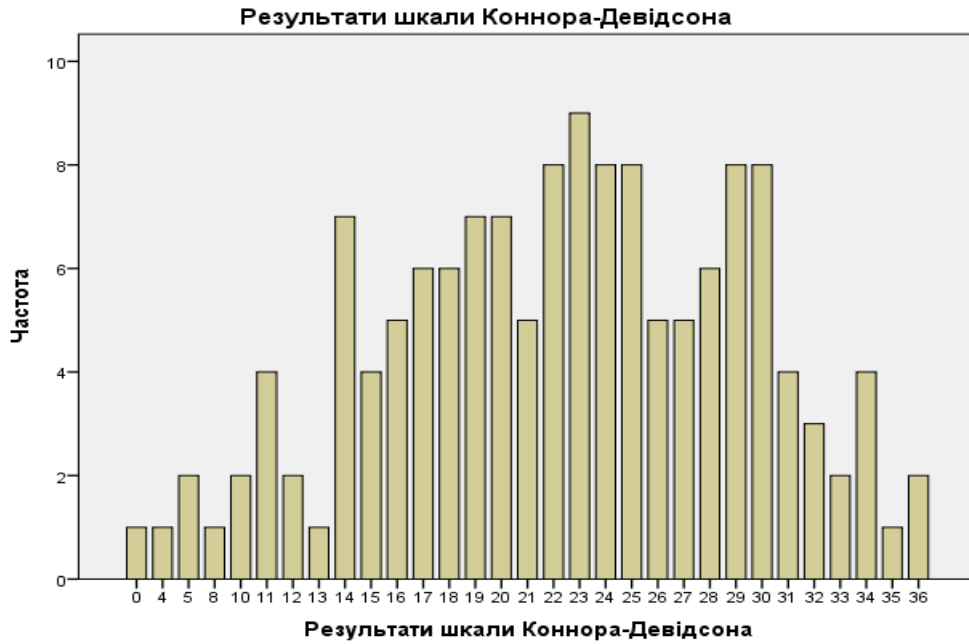
59. Міністерство реєстрації та внутрішньо переміщених осіб України (МінРЕО). Пропонується нова стратегія щодо внутрішнього переміщення. URL: <https://minre.gov.ua/2023/02/09/na-obgovorennja-pro> (дата звернення: 17.11.2022)

60. Міністерство реєстрації та внутрішньо переміщених осіб України (МінРЕО). URL: https://minre.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/6_rozd.pdf

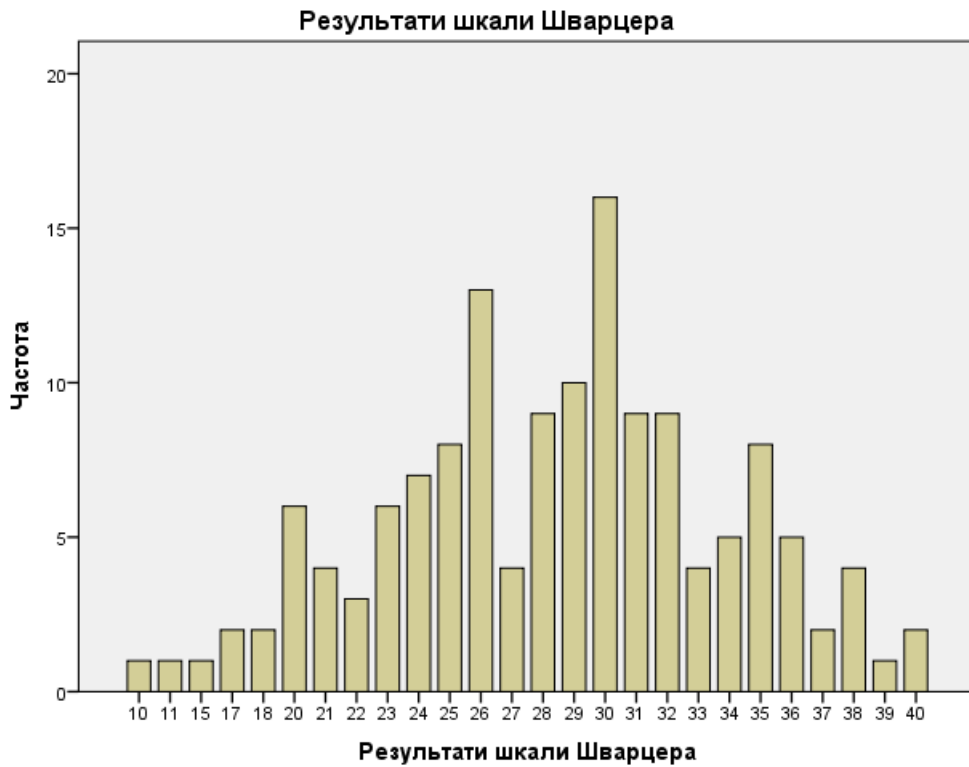
61. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR). Про нас. Хто ми захищаємо. URL: <https://www.unhcr.org/uk/about-unhcr/who-we-protect> (дата звернення: 3.12.2022)

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток Б

Додаток В

Кореляції										
		Тип переміщення	Вікова категорія	Ваша стаття	Поцінування життя	Духовні та екзистенційні зміни	Особистісне зміцнення	Нові можливості	Стосунки з оточуючими	Результати шкали Блайт
Тип переміщення	Корреляція Пирсона	1	-,163	-,074	,004	,173*	,260**	,239**	,096	,177*
	Знач. (двухстороння)		,052	,383	,967	,040	,002	,004	,258	,035
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142
Вікова категорія	Корреляція Пирсона	-,163	1	,123	,080	-,118	-,172*	-,165*	-,033	-,091
	Знач. (двухстороння)	,052		,146	,341	,163	,041	,049	,697	,284
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142
Ваша стаття	Корреляція Пирсона	-,074	,123	1	-,046	-,026	,016	-,095	,018	-,033
	Знач. (двухстороння)	,383	,146		,587	,758	,851	,260	,828	,701
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142
Поцінування життя	Корреляція Пирсона	,004	,080	-,046	1	,678**	,668**	,613**	,581**	,848**
	Знач. (двухстороння)	,967	,341	,587		,000	,000	,000	,000	,000
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142

Духовні та екзистенційні зміни	Корреляція Пірсона	,173*	-,118	-,026	,678**	1	,757**	,694**	,589**	,876**
	Знач. (двухстороння)	,040	,163	,758	,000		,000	,000	,000	,000
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142
Особистісне зміцнення	Корреляція Пірсона	,260**	-,172*	,016	,668**	,757**	1	,780**	,635**	,904**
	Знач. (двухстороння)	,002	,041	,851	,000	,000		,000	,000	,000
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142
Нові можливості	Корреляція Пірсона	,239**	-,165*	-,095	,613**	,694**	,780**	1	,500**	,844**
	Знач. (двухстороння)	,004	,049	,260	,000	,000	,000		,000	,000
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142
Стосунки з оточуючими	Корреляція Пірсона	,096	-,033	,018	,581**	,589**	,635**	,500**	1	,767**
	Знач. (двухстороння)	,258	,697	,828	,000	,000	,000	,000		,000
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142
Результати шкали Блайт	Корреляція Пірсона	,177*	-,091	-,033	,848**	,876**	,904**	,844**	,767**	1
	Знач. (двухстороння)	,035	,284	,701	,000	,000	,000	,000	,000	
	N	142	142	142	142	142	142	142	142	142
* Корреляція значима на рівні 0,05 (двухстороння).										
** Корреляція значима на рівні 0,01 (двухстороння).										

Додаток Г

Психологічно-розважальна рольова гра-історія «М.О.Д.» (Mirror of Dewscots)

М.О.Д. – розкажи свою історію!

Настільна рольова гра – це гра уяви, в якій гравець перевтілюється у роль героя. Він створює оповідання і розповідає історії свого героя, а може і свої власні...хто зна... Головне в грі не стільки перемогти, скільки розповісти свою історію, піддати випробуванням інших гравців та допомогти їм їх подолати.

Мета гри – дати можливість гравцю:

1. Подивитись на себе в умовне дзеркало, побудувати власний шлях перемоги над собою та своїми внутрішніми ворогами (страхами) у форматі рольової розважальної настільної гри.

2. Підвищити рівень його емоційного інтелекту: навчити відрізняти емоції, правильно реагувати на них та уміло використовувати власні.

3. Дати розуміння, що таке методика “Шлях героя” та як завдяки цій методиці будуються не тільки літературні твори, а й власні перемоги.

Гра проходить у вигаданому світі Дюскотс, де кожен може знайти віддзеркалення себе, свою суперсилу та стати героєм Всесвіту. Мультивсесвіт Дюскотс багатогранний і може бути таким, яким його зробиш саме ти! Ти можеш, звісно, просто сидіти вдома та проживати своє життя. А можеш вийти на Шлях. І тоді тебе чекає безліч пригод, зустрічі з дивними істотами та такими ж Героями, як і ти, які намагаються подолати свій Шлях.

Але пам'ятай, що через багатогранність Мультивсесвіту Дюскотс, Шлях дуже нестабільний, тому, коли ти вийшов на нього, раптом він може змінитися настільки кардинально, що ти здивуєшся. Але вір в себе, і ти зможеш подолати всі перешкоди та випробування на своєму Шляху.

Комплект гри:

1. Ігрове поле з Шляхом (позначками проходження рівнів).
2. Кубик поля Д6
3. Кубик Пригод Д20
4. Картки Героїв
5. Фішки Героїв (по 2 однакового кольору для поля та голосування за Картки Емоцій)
6. Пісочний годинник
7. Колода карт Емоцій

8. Колода карт Пригод (складається з карт Пригод та карт Переляку)
9. Колода карт Допомоги (складається з карт Допомоги та карт Сюжету)
10. Монети Моралі

Ціль гри. Задача гравця:

- **арабська гра (Шлях, відмічений арабськими цифрами):** пройти довгий Шлях від клітинки під №2 до клітинки №12, долаючи перешкоди та піддаючи випробуванням інших гравців, а також завершити гру першим.
- **римська гра (Шлях, відмічений римськими цифрами):** пройти короткий Шлях, тобто від клітинки під №II до клітинки №VI, долаючи перешкоди та піддаючи випробуванням інших гравців, а також завершити гру першим.

Початок гри:

1. Викласти поле на стіл.
2. Обрати найкмітливішого та дати йому ці правила - нехай читає для всіх!
3. Кожному гравцю кинути кубик D20 та обрати одного з 16 Героїв за номером кубика. Якщо ти викинув числа більше, ніж 16, твої персонажі будуть під номером: 17 - №7, 18 - №8, 20 - №2. Якщо і вони зайняті: візьми персонажів, що найближчі до цих чисел.
4. Після визначення свого Героя, візьми відповідну Картку Героя.
5. Кожен гравець кидає «Кубик поля D6» та ставить свою фішку на частину карти – це **Зона комфорту**, тобто, зона старту історії певного гравця. Всього їх 6. Якщо випадають такі цифри:
 1. ліс 3. острів 5. місто
 2. гори 4. дорога 6. печера
6. Взяти 4 карти Емоцій, 4 карти Допомоги та 3 монети Моралі.

Просунутий варіант гри

Для просунутого рівня можна обрати гравців самостійно в залежності від настрою та поточного стану гравців. На початку гри гравці створюють власний світ, після чого починають гру саме в цих умовах. В цьому випадку, можна на власний розсуд додавати інші Зони Комфорту та Героїв, яких ви собі вигадаете. І відігравати саме власний світ.

Позначки на картах

- 🔊 - озвучити хід. розіграш карти супроводжується голосовими коментарями від гравця.
- 👉 - додати в руку. Карта забирається собі в руку і може бути розіграна пізніше.
- 👉 - додаткова дія. Під час розіграшу карти, потрібно виконати додаткову дію.
- 🗨️ - взаємодія з іншими гравцями. Під час розіграшу карти, потрібно буде комунікувати з іншими гравцями.

Ролі гравців в ігровому процесі

M.O.D. – це в першу чергу історія: одна, а може геть окремі.

M.O.D. – це комунікація. Тому, як і у кожній історії, тут є ролі:

1. **Оповідач** – гравець, який виконує хід. Задача гравця в ролі Оповідача вести свою історію від початку до кінця гри, реагуючи на все, що відбувається в грі. Початок кожного ходу гравець починає з розповіді, що робить і куди крокує його герой, що з ним відбувається та хто зустрічається на його шляху. На це у гравця є максимум 1 хвилина, яка контролюється пісочним годинником.

2. **Ведучий** – гравець, який знаходиться ліворуч від Оповідача. Роль Ведучого завжди відіграє гравець ліворуч, якщо це правило не змінюється картою під час гри. Його задача - слідувати за дотриманням часу Оповідача (контролює пісочний годинник) та відповідність історії до руху Шляхом. Ведучий має право ставити додаткові питання та створювати **Випробування** (одне протягом ходу Оповідача). Для створення Випробування, Ведучий його промовляє та кидає **кубик Д20**, тим самим визначаючи “силу Випробування”. Наприклад, “Раптом перед тобою” → **кидок кубика** → **сила випробування** → **Д1** → “невеличка калюжка” або **Д15** → “величезна калюжка”.

3. **Слухач** – всі інші пасивні гравці. Гравці в ролі Автора сліdkують за історією Оповідача та мають право створювати Випробування за допомогою карт Сюжету - **максимум одна за хід від кожного гравця**. Грати дві карти Сюжету одночасно - заборонено!

Комплекти карт

Карта Героя. Після обрання Героя, треба взяти Планшет Героя (картку з зображенням відповідного Героя) та покласти його перед собою. До Планшету Героя потім будуть додаватися карти Пригод (або зніматися з нього) та монети Моралі. Сума балів всіх карт на планшеті та монет – це показник Моралі Героя. Кількість балів Моралі впливає на успішне проходження Пригод та Переляку.

Ім'я Героя -----

Опис Героя
(його треба -----
відігравати
до кінця гри)

----- Показник Моралі

----- Порядковий номер Героя

Монети Моралі - монети, які можна отримати за вгадані емоції та за допомогу іншим гравцям. Вони додаються до Карти героя та до його загальної Моралі, тобто є його силою.

Карти Емоцій (карта, яка впливає на механіку гри) – карта зображує одну з емоцій та станів. На руках у гравця постійно має бути 4 карти. Гравець грає її під час свого ходу згідно з правилами. Після того, як карта зіграна, гравець має її скинути та поповнити руку, щоб знову було 4 карти.

Назва емоції -----

(підказка для гравця)

Карти Пригод (карта, яка впливає на механіку гри) – карта, що вказує, яку сюжетну дію можна або треба виконати. Кожна успішно зіграна карта Пригод дає гравцю певну кількість балів або позбавляє їх (якщо це вказано на картці). Пригода вважається пройденою, якщо кількість балів на кубіку рівна або більше тої, яка вказана на карті.

Назва карти -----

----- Кількість отриманої

----- Позначки карти

Сюжетна дія, яку треба виконати -----

Кількість балів кубика, треба перебити кидком (рівно чи більше)

У випадку успішного проходження Випробування, гравець отримує карту Пригод і кладе її поруч з Планшетом Героя. Показник Моралі додається до показника Персонажа, тим самим збільшуючи рівень Моралі Героя. Якщо Пригода передбачає втрату балів Моралі, то з Планшета Героя відповідна кількість балів моралі скидається у відбій.

Карта Сюжету (карта, яка впливає на сюжетну складову гри) – карта, яку Гравець може зіграти в будь-який момент ходу (історії персонажа в Першу фазу) для того, щоб змінити сюжет іншого гравця, уточнити певні дії, запросити деталі подорожі тощо. Карта сюжету може бути зіграна на будь-якого іншого гравця під час його ходу. Карта Сюжету не дає додаткових балів Моралі, але круто може змінити хід Шляху Героя. Одночасна гра декількох карт Сюжету - заборонена! Наступна Карта Сюжету може бути викладена тільки після того, як зіграна попередня.

Карта Допомоги. Гравець може звернутися за допомогою до інших гравців для подолання Пригоди. Для цього гравець промовляє «Допоможіть!» та **викладає 1 бал моралі на ігровий стіл** - на кін. У випадку, якщо гравці перемагають Переляка або долають Пригоду, то активний гравець просувається на наступну ділянку ігрового поля, а той, хто допомагає, отримує всі монети моралі, які були на кону. В разі, якщо вони програють, то активний гравець лишається на ігровому полі на тому ж місті, а гравець, який допомагав, віддає 1 монету Моралі зі свого планшета. Якщо гравець знаходиться на полі №2, то він в разі програшу не повертається.

Окрім виставленої монети за допомогу, інший гравець може запросити будь-яку ціну, тобто понад 1 монету, окрім просування вперед. Окрім монети, це може бути одна з карт Пригод, для підвищення власної Моралі, або ж навіть карта з руки активного гравця, яка може певним

чином підсилити Героя (наприклад: вміння швидкого пересування), якщо про її наявність знає інший гравець.

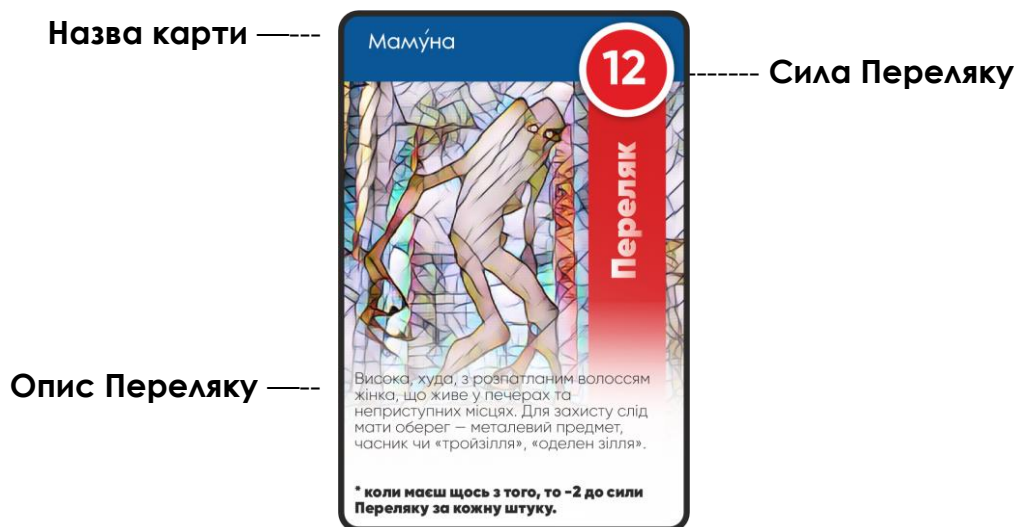
В будь-якому разі, про допомогу гравці домовляються перед тим, як гравець оголосить про це і, в разі успіху той, хто допомагає отримує все обіцяне.

Переляк. Під час гри гравцю може потрапити Переляк, якого треба подолати, використовуючи бали Моралі та додаткові можливості карт допомоги. Для перемоги над ним треба скласти всі доступні бали та мати при цьому більше, ніж у Переляку. При цьому гравець може запросити допомогу в одного або кількох гравців. Місце існування Переляку може не збігатися зі Шляхом Героя. В такому випадку гравець просувається на крок вперед, минаючи тварюку. При просуванні гравців вперед, Переляки стають дедалі сильнішими.

Якщо гравці грають в римську гру, то на кожному наступному рівні Переляки стають дедалі сильнішими. На рівні II до сили Переляку додається +4, на рівні III - +6, на рівні IV - +8, на рівні V - +10, на рівні VI - +12.

Якщо гравці грають арабську гру, то до сили Переляку додається Сила, що дорівнює показнику рівня.

Дія, яку треба

----- виконати

Послідовність рівнів

Якість гри багато в чому залежить від побудови сюжету кожного гравця. Ти можеш рухатись сам у своїй унікальній частині Мультивсесвіту Дюскотс або намагатись об'єднатись з кимось у своєму Шляху та долати всі Пригоди та Випробування разом, принаймні у вашому віртуальному житті. Для допомоги в проходженні твого Шляху та для розуміння, як створити свій власний сюжет в реальному житті, ми створили рівні, які мають чітку послідовність проходження та сценарій твоєї Подорожі – Шлях Героя.

Всього Шлях Героя складається з:

- арабська гра - рівень "Зона Комфорту" + 11 рівнів,
- римська гра - рівень "Зона Комфорту" + 5 рівнів.

1. Мій світ (гравець починає). Місце, в якому я зараз знаходжуся. Що мене оточує?

2. Покликання. Я повинен це зробити! Чого я хочу? Чому я? Для чого мені це потрібно? Але я здійснию цю подорож тому, що...

3. Бути чи не бути... Що заважає? Може не треба, тому що...? Може повернути назад?

4. Ментор. Хто/що мене підтримує? Хто/що мене надихає? Він/воно допомагає мені зробити вибір!

5. Перетни поріг. Мій перший крок. Що я втрачаю та що отримую натомість?

6. Віч-на-віч. Зустріч з «драконами» (страхами). Що заважає мені йти вперед? Хто/що намагається перешкодити подорожі? Чи це погрожує мені? Чи комусь ще?

7. Переломний момент! Я готовий. Як я пройшов переломний момент?

8. Подарунок Сили. Який новий досвід я отримаю та як він мені допомагає долати подальші випробування?

9. Випробування. З чим я стикаюся? Як я справляюся з цим і як це переживаю/подолаю?

10. А що далі? Досвід – тепер частина твого життя. З якими наслідками мені доведеться стикнутися?

11. Майстерність. Чи остання це подорож? Як вона мене змінила?

12. Висновок. Які наслідки подорожі залишилися з тобою?

Хід перший

Хід гри ведеться у форматі бесіди з іншими гравцями. Тобто всі дії карт, на яких присутній значок проговорюються іншим гравцям, наче в приватній бесіді.

1. Гравці по черзі кидають кубик, щоб визначити порядок 1 ходу. Гру починає гравець, який викинув максимальну кількість на кубуку Д20.

2. Для того, щоб вийти на Шлях, гравець має вивести свого Героя із **Зони комфорту**. Учасник має озвучити наступне (відіграючи роль свого персонажа, який був обраний):

- Назвати героя: ім'я, хто він, якого він роду, звідки він.
- Описати навколишнє місце, де він зараз знаходиться,
- Свої дії для того, щоб вийти на Шлях.

Гравцям важливо уважно прослухати та запам'ятати цю інформацію. Так само як важливо слідкувати за перебігом гри тому. Часом доведеться відповідати на питання про інших гравців.

3. Під час першого ходу втручатися іншим гравцям заборонено.

4. Максимальна тривалість ходу - 60 сек (пісочний годинник).

5. Коли гравець виконав всі завдання та вивів свого героя на Шлях, то він розміщує фішку Героя на позначку наступного рівня (2 або II).

6. Перший тур завершується, коли всі гравці виконали завдання туру.

Хід другий та наступні. Ходи складаються з 3 Фаз.

Перша фаза – Історія.

1. Гравець обирає зі своїх карт Емоцій одну на вибір та кладе її сорочкою догори (так, щоб ніхто не бачив) на поле.

2. Ведучий перевертає годинник і починає відлік 1 хвилини.

3. Гравець розповідає історію свого героя на Шляху, використовуючи ту емоцію, яку він обрав (карта якої знаходиться на полі).

4. В цей час Ведучий (гравець зліва) може ставити питання чи додавати Випробування (не більше 1 за хід). Також інші гравці можуть використовувати карти Сюжету для того, щоб ускладнити гравцю проходження або для уточнення деталей (не більше 1 від 1 гравця).

5. Протягом хвилини, поки Оповідач розповідає свою історію, інші гравці серед своїх карт обирають емоцію, яка на їх думку максимально відповідає обраній Оратором, і викладають її на поле. Таким чином, після зачитування карти Пригоди, на полі має лежати така ж кількість карт, як і гравців. Мета гравців - вгадати емоцію, яку використав Оповідач і заплутати інших гравців, щоб вони не вгадали.

6. Якщо гравець **не зміг** пройти Випробування від Ведучого, він лишається на місті.

7. Гравці переходять до фази 3 - голосують за емоцію, яка на їх думку була використана.

8. Гравці беруть по одній карті Емоції з колоди. Хід переходить до наступного гравця.

Друга фаза – Пригода.

9. Після того, як хвилина завершилась і гравець пройшов Випробування від Ведучого, він промовляє **“Аж раптом...”** (після цієї фрази ставити питання та грати карти Сюжету заборонено) та бере одну карту з колоди Пригод. Гравець має озвучити дію свого героя, яка прописана в карті Пригоди.

10. Гравець має закінчити Пригоду, початок якої є на карті, виконавши при цьому дію, яка вказана на карті. Для цього він має кинути кубик так, щоб випало рівно або більше, ніж на карті Пригоди, або виконати інші дії, вказані на карті.

11. В залежності від того, як він викинув кубик, він закінчує пригоду. Наприклад, в карті Пригод є текст: «Несподівано в кущах, щось ворухнулося, я злякався і ...», на карті на кубику цифра 2. Тобто, гравець має викинути цифру 2 або більшу за 2.

12. Якщо випала цифра рівна або більша з вказану в картці, вважається, що гравець подолав Пригоду. В цьому випадку гравець озвучує закінчення Пригоди для переходу на наступний рівень.

13. Якщо випала менша за вказану в картці, тобто на картці значення кубика 2, а гравець викидає 1 – не подолав. В цьому випадку гравець розповідає завершення пригоди, яку він не зміг виконати.

14. Після того, як гравець отримав результат кубика, він може попросити допомогу і виставити вартість допомоги, мінімально 1 монету Моралі. В цьому випадку, якщо будь-який гравець має чим допомогти, він робить це, використовуючи Карти Допомоги або, у випадку з Переляком, бали Моралі.

15. Хід завершується після того, як всі карти зіграні, та ніхто з гравців не має бажання втрутитись.

16. Результат ходу: гравець просувається на 1 клітину вперед або лишається на місці.

Третя фаза гри - Голосування.

17. Картки Емоцій, які знаходяться на столі, перемішуються та викладаються на середині ігрового поля сорочкою донизу (текстом вгору).

18. Гравці голосують за емоцію, якою була сказана пригода. Голосування відбувається шляхом накладання другої **Фішки Героя** на картку, яку він обрав.

19. Гравець, який вгадав емоцію, яку використав Оратор, отримує 1 монету Моралі.

20. **ВАЖЛИВО!** Якщо ніхто не вгадав емоцію, яку використовував Оратор, то він повинен віддати 1 Монету Моралі або, в разі відсутності Монет, зіграну Карту Пригод зі столу з мінімальним значенням.

21. **ВАЖЛИВО!** Якщо всі гравці вгадали емоцію, яку використовував Оратор, то він отримує додаткову Монету Моралі за успішний прояв емоції.

22. Після того, як всі карти зіграні та всі дії завершені, гравці мають поповнити свої карти. Тобто, на руці має бути **по 4 карти емоцій та 4 карти Допомоги**. Всі зіграні карти скидаються у відбій.

23. В кінці кожного ходу кожен Гравець має право замінити свої карти з руки, але не більше 3 за один раз.

Суперечка

Протягом гри можуть і повинні виникати суперечливі ситуації. Більшість ситуацій гравці можуть вирішити самотійно шляхом переговорів. Але часом може статися так, що переговори зайдуть в глухий кут. Тоді Ведучий або інший гравець може **відкрити Суперечку**.

На голосування виносяться питання, на яке гравці не можуть знайти згоди. Кожен гравець голосує «Так» або «Ні», виставляючи фігурку свого героя на ігрове поле у відповідні зони.

У випадку, коли голосування завершилось з результатом 50х50, то Суперечку вирішує кубик Д6. Значення 1-3 – Так, 4-6 – Ні.

Гарної гри та цікавого Шляху, гравці!

Додаток Д

Анкета. *Опитування вимушено переміщених осіб*

Блок 1. Перший блок питань нашої авторської анкети для вимушено переміщених осіб збирає дані про їхні характеристики, освіту та переміщення, щоб зрозуміти розподіл вікових груп, статеві характеристики та рівень освіти цієї групи.

1. Ваш вік
2. Ваша стать
3. Яка у Вас освіта: *Виберіть лише один варіант.*

Базова середня освіта (8-9 класів)

Повна загальна середня освіта (10-12 класів)

Професійно-технічна або фахова передвища освіта

Базова вища освіта (бакалавр)

Повна вища (магістр або спеціаліст)

Вища та маю науковий ступінь (кандидат наук, доктор філософії, доктор наук) Інше:

4. Який вид діяльності Ви мали вдома до вимушеного переміщення?
Виберіть усе, що підходить.

Учень

Студент

Працював на виробництві

Торгівля

Сфера послуг
Державна служба
Служба в органах місцевого самоврядування Освіта
Охорона здоров'я
Соціальний захист
Культура та креативні індустрії
ІТ сектор
Сільське господарство
Не працював / не працювала
Пенсіонер / пенсіонерка. Інше:

Блок 2. Ваш досвід вимушеного переміщення. Другий блок питань зосереджений на досвіді вимушеного переміщення та ситуації проживання після такого переміщення, дозволяючи дослідити місце проживання до переміщення, час переміщення, маршрут переміщення, умови проживання в даний час та плани щодо подальшого місця проживання.

5. Ваше місце проживання до вимушеного переміщення *
6. Коли саме Ви залишили місце свого постійного проживання і перемістилися до безпечнішої території України?

Виберіть усе, що підходить.

У результаті початку збройної агресії РФ 2014 року

У результаті окупації РФ частини областей України у 2014-15 роках

Напередодні повномасштабного вторгнення російських військ 24 лютого 2022

Одразу як розпочалося повномасштабне вторгнення, хоча безпосередньо моєму населеному пункту тоді ще нічого не загрожувало

Коли з'явилась зручна і відносно безпечна можливість виїхати

Коли побачив що виїхало багато сусідів

Коли стала реальною безпосередня загроза проведення бойових дій у моєму

населеному пункті Коли в моєму населеному пункті вже йшли бойові дії / велися обстріли

Коли мій населений пункт був окупований

Через деякий час після початку вторгнення, коли зрозумів, що в інших громадах безпечніше

Інше:

7. Яким був Ваш маршрут *

8. Як ви шукали місце для подальшого проживання * *Виберіть усе, що підходить.*

У мене тут є родичі

У мене тут є знайомі / друзі / колеги

Я тут був / була раніше, і мені тут сподобалося

Просто їхав / їхала навмання у цьому напрямку і вдалося залишитися

Мене доставили сюди евакуаційним транспортом

Тут було безплатне житло

Інше:

9. На яких умовах Ви проживаєте тут зараз? * *Виберіть лише один варіант.*

Орендную житло самостійно або з членами моєї родини

Орендную житло з іншими вимушено переміщеними особами

На умовах оплати комунальних платежів

Проживаю безкоштовно в місцевих жителів або волонтерів

Проживаю у соціальному житлі безкоштовно (гуртожиток, притулок, тощо)

Проживаю у друзів / родичів безкоштовно

Інше:

10. Найближчим часом Ви плануєте залишатися тут чи переїжджати в інше місце або країну? * *Виберіть лише один варіант.*

Планую поки залишатися тут

Планую повернутися додому

Планую переїхати в інше місце в межах України
Планую переїхати в іншу країну

Важко сказати

Інше:

11. Де Ви мешкаєте зараз? (місто) *

12. Як ви вважаєте чому ВПО хочуть виїхати з цього місця проживання? *
Виберіть усе, що підходить.

Є загроза бойових дій у громаді, в якій я зараз перебуваю

Мені тут некомфортно, бракує важливих для мене послуг

Немає фінансових можливостей для того, щоб тут знаходитися

Немає можливості працевлаштуватися

Є кращі варіанти проживання / можливості в іншому місці / країні

Не бачу тут перспектив для дитини / для себе

Відчуваю напруженість зі сторони місцевих жителів

Відчуваю недобррозичливе/байдуже ставлення з боку місцевої влади

Не планую переїжджати

Інше:

Блок 3. Оцінювання змін під час війни. Третій блок питань оцінює вплив війни на різні аспекти життя вимушено переміщених осіб, включаючи їх матеріальний статус, житло, стан здоров'я, емоційний стан та життєві перспективи.

13. Як Ви оцінюєте зміни свого матеріального статусу під час війни? *

Виберіть лише один варіант.

Матеріальне становище істотно погіршилося

Матеріальне становище погіршилося

Матеріальне становище не змінилося

Матеріальне становище покращилося

Інше:

14. Чи постраждало під час війни Ваше житло? * *Виберіть лише один*

варіант.

Житло втрачене або зруйноване

Житло серйозно пошкоджене

Житло зазнало часткових ушкоджень

Житло не постраждало

Інше:

15. Як Ви оцінюєте зміни стану власного здоров'я за час війни? * *Виберіть*

лише один варіант.

Стан здоров'я істотно погіршився

Стан здоров'я погіршився

Стан здоров'я не змінився

Стан здоров'я покращився

Стан здоров'я істотно покращився

Інше:

16. Як Ви оцінюєте зміни свого емоційного стану за час війни? * *Виберіть*

лише один варіант.

Емоційний стан істотно погіршився

Емоційний стан погіршився

Емоційний стан не змінився

Емоційний стан покращився

Емоційний стан істотно покращився

Інше:

17. Яким чином Ви оцінюєте власні життєві перспективи на даний момент? *

Виберіть лише один варіант.

Внаслідок війни мої життєві перспективи суттєво погіршилися

Внаслідок війни мої життєві перспективи погіршилися

Життя через деякий час відновиться на попередньому рівні, або близькому до нього

Оцінюю свої життєві перспективи переважно оптимістично

Оцінюю свої життєві перспективи безумовно оптимістично

Інше:

Шкала психологічної стійкості Коннора-Девідсона

10 питань щодо Вашої психологічної стійкості.

Потрібно оцінити себе за 10 твердженнями, позначивши відповідну цифру:

0 = повністю невірно

1 = зрідка вірно

2 = вірно час від часу

3 = часто вірно

4 = вірно майже у всіх випадках

18. Я можу адаптуватися до змін.

19. Я можу впоратися з будь-якими перепонами на своєму шляху.

20. Я намагаюся підходити з гумором до проблем, що виникають.

21. Необхідність протистояти стресу робить мене сильнішим.

- 22.Я швидко приходжу до норми після хвороб, травм чи інших негараздів.
- 23.Я вважаю, що можу досягти своєї мети, навіть якщо є перешкоди.
- 24.У стресовій ситуації я не втрачаю здатності зосереджуватись і ясно мислити.
- 25.Я не з тих, кого зупиняють невдачі.
- 26.Я вважаю себе сильною особистістю, коли йдеться про виклики і труднощі життя.
- 27.Я можу справлятися з неприємними чи болісними відчуттями, такими як сум, страх та гнів.

Шкала самоефективності Р.Шварцера та М.Єрусалема. У цій частині опитування Вам потрібно оцінити себе за 10 твердженнями стосовно загальної ефективності Вашої життєдіяльності, позначивши відповідну цифру:

1 = повністю невірно

2 = скоріш невірно

3 = скоріш вірно

4 = повністю вірно

- 28.Якщо я добре постараюсь, то завжди знайду вирішення навіть складних проблем.
- 29.Якщо мені щось заважає, то я все ж знаходжу шляхи досягнення своєї мети.
- 30.У несподіваних ситуаціях я завжди знаю, як поводитися.
- 31.Мені достатньо легко досягати своїх цілей.
- 32.У несподіваних ситуаціях я завжди знаю, як поводитися.
- 33.Я вірю, що можу упоратися з непередбаченими труднощами.

34. Якщо я докладу достатньо зусиль, то зможу упоратися з більшістю проблем.

35. Я готовий (а) до будь-яких труднощів, оскільки покладаюся на власні здібності.

36. Якщо переді мною постає якась проблема, то я звичайно знаходжу кілька варіантів її вирішення.

37. Я можу щось вигадати навіть у безвихідній, на перший погляд, ситуації.

38. Я звичайно здатен (а) тримати ситуацію під контролем

Опитувальник постдосвідного зростання С.Блайт та К.Норріс.

Опитувальник складається з 25 тверджень, які стосуються змін у Вашому житті після 24 лютого 2022 року. Ваші відповіді допоможуть нам дізнатися про Ваші стосунки з оточуючими, нові можливості, особистісне зміцнення, духовні та екзистенційні зміни, поцінування життя. Загальний показник зростання визначається як сума балів за всіма твердженнями.

Уважно прочитайте кожне твердження і визначте, наскільки зміна, яку воно описує, відбулася у їхньому житті. Вам потрібно вибрати один варіант відповіді.

Для кожного з нижченаведених 25 тверджень вкажіть, в якій мірі та чи інша зміна відбулася у Вашому житті після 24 лютого 2022 р.:

0 = Я не відчув цієї зміни після 24 лютого 2022 р.

1 = Я відчув цю зміну в дуже незначній мірі

2 = Я відчув цю зміну незначною мірою

4 = Я пережив цю зміну значною мірою

5 = Я пережив цю зміну після 24 лютого 2022 р. в дуже великому ступені

- 39.Я змінив свої пріоритети щодо того, що дійсно є важливим в житті
- 40.Я став більше відчувати цінність власного життя
- 41.У мене з'явилися нові інтереси
- 42.У мене зросло почуття впевненості в собі
- 43.Я став краще розуміти нематеріальний бік життя
- 44.У мене зростає впевненість в тому що можу розраховувати на людей у скрутний час
- 45.Я намітив новий шлях для свого життя
- 46.У мене зросло відчуття близькості з іншими
- 47.Я охочіше став висловлювати свої емоції
- 48.У мене зростає впевненість в тому, що може впоратися з труднощами
- 49.Я зрозумів, що можу зробити різні сторони свого життя кращими
- 50.Я став більш позитивно сприймати те, як все складається в моєму житті
- 51.Я став краще цінувати кожен день свого життя
- 52.Для мене стали доступними нові можливості, яких раніше не було
- 53.У мене зростає здатність співчуття до інших
- 54.Я став вкладати більше зусиль в успішність своїх стосунків
- 55.У мене зросло бажання рішуче змінити те, що потребує змін
- 56.У мене зміцнилися мої життєві переконання
- 57.Я з'ясував, що є сильнішим ніж думав раніше
- 58.Я багато дізнався про те, які справді люди можуть бути чудовими
- 59.Я став краще розуміти потреба інших
- 60.У мене зросло відчуття гармонії зі світом
- 61.У мене зросло відчуття взаємопоеднання з усім існуючим на світі
- 62.Для мене стало зрозумілішими поняття про життя і смерть
- 63.Я став краще розуміти сенс життя

Четвертий блок питань досліджує основні аспекти життя вимушено переміщених осіб на їхньому новому місці проживання, зокрема вид діяльності та джерело доходу, допомагаючи зрозуміти, як вони адаптувалися до нових умов та забезпечують свої потреби.

64. Який вид діяльності маєте зараз? * *Виберіть усе, що підходить.*

Учень

Студент

Працював на виробництві

Торгівля

Сфера послуг

Державна служба

Служба в органах місцевого самоврядування

Освіта

Охорона здоров'я

Соціальний захист

Культура та креативні індустрії

ІТ сектор

Сільське господарство

Не працював / не працювала

Пенсіонер / пенсіонерка

Інше:

65. Вкажіть, будь ласка, основне джерело Вашого доходу зараз? * *Виберіть усе, що підходить.*

Заробітна плата

Соціальні виплати

Тимчасові підробітки

Фінансова підтримка родичів / близьких людей

Прибуток від ведення бізнесу

Здача майна в оренду

Власні заощадження

Інше:

Дозвілля у Вашому житті після вимушеного переміщення. П'ятий блок питань досліджує досвід залученості до дозвілля та інтеграції в громаду вимушено переміщених осіб, з'ясовуючи участь у заходах для переміщених осіб, вплив дозвілля та спілкування з місцевими жителями, проблеми та потреби в цій сфері, а також майбутні плани та умови, що стимулюють залишання у новій громаді.

66. Чи брали Ви участь у заходах, які організовувалися для переміщених осіб? * *Виберіть лише один варіант.*

Так, брав участь

Ні, не брав участі

Інше:

67. Чи вважаєте ви, що дозвілля та спілкування з місцевими жителями сприяють Вашій інтеграції в громаду? * *Виберіть лише один варіант.*

Так, вважаю

Ні, не вважаю

Не можу відповісти

Інше:

68. Які види дозвілля Ви найбільше цінуєте та які з них ви б бажали бачити у своєму місці проживання? * *Виберіть лише один варіант.*

Культурні заходи (театр, кіно, музей, виставки тощо)

Спортивні заходи (футбол, баскетбол, волейбол, біг, йога тощо)

Розважальні заходи (концерти, вечірки, фестивалі тощо)

Інші види дозвілля (можливо, з додатковою поясненням)

Інше:

69. Чи є якісь перешкоди або проблеми, які заважають Вам брати участь в заходах для переміщених осіб? * *Виберіть лише один варіант.*

Недостатньо часу

Відсутність транспорту

Фінансові проблеми

Інше:

70. Як Ви оцінюєте організацію та проведення заходів для переміщених осіб?
* *Виберіть лише один варіант.*

Дуже задоволений/задоволена

Трохи задоволений/задоволена

Не задоволений/задоволена

Інше:

71. Що, на Вашу думку, можна покращити? *

Чи відчуваєте Ви підтримку від місцевих жителів та влади під час участі у заходах для переміщених осіб? * *Виберіть лише один варіант.*

Так, відчуваю підтримку і від місцевих жителів, і від влади

Відчуваю підтримку тільки від місцевих жителів

Відчуваю підтримку тільки від влади

Не відчуваю підтримки від місцевих жителів та влади

Інше:

72. Яких закладів/заходів для Вас чи Ваших дітей не вистачає у громаді вашого перебування? (оберіть усі * варіанти, що підходять) *Виберіть усе, що підходить.*

Спортивні секції (футбол, бокс, плавання, танці і т.д.)

Творчі гуртки (художня школа, музична школа, рукоділля, акторські курси)

Технічні гуртки (моделювання, конструювання тощо)

Навчальні курси (вивчення мов, фінансова грамотність, комп'ютерні курси)

Ігрові заклади (боулінг, більярд, настільні ігри, комп'ютерні ігри тощо)

Культурних та освітніх подій (майстер-класи, арттерапії, літературники, кінопокази, лекторії тощо)

Свят

Нічого не бракує

Інше:

73. Чи маєте Ви можливість відвідувати храм Вашого віросповідання у місці, де зараз перебуваєте? * *Виберіть лише один варіант.*

Так

Відвідую храм близької конфесії/віросповідання, так як моєї тут немає

Ні

Не відвідую храм

Інше:

74. Чи відвідували Ви якісь місцеві культурні, спортивні чи інші заходи у громаді свого перебування? * *Виберіть лише один варіант.*

Так, ми активно користуємося такими можливостями

Так, але проводяться нечасто або ж скористатися такою можливістю складно

Ні, у громаді такі заходи не проводяться

Ні, у мене немає можливості відвідувати подібні заходи

Ні, мені це не цікаво

Інше:

75. Чи проводяться якісь безоплатні культурні, спортивні чи інші заходи спеціально для ВПО в місці, де Ви зараз * перебуваєте?

Виберіть лише один варіант.

Так, і ми активно користуємося такими можливостями

Так, але ми не користуємося такими можливостями

Так, але проводяться нечасто або ж скористатися такою можливістю складно

Не знаю

Ні, такі заходи не проводяться взагалі

Інше:

76. Як Ви вважаєте, чи достатньо Вам можливостей для самореалізації у місці, де Ви зараз перебуваєте? * *Виберіть лише один варіант.*

Так, цілком достатньо

Певні можливості є, але їх недостатньо

Ні, недостатньо

Можливостей узагалі немає

Важко відповісти

77. Чого Вам зараз не вистачає найбільше? * *Виберіть усе, що підходить.*

Власної домівки

Членів родини, які зараз не поряд

Улюблених та звичних речей (одягу, взуття, прикрас) Грошей

Спілкування з друзями

Домашніх тварин

Професійної психологічної допомоги

Роботи

Розваг

Занять спортом

Культурних послуг (читання, музики, кіно) Відвідування храму

Мені всього вистачає

Інше:

78. За яких умов Ви готові залишитися жити в цій громаді та не повертатися до свого попереднього місця * проживання? (бажано не більше 3 варіантів) *Виберіть усе, що підходить.*

Якщо я знайду тут цікаву та високооплачувану роботу

Якщо я знайду тут роботу з зарплатою, яка буде забезпечувати мені довоєнний/гідний рівень життя

Якщо мені нададуть окреме житло

Якщо мені вдасться відкрити тут власний бізнес

Якщо в цій громаді я матиму можливості для самореалізації

Якщо проживання в цій громаді буде комфортним для мене

Якщо в цій громаді до мене ставитимуться, як до місцевого / місцевої

Якщо я заведу тут друзів

Якщо я заведу тут романтичні стосунки або одружуся/вийду заміж

Якщо я зрозумію, що у місці мого постійного проживання мені нема куди повертатися

Якщо у цю громаду переїдуть жити інші члени моєї родини/родичі/друзі

Залишуся в цій громаді жити незалежно від умов і обставин

Не залишуся в цій громаді за жодних умов

Інше:

79. Для вимушено переміщених за кордон. Чи почали Ви вивчати державну мову країни в якій знаходитесь або плануєте переїхати?

Так

Ні

Планую вивчити

80. Чи облаштували ви свій побут у новому місці проживання? * *Виберіть усе, що підходить.*

Знайшли лікаря, що вам підходить

Знайшли майстрів краси (перукар, майстер манікюру тощо)

Маєте авто

Придбали нерухомість

Створили затишок у новому місці проживання, облаштували його під себе

Знайшли можливість працевлаштування

Знайшли можливість навчання в освітньому закладі

Знайшли нових друзів

Відвідуєте гуртки чи групи

Інше:

81. Чи є у Вашому помешканні все необхідне для життя? * *Виберіть усе, що підходить.*

Ліжко для кожного

Ковдри, подушки

Два чи більше комплектів білизни на кожне ліжко

Достатня кількість місць для сидіння

Крісла або диван для гостей

Достатня кількість столових приборів

Кухонне приладдя (каструлі, сковородки, келихи, тарілки, ложки, виделки і т.д.)

Шафа чи тумбочки для зберігання одягу

Мікрохвильова

Пральна машина

Іграшки в достатній кількості

Одяг для всіх сезонів

82. Чого не вистачає у Вашому помешканні?

83. Яку річ Ви в останнє купували, щоб зробити ваше помешкання більш комфортним? *

84. Для внутрішньо переміщених: Співпрацюєте чи отримуєте послуги від закладів соціального спрямування (соціальні служби, недержавні * організації). *Виберіть лише один варіант.*

85. Для переміщених до Фінляндії: Співпрацюєте чи отримуєте послуги від закладів соціального спрямування (органи місцевого самоврядування, недержавні організації, церкви).

Так

Ні

Інше:

86. Де Ви бачите своє майбутнє? Які умови повинні для цього скластися?